PROVINCIE UTRECHT

NATUURVISIE PROVINCIE UTRECHT

EEN PLUS OP NATUURBELEID 2.0

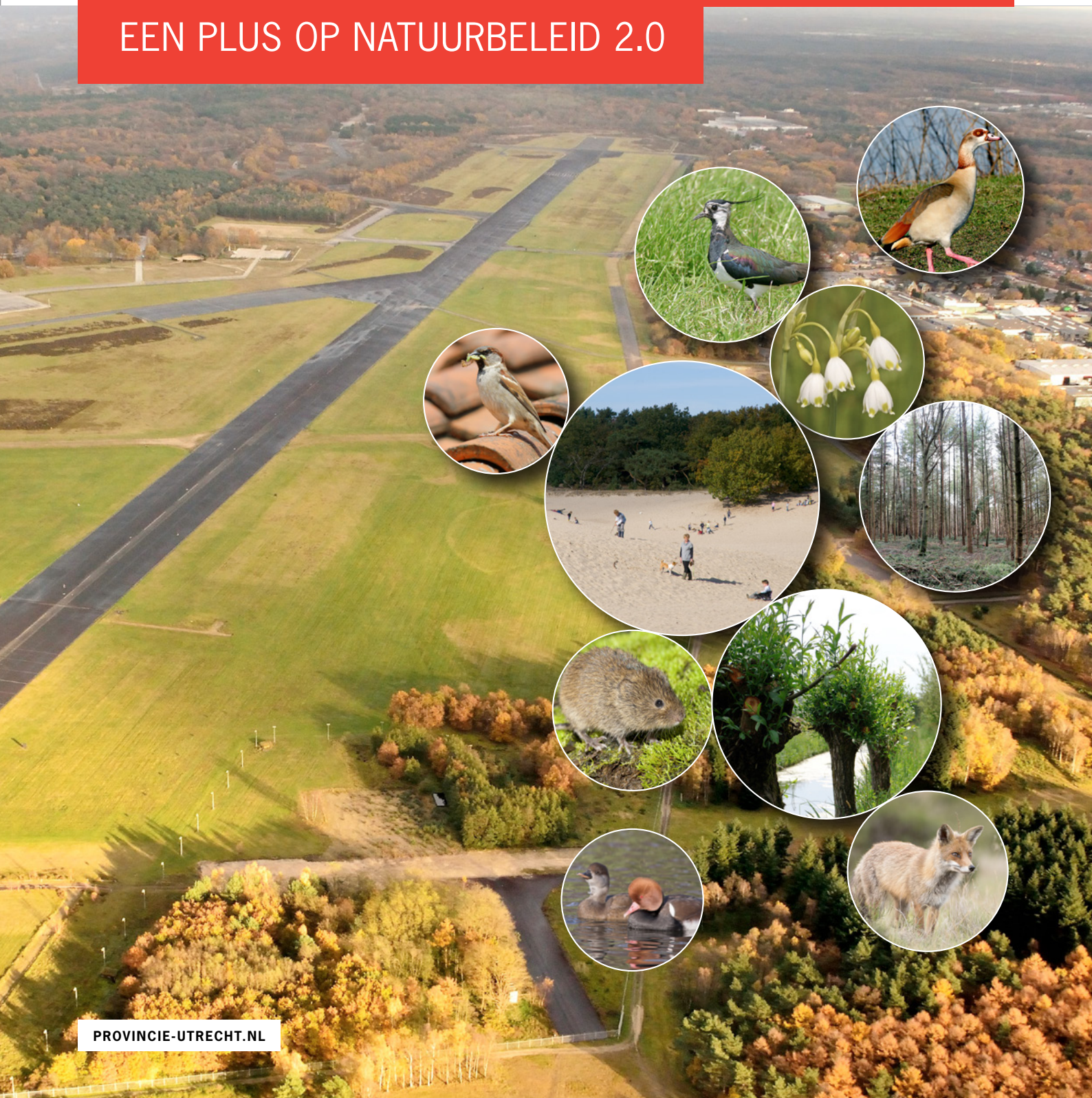

PROVINCIE-UTRECHT.NL



VASTGESTELD DOOR PROVINCIALE STATEN OP 12 DECEMBER 2016

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 5

1.1 Waarom een Natuurvisie? 5
1.2 De Natuurvisie in integraal perspectief 7
1.3 Leeswijzer 9

2. UITGANGSPUNTEN VAN HET NATUURBELEID 11

2.1 Onze visie op natuur 11
2.2 Onze visie op biodiversiteit 12
2.3 Onze visie op realisatie 17
2.4 Onze visie op monitoring en bijsturing 20

3. PIJLER 1 – NATUUR IN EEN ROBUUST NETWERK 21

3.1 Doel 1: nieuwe natuur ontwikkelen 21
3.1.1 Ontwikkelopgave Natuurnetwerk realiseren 22
3.1.2 Ontwikkelopgave Groene Contour ondersteunen 23
3.1.3 Tijdelijke natuur faciliteren 24
3.2 Doel 2: de ruimte voor natuur veiligstellen 24
3.2.1 Natuurnetwerk ruimtelijk beschermen 24
3.2.2 Natuur in agrarisch gebied ruimtelijk beschermen 26
3.2.3 Landschap ruimtelijk beschermen 27
3.2.4 Bosareaal in stand houden 28
3.2.5 Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug bestendigen en uitbreiden 29
3.3 Doel 3: natuur verbinden 30
3.3.1 Grootschalige verbindingen realiseren 30
3.3.2 Kleinschalige verbindingsmaatregelen realiseren 31

4 PIJLER 2 – NATUUR MET KWALITEIT 33

4.1 Doel 1: de natuurkwaliteit bestendigen 33
4.1.1 Natuurbeheermaatregelen treffen 34
4.1.2 Agrarisch natuurbeheer organiseren 35
4.1.3 Gebiedenbescherming Natura 2000 handhaven 36
4.1.4 Ecologisch bermbeheer uitvoeren 37
4.2 Doel 2: de natuurkwaliteit verbeteren 38
4.2.1 Inrichtingsmaatregelen realiseren 38
4.2.2 De condities voor de aandachtsoorten in de natuurparels verbeteren 40
4.2.3 Synergie tussen natuur en bodem-, water- en milieucondities verbeteren 42
4.3 Doel 3: soorten beschermen 43
4.3.1 Passief soortenbeleid organiseren 44
4.3.2 Ganzenrustgebieden aanwijzen 45
4.3.3 Soortenpopulaties gericht vergroten 46

5. PIJLER 3 – BELEVEN EN BETREKKEN 47

5.1 Doel 1: de belevingswaarde van de Utrechtse natuur verhogen 47
5.1.1 Toegankelijkheid van de natuur bestendigen en vergroten 48
5.1.2 Landschappelijke kwaliteit behouden en versterken 50
5.1.3 Stedelijke natuurbeleving vergroten 51
5.2 Doel 2: maatschappelijke betrokkenheid bij natuur versterken 52
5.2.1 Betrokkenheid van burgers vergroten 52
5.2.2 Samenwerkingsverbanden aangaan en verder verbeteren 53

6 PIJLER 4 – NAAR DUURZAME FINANCIERING EN BENUTTING 55

6.1 Doel 1: optimaliseren van bestaande en nieuwe financieringsbronnen 55
6.1.1 Natuurinvesteringen koppelen aan andere publieke investeringen 56
6.1.2 Private investeringen stimuleren 58
6.1.3 Verdienmogelijkheden faciliteren in ruil voor investeringen in natuur 58
6.1.4 Kosten en baten van de diensten die de natuur levert koppelen 60
6.2 Doel 2: duurzame benutting van natuur bevorderen 61
6.2.1 Verduurzaming van de landbouw bevorderen 61
6.2.2 Duurzame recreatie stimuleren 62
6.2.3 Verantwoord bosbeheer organiseren 63

7 PIJLER 5 – DE BALANS BEWAKEN 65

7.1 Doel 1: een balans zoeken tussen bescherming en ontwikkeling 65
7.1.1 Heldere belangenafweging organiseren 66
7.1.2 Compensatie slagvaardiger maken 68
7.1.3 Stikstofemissie bij PAS gebieden onder voorwaarden toestaan 71
7.2 Doel 2: evenwicht in soortenpopulaties bevorderen 72
7.2.1 Soorten die onevenredige schade veroorzaken bestrijden 72
7.2.2 Schadesoorten die niet bestreden kunnen worden de ruimte geven 74
7.3 Doel 3: de balans tussen verschillende typen natuur bewaren 75
7.3.1 Omvorming van natuur zorgvuldig afwegen 76
7.3.2 Invasieve exoten bestrijden 76
7.3.3 Gerichte bestrijding van soorten die aandachtsoorten verdringen 78

8 OVERZICHT & FINANCIËN 79

Bijlage 1 Lijst met afkortingen 84
Bijlage 2 Kaartmateriaal 85
Bijlage 3 Eindnoten 99



1. INLEIDING

DIT DOCUMENT OMVAT DE NATUURVISIE VAN DE PROVINCIE UTRECHT. IN DIT INTRODUCERENDE HOOFDSTUK GEVEN WE AAN WAAROM WE – SLECHTS EEN PAAR JAAR NA HET VASTSTELLEN VAN HET STRATEGISCHE BELEIDSDOCUMENT NATUURBELEID 2.0 – MET EEN NIEUWE NOTITIE KOMEN. OOK PLAATSEN WE DEZE NATUURVISIE IN EEN INTEGRAAL PERSPECTIEF EN SCHETSEN WE IN EEN LEESWIJZER DE STRUCTUUR VAN HET DOCUMENT EN DE SAMENHANG MET EEN AANTAL KADERS. DAARBIJ GEVEN WE TEVENS AAN WELKE ASPECTEN WE NADER UIT GAAN WERKEN.

1.1 WAAROM EEN NATUURVISIE?

De provincie Utrecht is een uniek knooppunt in Nederland: op een klein oppervlak vinden we een grote verscheidenheid aan prachtige landschappen en natuurgebieden. Ook in het stedelijk gebied komen veel natuurwaarden voor, bijvoorbeeld in de eigen tuinen van mensen of in de vele stadsparken. Mede door dit groene netwerk wonen en werken mensen graag in Utrecht en vestigen bedrijven zich in onze provincie. Diverse onderzoeken hebben bovendien aangetoond dat de aanwezigheid en beleving van natuur in sterke mate bijdraagt aan de gezondheid van mensen en aan het welbevinden van inwoners.

De economische aantrekkingskracht van Utrecht heeft ook een keerzijde: de druk op de fysieke ruimte en het milieu is groot. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in het uitgebreide netwerk van infrastructuur dat onze landschappen en natuurgebieden doorsnijdt, in de groei van het stedelijk gebied en in de relatief hoge concentratie van luchtvervuiling. Dat economische activiteiten een negatief effect kunnen hebben op de natuur is in heel ons land terug te zien, bijvoorbeeld in de afname van de biodiversiteit die sinds de jaren '50 zichtbaar is.

Om deze negatieve gevolgen tegen te gaan en te zorgen voor het naast elkaar bestaan van een robuuste natuur en een welvarende samenleving voert de overheid natuurbeleid. Een mijlpaal uit het verleden is de invoering van het nationale Natuurbeleidsplan in 1990, met een belangrijke uitvoerende rol voor de provincies. Vanaf dat moment staat de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur – EHS, inmiddels omgedoopt tot Natuurnetwerk Nederland, vanaf nu NNN – centraal, een aaneengesloten stelsel van natuurgebieden. Ook natuur in het agrarisch gebied en in de stad krijgt de nodige aandacht. Via andere beleidsvelden, zoals het bodem-, water en milieubeleid en de ruimtelijke ordening, zet de overheid in op het verbeteren van de condities die nodig zijn voor een goede natuurkwaliteit. Ook zijn in de loop van de tijd een aantal groene wetten opgesteld – de Boswet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet – waarin is bepaald aan welke geboden en verboden handelingen die de natuur beïnvloeden moeten voldoen. Onder andere de

Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn verwerkt in deze wetten. Dit heeft geleid tot speciale aandacht voor behoud en versterking van natuurgebieden die vanuit Europees perspectief van groot belang zijn – de Natura 2000-gebieden – en de bescherming van tal van in het wild voorkomende plant- en diersoorten.
Op 1 januari 2017 vindt een volgende belangrijke stap in het Nederlandse natuurbeleid plaats; dan treedt de Wet Natuurbescherming (vanaf nu Wnb) in werking, ter vervanging van de zojuist genoemde drie groene wetten. Het doel van de Wnb is het veiligstellen van een robuuste natuur die intrinsieke waarde heeft. Bescherming, versterking en duurzame beleving en benutting zijn sleutelwoorden, en het stoppen van de teruggang van de biodiversiteit heeft prioriteit. Een instrument dat volgens de Wnb in ieder geval moet worden ingezet is de realisatie van het NNN, maar ook daarbuiten dienen soorten beschermd te worden. Bovendien streeft de Wnb naar het op elkaar afstemmen van het natuurbeleid met aanpalende beleidsvelden (zie verder paragraaf 1.2).

Daarnaast geeft de Wnb invulling aan de verdere decentralisatie van het natuurbeleid die is afgesproken in het Bestuursakkoord Natuur[1]. Natuur wordt daarmee een provinciale kerntaak: de provincies zijn niet langer alleen verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid, maar krijgen de bevoegdheid zelf de regie te voeren en – binnen de kaders die het Rijk via de Wnb stelt – strategische keuzes te maken. Ze verankeren deze keuzes in een Natuurvisie[2]. De financiering van de provinciale taken en verantwoordelijkheden loopt deels via het provinciefonds. Daarnaast kunnen de provincies besluiten eigen middelen te investeren en zijn er geldstromen van derden – bijvoorbeeld de Europese Unie – beschikbaar.

In Utrecht zien we de regierol in het natuurbeleid met vertrouwen tegemoet. Ons natuurbeleid gaat terug tot de jaren ’70. Begin jaren ’90 hebben we het Natuurbeleidsplan vertaald in het Beleidsplan Natuur en Landschap (BNLU). De Flora- en faunawet hebben we vertaald in een gelijknamige beleidsnota. In 2012 hebben we besloten om het BNLU opnieuw tegen het licht te houden aan de hand van een uitgebreide evaluatie van wat er sinds de jaren ’90 bereikt is en welke uitdagingen er nog overbleven. Zo constateerden we dat onze inspanningen om de biodiversiteit te behouden hun vruchten afwerpen maar dat onze ambities slechts gedeeltelijk gerealiseerd waren en dat met name verdroging en stikstofuitstoot nog knelpunten waren. Ook waren onze natuurgebieden nog onvoldoende aaneengesloten en ingericht voor de beoogde natuurdoelstellingen. Verder stelden we dat ons natuurbeleid nog te weinig aandacht had voor het perspectief van burgers en voor de kansen die verbinding met de economie bood[3].



Op 4 november 2013 hebben we met Natuurbeleid 2.0 een nieuwe weg ingeslagen: we hebben een beleidsplan gepresenteerd met vier pijlers waarin we niet alleen aandacht hebben voor het realiseren van een robuust netwerk van natuur, maar ook de nadruk leggen op het onderliggende systeem van abiotische factoren, op het vermaatschappelijken van het natuurbeleid en het verduurzamen van de financiering. De integratie van natuurbeleid met andere beleidsvelden hebben wij als uitgangspunt genomen. In de realisatie van onze doelen werken we nauw samen met onze partners en onze twee gebiedscommissies (Utrecht-West en Utrecht-Oost) die we ondersteunen met onze programmabureaus (zie verder paragraaf 2.3).

Met de komst van de Wnb krijgen we een belangrijke verantwoordelijkheid toebedeeld. Biodiversiteitsverlies is bijvoorbeeld door de Verenigde Naties geïdentificeerd als een groot risico voor onze toekomst, en de bestrijding ervan heeft prioriteit. Dit heeft onder ander geleid tot het adresseren van het onderwerp in de Agenda voor Duurzame Ontwikkeling[4]. Daarom hebben we bekeken in hoeverre we met Natuurbeleid 2.0 voldoen aan de doelen en verplichtingen die de wet ons meegeeft. We hebben geconstateerd dat we de basis op orde hebben: Natuurbeleid 2.0 komt in belangrijke mate tegemoet aan de eisen die de Wnb stelt. Desalniettemin hebben we vastgesteld dat enkele aanvullingen noodzakelijk zijn, met name om de expliciete aandacht die de Wnb besteedt aan biodiversiteit te verankeren en enkele nieuwe verantwoordelijkheden – zoals het toetsen van ruimtelijke ontwikkelingen aan de natuurwetgeving – vast te leggen. Ook is een actualiseringsslag op zijn plaats, omdat een aantal voorgenomen stappen die in Natuurbeleid 2.0 zijn aangekondigd reeds gerealiseerd zijn. Verder is het in het licht van onze toegenomen verantwoordelijkheid van belang om het huidige beleid slagvaardiger te maken. Dat kan door het doorvoeren van een aantal concretiseringen.

We geven er de voorkeur aan om deze brede basis, aanvullingen, actualiseringen en concretiseringen samen te brengen in een nieuw document: de Natuurvisie van de provincie Utrecht. Natuurbeleid 2.0 is hierin verwerkt. Op deze manier houden we ons bestaande beleid zoveel mogelijk in stand en laten we tegelijkertijd zien dat we de verantwoordelijkheden die de Wnb ons heeft toebedeeld oppakken. Concreet betekent dit dat we de vier pijlers uit Natuurbeleid 2.0 in grote lijnen handhaven en een nieuwe pijler toevoegen waarin we een aantal nieuwe taken onderbrengen. De provinciale Natuurvisie wordt het strategische natuurbeleidsdocument voor de komende jaren waarmee we onze ambities uiteenzetten. Ook borgen we met deze visie de taken en verantwoordelijkheden uit de Wnb – dit is nader uitgewerkt in het Beleidskader Wnb waarin we tevens onze Beleidsnota Flora- en faunawet hebben opgenomen, zie paragraaf 1.3. Daarnaast zorgt de Natuurvisie voor samenhang tussen het natuurbeleid en andere aanpalende beleidsvelden.

1.2 DE NATUURVISIE IN INTEGRAAL PERSPECTIEF

De Wnb gaat volgens planning op in de Omgevingswet die alle regels aangaande de fysieke leef-omgeving bijeenbrengt. Ter voorbereiding hierop benadrukt de Wnb de wenselijkheid van de integratie van het natuurbeleid met andere beleidsvelden. De Natuurvisie dient het behoud, de versterking en het duurzame beleven en benutten van de biodiversiteit in samenhang te brengen met provinciaal beleid op het gebied van waardevolle landschappen, cultuur en cultuurhistorie, de recreatieve, educatieve en belevingswaarde van natuur en landschap en met het algemene economische beleid, het ruimtelijke beleid en het milieu- water en cultuurbeleid[5]. Ook de Rijksnatuurvisie uit 2014 besteedt expliciet aandacht aan deze integratie, door te benadrukken dat de maatschappelijke en economische betekenis van de natuur groter kan en moet worden.

We delen het belang dat de Rijksoverheid hecht aan een integrale aanpak. Dit hebben we bijvoorbeeld uitgewerkt in het ruimtelijk actieprogramma (RAP) en in de verschillende programma's waarmee we ons beleid uitvoeren, zoals de Agenda Vitaal Platteland (AVP) en het Strategisch Mobiliteitsplan Uitvoering (SMPU). Daarnaast is onze wens om integraal en gebiedsgericht uit te voeren vastgelegd in het integraal gebiedsontwikkelingsprogramma (IGP) 2012 – 2019[6].

Hieronder geven we kort aan op welke manier andere beleidsvelden in de Natuurvisie terugkomen:

- De link tussen natuur en het **economische beleid** van de provincie komt op verschillende punten terug in de Natuurvisie. Prominent is de introductie van een afwegingskader voor onze vergunningverlening in de nieuwe vijfde pijler, waarmee we economische ontwikkelingen indien mogelijk de ruimte willen geven, terwijl onze natuur er niet slechter – of idealiter zelfs beter – van wordt. Verder krijgt de relatie tussen natuur en economie de aandacht in de vierde pijler, onder andere doordat we daar inzetten op het in beeld brengen van de economische waarde van natuur en het realiseren van duurzame financieringsbronnen. Ook gaan we in deze pijler expliciet in op de duurzame benutting van de natuur door **landbouw, recreatie en bosbeheer**. Deze relatie tussen natuur en deze beleidsvelden komt tevens terug op andere plaatsen, bijvoorbeeld als we het respectievelijk hebben over agrarisch natuurbeheer (pijler 2), het vergroten van de beleefbaarheid van onze natuur (pijler 3), het bestendigen van ons bosareaal (pijler 1) en ons beleid ten aanzien van beheer en schadebestrijding (pijler 5);

- de wisselwerking tussen natuur en het provinciale **bodem, water en milieubeleid** komt met name terug in onze uitwerking van de tweede pijler die we toespitsen op natuurkwaliteit. Om deze kwaliteit te verbeteren kan het noodzakelijk zijn om abiotische factoren als bodem-, water- en milieucondities van een impuls te voorzien. De Natuurvisie schetst de hoofdlijnen van kansen die op dit gebied liggen;

- de verbinding tussen natuur en landschap is tweeledig. Enerzijds herbergt ons **landschap** belangrijke natuurwaarden. Zo fungeren landschapselementen als belangrijke verbindingen tussen natuurgebieden (pijlers 1 en 2). Daarnaast is landschappelijke kwaliteit van belang voor de belevingswaarde van onze natuur (pijler 3). In dat geval is er tevens een verband met **erfgoed en cultuurhistorie**. Hier ligt de nadruk op het esthetische aspect: natuur in een landschap dat mensen mooi vinden, waardoor ze er graag naartoe gaan;
- het verband tussen natuur en ons **ruimtelijke beleid** komt terug in pijler 1, waar we ingaan op de ruimtelijke bescherming van het NNN, van het landschap en van natuurwaarden in het agrarisch gebied. Hierbij volgen we het beleid zoals geformuleerd in onze Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (vanaf nu PRS) en Provinciale Ruimtelijke Verordening 2013 (vanaf nu PRV);

- het verband tussen natuur en **mobiliteit** komt in deze Natuurvisie vooral aan de orde als het gaat over het verbinden van natuurgebieden waarbij verkeersmaatregelen genomen moeten worden (pijler 1), het beheren van wegbermen op een manier die de natuurkwaliteit ten goede komt (pijler 2) en het koppelen van natuurinvesteringen aan andere publieke investeringen (pijler 4). Deze onderwerpen komen tevens terug in ons Mobiliteitsprogramma en in het SMPU.

1.3 LEESWIJZER

In de Natuurvisie laten we de volgende onderwerpen aan bod komen:

- **Uitgangspunten:** in hoofdstuk 2 werken we een aantal uitgangspunten uit die aan ons natuurbeleid ten grondslag liggen. Zo geven we aan wat onze visie op natuur is en voor welke biodiversiteit wij ons verantwoordelijk voelen; dit laatste naar aanleiding van de nadruk die de Wnb op dit begrip legt. We maken duidelijk voor welke soorten wij een bijdrage leveren aan een duurzame staat van instandhouding. Deze soorten noemen we Utrechtse aandachtsoorten. Ook is uitgewerkt waar deze soorten voorkomen en waar de potentie voor deze soorten hoog is. Deze gebieden noemen we natuurparels. Ten slotte geven we in dit hoofdstuk aan welke rollen we voor onszelf en onze partners zien weggelegd in de realisatie van ons beleid en hoe we aankijken tegen monitoring en bijsturing;

- **Pijlers van het Utrechtse natuurbeleid:** hoofdstukken 3 tot en met 7 omvatten onze strategische keuzes, verwerkt in vijf pijlers. Deze pijlers reflecteren onze ambities aangaande natuur en biodiversiteit en de realisatie daarvan en vormen onze interpretatie van de verantwoordelijkheden die de Wnb ons toebedeelt. We geven op vijf vlakken aan welke visie we hebben en welke doelen daaruit volgen. Per doel werken we vervolgens een aantal onderwerpen nader uit, waarbij we tevens aangeven hoe we de realisatie aan willen pakken en welke rol we daarbij voor onszelf zien weggelegd. Ten slotte koppelen we de onderwerpen aan een specifieke locatie, die we op de provinciekaart weergeven. Hiermee geven we aan waar in onze provincie het betreffende onderwerp relevant is;

- **Overzicht & financiën:** in dit slothoofdstuk presenteren we een overzicht van onze ambities en geven we tegelijkertijd per pijler een indicatie van de financiële middelen die hieraan gekoppeld zijn;

- **Bijlages**; bijlage 1 bevat een lijst met afkortingen, bijlage 2 het kaartmateriaal dat bij deze Natuurvisie hoort. In de versie van de Natuurvisie die op onze webviewer staat ontbreekt deze bijlage, omdat de kaarten daar direct gekoppeld zijn aan de bijbehorende paragrafen. Bijlage 3 bevat de eindnoten waar we in de Natuurvisie naar verwijzen. **NB de kaarten waar we mee werken worden regelmatig geactualiseerd. De meest recente versies staan op onze webviewer. plannenviewer natuurvisie: https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/**

Omdat we het van belang vinden om in deze Natuurvisie ons verhaal op hoofdlijnen te vertellen, verwerken we de details over biodiversiteit, over ons instrumentarium, over onze realisatiestrategie en over de manier waarop we onze inspanningen monitoren en bijsturen in aparte supplementen. Het Supplement Biodiversiteit is reeds beschikbaar en wordt tegelijk met deze Natuurvisie vastgesteld. De uitwerking van de andere drie supplementen is voorzien in 2017. Na afronding zullen deze beleidsdocumenten door Gedeputeerde Staten worden vastgesteld.

- Het **Supplement Biodiversiteit** gaat in op de Utrechtse aandachtsoorten, waarbij we meer in detail uitwerken welke soorten we specifieke aandacht geven en beargumenteren hoe we tot de selectie van deze aandachtsoorten zijn gekomen. Het vormt de onderbouwing voor paragraaf 2.2;

- het **Supplement Instrumentarium** is bedoeld als overzicht van de gereedschapskist die we bij het realiseren van ons natuurbeleid in kunnen zetten. In dit supplement werken we in meer detail uit hoe dit instrumentarium eruit ziet en waar het inzetbaar is – dit laatste aan de hand van kaartmateriaal. Het is de bedoeling dat dit supplement huidige beleidsstukken die ons instrumentarium beschrijven (zoals de Grondstrategie of het Natuurbeheerplan) in één overzicht bijeen brengt en toesnijdt op de doelen van de Natuurvisie. Vervolgens kan het supplement dienen als richtsnoer voor de begroting; daarmee maken we inzichtelijk hoe we de beschikbare middelen over de verschillende instrumenten verdelen;

- het **Supplement Realisatiestrategie** werkt nader uit hoe we het instrumentarium in willen zetten om de ambities uit deze Natuurvisie te verwezenlijken. Uitgangspunt daarbij is onze huidige manier van werken. We kijken of we hier aanpassingen in door willen voeren en of we eventueel extra inspanningen moeten organiseren. Daarnaast werken we uit hoe we onze ambities gaan vertalen naar een gebiedsgerichte uitwerking (zie ook paragraaf 2.3).

- het **Supplement Monitoring en Bijsturing** gaat in op de manier waarop we in de gaten houden in hoeverre we de gestelde doelen realiseren en hoe we indien nodig bijsturen. Tevens geeft het aan hoe de trends die we met ons beleid proberen te beïnvloeden, zoals de staat van de Utrechtse biodiversiteit, zich ontwikkelen. Het is de bedoeling dat dit supplement onze huidige activiteiten op het gebied van monitoring samenpakt en toesnijdt op de doelen van de Natuurvisie en de uitwerking daarvan. Ook willen we met dit supplement een systematiek ontwikkelen waarmee we de doelen van onze Natuurvisie evalueren.

Zoals aangegeven krijgen de provincies met de inwerkingtreding van de Wnb een aantal belangrijke nieuwe taken toebedeeld die te maken hebben met de nieuwe regierol. We zetten onze visie op deze taken op hoofdlijnen uiteen in een nieuwe, vijfde pijler, getiteld “de balans bewaken”. Omdat deze taken een juridisch kader nodig hebben, hebben we naast de Natuurvisie het **Beleidskader Wet Natuurbescherming** opgesteld, met daarin onze Verordening Natuur en Landschap (Vnl)[7] en onze Beleidsregels Natuur en Landschap (Bnl). Dit beleidskader omvat onder andere de provinciale uitwerking van de gebods- en verbodsbepalingen uit de Wnb en zal de basis vormen voor onze vergunningverlening.

Figuur 1 geeft de opzet van de Natuurvisie en de daaraan gerelateerde beleidsstukken weer.

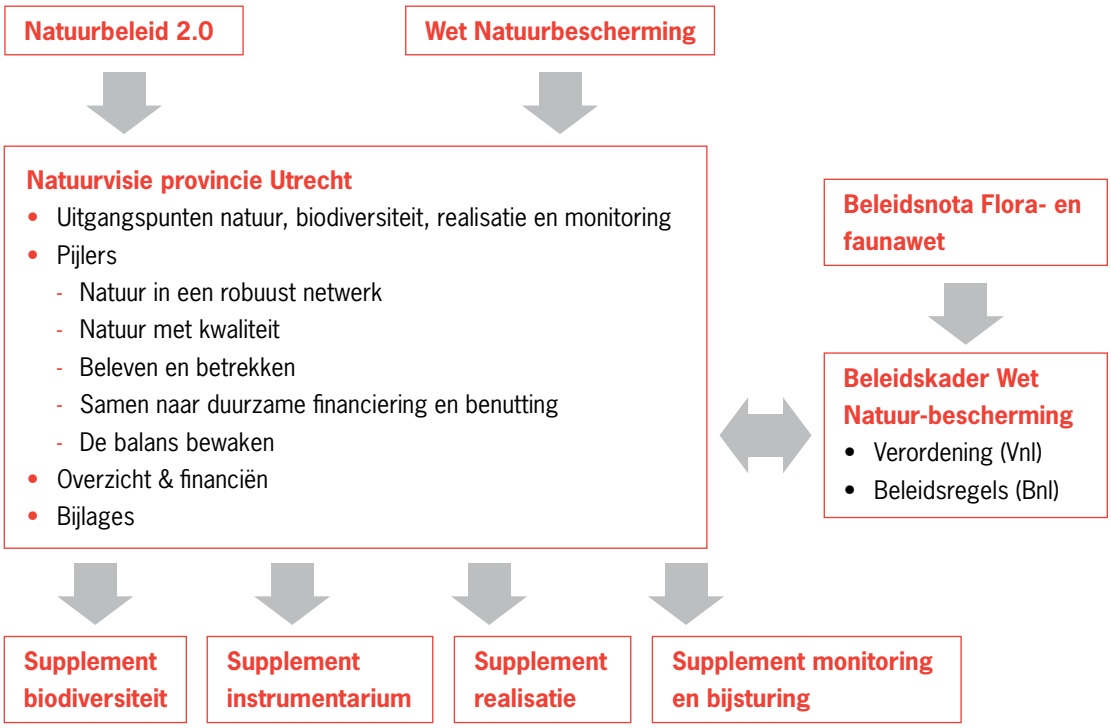

Figuur 1. Schematische weergave van de opzet van de Natuurvisie en daaraan gerelateerde beleidsstukken



2 UITGANGSPUNTEN VAN HET NATUURBELEID

IN DIT HOOFDSTUK SCHETSEN WE DE UITGANGSPUNTEN VAN ONS NATUURBELEID. WE GAAN DAARBIJ ENERZIJDS IN OP DE INHOUD – HOE KIJKEN WE AAN TEGEN DE THEMA'S NATUUR EN BIODIVERSITEIT? – EN ANDERZIJDS OP DE ORGANISATIE – HOE WILLEN WE ONZE AMBITIES REALISEREN EN HOE ZORGEN WE VOOR ADEQUATE MONITORING EN BIJSTURING?

2.1 ONZE VISIE OP NATUUR

We streven naar een natuur die vitaal is; we willen een robuust netwerk van voldoende schaal en veerkracht, met aaneengesloten gebieden die van hoge kwaliteit zijn en tegen een stootje kunnen. Het NNN vormt de basis hiervan. We werken deze ambitie uit door te kiezen voor het ontwikkelen, beschermen en verbinden van natuurgebieden van voldoende omvang en samenhang (pijler 1) waarvan de kwaliteit op orde is (pijler 2). Meer dan in Natuurbeleid 2.0 hebben we daarbij aandacht voor de soorten die we met het realiseren van deze natuurgebieden bedienen. Deze focus is ingegeven door de nadruk die de Wnb legt op behoud en versterking van de biodiversiteit (zie verder paragraaf 2.2).

We vinden tevens dat natuur beleefbaar moet zijn. Mensen gedijen bij de aanwezigheid van natuur in hun directe omgeving en moeten de mogelijkheid hebben om in de natuur te verblijven en ervan te genieten. De natuur heeft naast intrinsieke waarde namelijk ook waarde als welzijns- en gezondheidsfactor voor de mens. Aan deze ambitie geven we invulling door een natuurbeleid na te streven dat dichter bij de samenleving ligt, met de nadruk op het vergroten van de belevingswaarde en het betrekken van partijen (pijler 3).

Daarnaast zijn we van mening dat natuur ook economisch zeer waardevol is vanwege de diensten die ze ons levert. Voorbeelden zijn het zuiveren van water en lucht, het bieden van rust en koelte in het stedelijk gebied en bescherming tegen bijvoorbeeld hoogwater of bodemdaling. Natuur is functioneel, en is vanuit deze functies van waarde voor de mens. Het is onze ambitie om dit inzicht in te zetten om nieuwe manieren te vinden om het natuurbeleid duurzaam te financieren. Op die manier willen we natuur en economie met elkaar te verbinden. Dat vereist tevens dat de natuur op een duurzame manier benut wordt (pijler 4).

Ten slotte komen belangrijke natuurwaarden in onze provincie ook op plekken voor waar de focus niet primair op natuur ligt, bijvoorbeeld in het stedelijk en agrarisch gebied. Op deze plekken zijn andere functies dominant en heeft de natuur zich aangepast aan haar omgeving. Hier is het onze ambitie om de aanwezige natuurwaarden

te behouden en waar mogelijk te versterken zonder dat andere functies daar onevenredige belemmering van ondervinden. Daartoe zorgen we voor een goede afweging tussen het toestaan van ingrepen enerzijds en het belang van de natuur anderzijds (pijler 5). Ook besteden we aandacht aan de kwaliteit van de stedelijke en agrarische natuur (paragraaf 2.2 en pijler 2).

2.2 ONZE VISIE OP BIODIVERSITEIT

Het begrip biodiversiteit (of biologische diversiteit) heeft een brede betekenis; het omvat alle van nature in het wild voorkomende dier- en plantsoorten. Veel mensen hechten aan het behoud van deze biodiversiteit en maken zich zorgen om de achteruitgang ervan. De Wnb benadrukt daarom het belang van het behoud en herstellen van de biologische diversiteit en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van natuur ten behoeve van maatschappelijke functies. De provincies dragen zorg voor de behoud, herstel en ontwikkeling van de leefomgeving van alle van nature in Nederland voorkomende soorten en leggen de nadruk daarbij op soorten die bescherming behoeven op basis van de Europese Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn en tevens op soorten die in Nederland met uitroeiing bedreigd zijn of speciaal gevaar lopen.

Enerzijds richten de maatregelen van de provincies zich op de bescherming van individuele planten of dieren. Hiertoe hanteert de Wnb een set van gebods- en verbodsbepalingen die de provincies dienen te handhaven (zie verder de paragrafen 4.3.1 en 7.1.1). Anderzijds gaat het om maatregelen die de omstandigheden van de soorten in kwestie verbeteren door de plaatsen waar die soorten voorkomen – hun habitats, biotopen, leefgebieden en ecosystemen – te behouden, herstellen of uit te breiden. Het afronden van de ontwikkelopgave van het NNN is hier een prominent voorbeeld van (zie verder paragraaf 3.1.1).

In Natuurbeleid 2.0 hebben we het uitgangspunt gehanteerd dat we niet langer willen sturen op welke soort zich precies waar vestigt maar dat we in plaats daarvan zorgen voor vitale natuurgebieden die tegen een stootje kunnen. Het is vervolgens van ondergeschikt belang welke soorten zich daar vestigen. De focus die de Wnb legt op het behoud en de versterking van de biodiversiteit vraagt echter om het doorvoeren van een extra concretiseringsslag. We blijven inzetten op het realiseren van een robuust netwerk van natuur maar we koppelen dit nadrukkelijker aan de Utrechtse biodiversiteit: voor welke soorten staan wij als provincie Utrecht aan de lat, waar komen deze soorten voor, zijn onze huidige beleidsinspanningen voldoende om behoud en versterking aldaar te realiseren, en zo nee, op welke punten moeten we dan bijsturen? We hebben deze concretiseringsslag uitgewerkt in het Supplement Biodiversiteit dat aan deze Natuurvisie is gekoppeld. Hieronder presenteren we de hoofdlijnen.






De Wnb verwijst bij het doel van behouden en versterken van de biodiversiteit naar een aantal soortenlijsten. Enerzijds gaat het om internationaal beschermde soorten die in bijlage I van de Vogelrichtlijn[8] en bijlagen II en IV van de Habitatrichtlijn[9] staan. Anderzijds betreft het nationaal bedreigde soorten die op de door het Rijk vastgestelde Rode Lijsten staan[10]. Om de mate van bedreiging weer te geven worden in de Rode lijsten de volgende categorieën gehanteerd: (in het wild) verdwenen uit Nederland, ernstig bedreigd, bedreigd, kwetsbaar en gevoelig.

Deze lijsten zijn de basis voor onze provinciale uitwerking. We hebben eerst onderzocht in hoeverre de soorten die in de bijlagen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen en in drie categorieën van de Rode lijsten – bedreigd, ernstig bedreigd en verdwenen uit Nederland – genoemd worden na 1 januari 2000 in de provincie Utrecht zijn waargenomen. Daarbij hebben we gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), aangevuld met informatie die door onze partners is aangeleverd. Vervolgens hebben we bekeken in welke gebieden deze soorten geconcentreerd voorkomen en welke gebieden in principe een hoge potentie hebben om als leefgebied voor deze soorten te fungeren.

Uiteindelijk heeft onze analyse een lijst van 517 soorten opgeleverd. Deze soorten noemen we de Utrechtse aandachtsoorten. 41 daarvan hebben we aangeduid als *icoonsoorten*. Dat zijn soorten waarvoor de provincie Utrecht een bijzondere verantwoordelijkheid heeft omdat het zwaartepunt van het verspreidingsgebied in onze provincie gelegen is. De overige 476 beschouwen we als *meeliftsoorten* die profiteren van de maatregelen die we ten behoeve van de icoonsoorten treffen.




De Utrechtse aandachtsoorten komen voor in acht leefgebieden die kenmerkend zijn voor onze provincie, allen gelegen in het NNN:

- Rivierengebied
- Beekdal
- Grote wateren
- Moeras
- Bos
- Combinatie van droge heide, schrale graslanden, stuifzand en akker
- Combinatie van vennen, natte heide en hoogveen
- Zandgroeves

Daarnaast komen de Utrechtse aandachtsoorten ook buiten het NNN voor. De leefgebieden die we hier onderscheiden:

- Agrarisch cultuurlandschap[11]
- Stadsnatuur

We benoemen de gebieden die tot deze leefgebieden behoren tot *natuurparels*; door deze gebieden te beschermen en de condities ervan op orde te brengen geven we onze aandachtsoorten een impuls. In het Supplement Biodiversiteit hebben we uitgewerkt hoe we onze natuurparels begrenzen – we gaan daarbij uit van een indicatieve grens en beschouwen ook gebieden die de potentie hebben om als vestigingsplaats voor aandachtsoorten te dienen als natuurparels (zie verder paragraaf 4.2.2, ook voor een kaart van de natuurparels). In tabel 1 geven we een overzicht van de icoonsoorten en geven we aan in welke natuurparel(s) ze voorkomen.





ICOONSOORT	NATUURPAREL
Noordse woelmuis	Moeras
Franjestaart	Bos & stadsnatuur (winter)
Woudaap	Moeras
Veldleeuwerik	Heide / schrale graslanden & agrarisch cultuurlandschap
Purperreiger	Moeras & agrarisch cultuurlandschap
Nachtzwaluw	Bos & heide / schrale graslanden
Gierzwaluw	Stadsnatuur
Krooneend	Grote wateren
Grote karekiet	Moeras
Grutto	Agrarisch cultuurlandschap
Kievit	Agrarisch cultuurlandschap
Zandhagedis	Heide / schrale graslanden
Ringslang	Moeras & agrarisch cultuurlandschap
Rugstreeppad	Rivierengebied, zandgroeves & agrarisch cultuurlandschap
Kamsalamander	Rivierengebied, agrarisch cultuurlandschap & moeras
Kwabaal	Grote wateren
Grote modderkruiper	Moeras
Sleedoornpage	Agrarisch cultuurlandschap & stadsnatuur
Kommavlinder	Heide / schrale graslanden
Kruiskruidzandbij	Bos
Grote veldhommel	Heide / schrale graslanden
Donkere klaverzandbij	Rivierengebied
Gewone kegelbij	Rivierengebied, bos & stadsnatuur
Zwarte sachembij	Zandgroeves
Gestreepte waterroofkever	Moeras
Hydroptila tineoides	Grote wateren
Veldkrekel	Heide / schrale graslanden
Groene glazenmaker	Moeras & agrarisch cultuurlandschap
Gevlekte witsnuitlibel	Vennen, natte heide / hoogveen & moeras
Platte zwanenmossel	Rivierengebied
Platte schijfhoren	Moeras & agrarisch cultuurlandschap
Kleibosrussula	Rivierengebied
Korensla	Akker
Slank wollegras	Moeras
Vetblad	Vennen / natte heide / hoogveen
Zomerklokje	Moeras
Cilindermos	Rivierengebied
Trilveenveenmos	Moeras
Wollige bisschopsmuts	Stuifzand
Ruig leermos	Rivierengebied
Doornig heidestaartje	Heide

Tabel 1: overzicht van onze icoonsoorten per natuurparel





Dit overzicht van aandachtsoorten en natuurparels gebruiken we om de maatregelen die we treffen om de natuurkwaliteit te verbeteren beter af te stemmen op het realiseren van een duurzame staat van instandhouding van de betreffende soorten. Welke algemene maatregelen de Utrechtse aandachtsoorten – en met name de icoonsoorten – ten goede komen hebben we uitgewerkt in het Supplement Biodiversiteit. Vervolgens zetten we in op de realisatie ervan, in samenspraak met onze partners in het veld. Hiertoe voeren we regelmatig biodiversiteitsoverleg met onze partners, met name de terreinbeheerders. Als op termijn blijkt dat door de realisatie van de voorgenomen maatregelen de situatie van de Utrechtse aandachtsoorten niet verbetert overwegen we een zwaardere inzet (zie verder paragraaf 4.2.2).

Door deze manier van werken geven we invulling aan het centrale doel van de Wnb. Met het benoemen van de Utrechtse aandachtsoorten en het uitwerken van gerichte maatregelen die deze soorten ten goede komen bieden we duidelijkheid over de aanwezigheid en staat van instandhouding van de Utrechtse aandachtsoorten en onze inspanningen tot verbetering.



2.3 ONZE VISIE OP REALISATIE

Om onze ambities op het gebied van natuur en biodiversiteit waar te maken en te voldoen aan de verantwoordelijkheden die de Wnb ons toebedeelt zijn we afhankelijk van een breed scala aan andere partijen. Zo hebben we onze toezicht- en handhavingstaken belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD). Op het gebied van beheer en schadebestrijding werken we samen met de Faunabeheereenheid (FBE) en verschillende Wildbeheereenheden (WBE's) (zie verder paragraaf 7.2.1). Bovendien hebben de provincies gezamenlijk besloten om het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade (zie paragraaf 7.2.2) en de coördinatie van de monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens – bedoeld voor de verantwoording richting Rijk en EU (zie verder paragraaf 2.4) – te beleggen bij BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van het IPO. BIJ12 biedt tevens ondersteuning bij het uitvoeren van het Programma Aanpak Stikstof (PAS, zie paragraaf 7.1.3).

Daarnaast realiseren we de meeste van onze ambities via samenwerking met het maatschappelijk middenveld, het zogenoemde Utrechts Model[12]. Voor natuur hebben we dit onder andere vormgegeven via de Agenda Vitaal Platteland (AVP), het programma waarin we een deel van onze natuurdoelen hebben ondergebracht, met name het realiseren van eenmalige ingrepen[13]. Inmiddels spelen vele partijen een centrale rol in ons natuurbeleid. Ten eerste zijn er de beheerders van onze natuurterreinen: Het Utrechts Landschap, Natuur-monumenten, Staatsbosbeheer en de particuliere eigenaren. Daarnaast werken we samen met de gebiedscommissies Utrecht West en Utrecht Oost, Utrechts Particulier Grondbezit (UPG), de Bosgroepen, Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU), soortenorganisaties als de Vlinderstichting en de Zoogdiervereniging, IVN, LTO Noord, de agrarische collectieven, de waterschappen, de gemeenten en de faunabeheerders.

Tegelijkertijd zijn we ons bewust van de verantwoordelijkheid die de Wnb ons toebedeelt. Daarom willen we nadrukkelijker dan voorheen de regie nemen: voor elk instrument dat we gebruiken om onze doelen te realiseren zoeken we naar de juiste manier van aansturing. Waar het kan via samenwerking of ondersteuning, als het moet door het tonen van leiderschap en het nadrukkelijker voeren van de regie.

Om dit te bereiken willen we inzetten op een flexibele sturingsstrategie. Concreet betekent dit dat we onderscheid maken in een zevental rollen: die van *trekker*, *opdrachtgever*, *subsidieverstrekker*, *partner*, *ondersteuner*, *motivator* en *scheidsrechter*. De laatste vier rollen vallen samen met drie rollen die in de





Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) zijn onderscheiden (de ondersteuner en motivator zijn vergelijkbaar met het stimuleren uit de PRS). De eerste rol vloeit voort uit onze nieuw verworven hoofdverantwoordelijkheid aangaande natuur, de tweede en derde zijn rollen die we in het natuurbeleid al langer spelen – maar die in de ruimtelijke ordening minder gebruikelijk zijn, vandaar dat we deze rollen hier apart benoemen. Per geval bekijken we vervolgens welke rol ons past zodat we het benodigde maatwerk kunnen leveren. Hier hoort ook bij dat we flexibiliteit betrachten: we kunnen ervoor kiezen om de aanvankelijk gekozen rolopvatting te veranderen, bijvoorbeeld wanneer blijkt dat de door ons gekozen aanpak niet goed uitpakt. Hieronder zetten we kort uiteen wat we verstaan onder de zeven rollen die we onderscheiden.

Opdrachtgever: aansturen

Bij beleidsdoelen die we dermate van belang vinden dat we erin willen investeren kunnen we kiezen voor een rol als opdrachtgever. We benaderen partijen om de benodigde maatregelen te treffen en zorgen ervoor dat ze voor hun inspanningen betaald worden. We houden bij de uitvoering een vinger aan de pols om te kijken of onze doelen worden gerealiseerd. Bij onze rol als opdrachtgever kunnen we er enerzijds voor kiezen om rechtstreeks zaken te doen met onze partners. Anderzijds kunnen we de opdracht verlenen aan onze gebiedscommissies, die er vervolgens voor zorgen dat de betreffende maatregelen bij andere partijen worden belegd. Een voorbeeld van de eerstgenoemde manier van werken is het verstrekken van een opdracht aan de FBE in het kader van beheer en schadebestrijding (zie paragraaf 7.2.1). Een voorbeeld van de laatstgenoemde manier van werken is het omvormen van reeds verworven gronden tot nieuwe natuurgebieden (Zie paragraaf 4.2.1.1).

Trekker: actieve regie voeren

Bij beleidsdoelen die doortastend optreden vereisen kiezen we ervoor om als trekker op te treden. Deze rol komt overeen met die van opdrachtgever, maar het verschil is dat we in het proces van uitvoering een actievere regierol blijven vervullen om ervoor te zorgen dat een bepaalde maatregel zo snel mogelijk gerealiseerd is. Een voorbeeld hiervan is het realiseren van enkele PAS maatregelen waarmee we de kwaliteit van een groot deel van onze Natura 2000-gebieden verbeteren. Deze maatregelen zijn urgent omdat er alleen als deze verbetering gerealiseerd is ruimte vrijkomt voor nieuwe economische ontwikkelingen (zie verder paragrafen 4.2.1 en 7.1.3 en het Beleidskader Wnb).

Subsidieverstrekker: stimuleren met geld

Een andere rol die we kunnen kiezen bij beleidsdoelen waarin we financieel gezien willen investeren is die van subsidieverstrekker. We geven in dat geval aan welke diensten we willen afnemen en bepalen vervolgens welke vergoeding daar tegenover staat en hoeveel geld we er in totaal voor over hebben. Een voorbeeld van

een dergelijke rol is het beschikbaar stellen van subsidies voor het adequaat beheren van de reeds bestaande natuurgebieden die onderdeel zijn van ons NNN (zie verder paragraaf 4.1.1).

Partner: samenwerken op basis van gelijkwaardigheid

Bij beleidsdoelen die tevens door andere partijen opgepakt worden kunnen we kiezen voor de rol van partner. In dat geval participeren we actief in het traject waarmee het doel gerealiseerd wordt, samen met de andere stakeholders op basis van gelijkwaardigheid. We kunnen eventueel een deel van de benodigde financiële middelen beschikbaar stellen, alsmede capaciteit of kennis. Een voorbeeld waarin we een dergelijke rol spelen is de zoektocht naar mogelijkheden om het beheer van de Recreatie om de Stad-gebieden te financieren (zie paragraaf 4.2.1.3).

Ondersteuner: faciliteren

Er zijn beleidsdoelen die we weliswaar belangrijk vinden maar waarbij we onszelf niet de eerst verantwoordelijke achten om voor realisatie te zorgen. Deze doelen willen we realiseren door andere partijen te ondersteunen om de benodigde stappen te zetten. Dit doen we bijvoorbeeld door het opzetten van overlegstructuren of door het faciliteren met kennis of capaciteit. Een voorbeeld hiervan is het ondersteunen van de verduurzaming van de landbouw door het inzetten van de kennis van bureau LaMi (zie paragraaf 6.2.1).

Motivator: communiceren

Een andere manier om partijen te bewegen om doelen die we van belang vinden te realiseren, zonder zelf een voortrekkersrol in te nemen, is hen aan te spreken op de door ons gewenste ontwikkeling. In dit geval spelen we de rol van motivator. Een voorbeeld van een dergelijk doel is het beschermen van de openheid van onze weidevogelkerngebieden door gemeenten (zie paragraaf 3.2.2.2). We vinden dit onderwerp belangrijk maar leggen de gemeenten niet de verplichting op om maatregelen te treffen. In plaats daarvan vragen we hen met de weidevogelkerngebieden rekening te houden bij het toestaan van ontwikkelingen.

Scheidsrechter: kaders stellen, toetsen, afwegen en handhaven

Met de komst van de Wnb zijn we verantwoordelijk voor het naleven van de in de wet opgenomen gebods- en verbodsbepalingen. Dit betekent dat we initiatieven moeten toetsen die een negatief effect kunnen hebben op natuurwaarden die de Wnb beschermt. De kaders die daarvoor nodig zijn hebben we vastgelegd in het Beleidskader Wnb. Tegelijkertijd toetsen we ontwikkelingen aan ons ruimtelijk beleid, vastgelegd in onze PRS en PRV. We maken in beide gevallen een afweging tussen het natuurbelang en andere belangen – bijvoorbeeld economische – en hanteren het principe dat we initiatieven alleen mogelijk maken als de beschermde natuur daar niet onder lijdt. Waar mogelijk streven we naar een plus voor de natuur. Een voorbeeld is het toestaan van een ruimtelijke ontwikkeling die een bepaalde beschermde diersoort schade berokkent onder de voorwaarde dat die schade elders gecompenseerd wordt (zie verder paragrafen 7.1.1 en 7.1.2). Tenslotte houdt deze rol tevens in dat we bij het constateren van overtredingen handhavend optreden.

In de nadere uitwerking van onze pijlers in de hoofdstukken hierna geven we per doel aan welke rol(len) we spelen. In het Supplement Realisatiestrategie werken we dit verder uit en geven we aan hoe we de ambities uit deze Natuurvisie verwezenlijken. Uitgangspunt hierbij is het hierboven beschreven Utrechts Model, met aandacht voor samenwerking en het beleggen van de uitvoering bij onze partners en voor een manier van werken die doelmatig, doeltreffend en doelgericht is. We kijken of we binnen dit kader aanpassingen door willen voeren in de huidige manier van werken – bijvoorbeeld gezien onze ambitie om op de realisatie van bepaalde doelen nadrukkelijker de regie te voeren. Ook werken we nader uit voor welke onderwerpen we een extra inspanning moeten gaan organiseren. Tevens geven we aan hoe we onze capaciteit en financiële middelen in zullen zetten.

Ten slotte zijn we van plan om in de realisatiestrategie een traject te schetsen waarmee we de doelen van deze Natuurvisie gebiedsgericht uitwerken. Hierin nemen we aanpalende beleidsvelden waar de provincie

beleid op voert mee. Alleen op deze manier realiseren we een integrale belangenafweging: welke ambities hebben de verschillende beleidsvelden en hoe worden die op gebiedsniveau gecombineerd? Waar mogelijk streven we naar synergie, waar nodig zullen we prioriteiten stellen. We nodigen onze partners uit om in dit proces nauw met ons samen te werken. Overigens vindt in het kader van het traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl al een soortgelijk traject plaats waar wij bij betrokken zijn. Dit traject kan als inspiratie dienen voor andere gebieden.

2.4 ONZE VISIE OP MONITORING EN BIJSTURING

Het realiseren van beleid kan niet zonder een goede monitoring van de verrichte inspanningen. Als het hieraan ontbreekt is immers niet na te gaan of de maatregelen effect hebben gehad en zijn er geen indicaties op welke manier het gevoerde beleid bijgestuurd kan worden. Achterliggende gedachte is dat we de ecologische ontwikkelingen die we monitoren kunnen beïnvloeden met onze beleidsinspanningen: er is een causaal verband tussen bijvoorbeeld een verbetering van de staat van instandhouding van een bepaalde soort en een bepaalde maatregel die wij realiseren. In veel gevallen is het mogelijk om een dergelijk verband ook daadwerkelijk aan te tonen. Waar dat niet kan baseren we ons op wetenschappelijke inzichten die een dergelijk verband onderbouwen.

We hebben de afgelopen decennia een uitgebreid netwerk van monitoringsactiviteiten ontplooid, deels door zelf gegevens te verzamelen en deels door uitbesteding aan andere partijen – zoals de terreinbeheerders, agrarische collectieven of BIJ12. Enerzijds inventariseren we hoe het met de natuur in onze provincie gaat. Een voorbeeld hiervan is de vlakdekkende soorteninventarisatie – met speciale aandacht voor karakteristieke en zeldzame soorten – die we buiten het NNN uitvoeren. Daarbij houden we tevens in de gaten hoe het met de condities gaat die nodig zijn voor een goede natuurkwaliteit, bijvoorbeeld via het monitoren van de grondwaterstanden in natte natuurgebieden. Anderzijds monitoren we onze beleidscyclus door te kijken in hoeverre de maatregelen die we aangekondigd hebben ook daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Zo houden we bijvoorbeeld bij hoeveel hectare nieuwe natuur we ieder jaar realiseren.

Onze monitoringsgegevens worden gebruikt om ons natuurbeleid te evalueren. Zo rapporteert het Rijk eens in de zes jaar aan de EU over de voortgang van de Nederlandse realisatie van de doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijnen, waarbij het gebruik maakt van de gegevens van de provincies. Zelf brengen we samen met de andere provincies de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur (VRN) uit, een verantwoordingsmethodiek die de provincies gezamenlijk via BIJ12 hebben opgezet[14]. In 2017 staat bovendien een brede evaluatie gepland waarin we natuurkwaliteit, ons beleid in het verleden en onze huidige inspanningen bekijken. Tegelijkertijd gaat het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ééns in de drie jaar evalueren of de provincies de natuurbeleidsdoelen uit het Natuurpact realiseren. Deze evaluatie is breed van opzet en omvat onder andere de realisatie en kwaliteit van het NNN, de natuur buiten het NNN en de soorten die daar voorkomen, het agrarisch natuurbeheer, het verbinden van natuur en economie en het vermaatschappelijken van het natuurbeleid[15]. Ook voor deze evaluatie leveren wij gegevens aan.

In aanvulling hierop is het van belang om de voortgang van de doelen van deze Natuurvisie goed te kunnen volgen en eventueel bij te kunnen sturen. Daarom stellen we in 2017 een Supplement Monitoring en Bijsturing op. Hierin zetten we ten eerste gestructureerd op een rij hoe onze monitoringinspanningen eruit zien en geven we aan of we er op basis van de doelen van deze Natuurvisie een extra inspanning nodig is. We kijken daarbij naar het monitoren van de toestand van onze natuur, naar de mate waarin we onze maatregelen realiseren en naar het effect dat onze maatregelen op de natuur hebben. Ook zorgen we ervoor dat we voor onze doelen heldere indicatoren formuleren waarmee we de voortgang in beeld kunnen brengen. Ten tweede geven we aan hoe we op basis van onze monitoringsactiviteiten ons beleid – indien noodzakelijk – zullen bijsturen. Dit vereist onder andere het opstellen van een adequate evaluatiemethodiek die we doorvertalen naar onze manier van uitvoeren. Op dit punt zorgen we daarom voor een goede afstemming met de het Supplement Realisatiestrategie.



3 PIJLER 1 | NATUUR IN EEN ROBUUST NETWERK

VISIE:

we zorgen voor een robuust netwerk van natuur ter behoud en versterking van onze natuurwaarden en onze biodiversiteit

In Utrecht komen natuurwaarden voor die nationaal en internationaal van groot belang zijn. Het is onze ambitie en verantwoordelijkheid deze natuurwaarden te beschermen en te versterken. Hiermee dragen we tevens zorg voor de Utrechtse biodiversiteit, waaronder onze aandachtsoorten. Om deze ambitie te realiseren is ruimte nodig, in de vorm van een robuust netwerk van aaneengeschakelde natuurgebieden. Voor dit robuuste netwerk zorgen wij. Het NNN vormt de basis, maar ook natuur in het agrarisch- en stedelijk gebied beschouwen wij als belangrijk onderdeel. We onderscheiden binnen deze pijler drie doelen die we nader uitwerken: het ontwikkelen van nieuwe natuur, het veiligstellen van het huidige natuuroppervlak en het verbinden van gebieden met natuurwaarden.

3.1 DOEL 1: NIEUWE NATUUR ONTWIKKELEN

In de jaren '90 is het concept natuurontwikkeling geïntroduceerd. De gedachte hierachter was dat de sterk versnipperd geraakte Nederlandse natuur alleen weer goed zou kunnen gaan functioneren als de overgebleven natuurgebieden zouden worden versterkt met nieuw aan te leggen natuurgebieden. Daarom bestond de Ecologische Hoofdstructuur – nu NNN – uit kerngebieden met actuele natuurwaarden en ontwikkelingsgebieden met potentiele natuurwaarden. Vanaf die tijd hebben wij gewerkt aan het ontwikkelen van nieuwe natuur, en dit zetten wij voort. We kiezen daarbij voor gerichte uitbreiding van het NNN via een door ons te financieren ontwikkelopgave, voor het faciliteren van de realisatie van de Groene Contour door derden en voor het mogelijk maken van tijdelijke natuurgebieden.

3.1.1 ONTWIKKELOPGAVE NATUURNETWERK REALISEREN

In 2011 hebben we met onze partners afgesproken om de omvang van het NNN te bepalen op grofweg 31.500 ha[16]. Deze afspraak is vastgelegd in het Akkoord van Utrecht. Daarin is tevens besloten dat we het NNN op strategische plaatsen uitbreiden met in totaal 1506 ha waarvoor provinciale financiering beschikbaar is. De precieze locatie van deze opgave kan op detailniveau nog veranderen. We organiseren het uitvoeren van de ontwikkelopgave via ons AVP-programma, gecoördineerd door onze gebiedscommissies. Inmiddels hebben we 488 ha gerealiseerd en resteert er nog een opgave van 1018 ha[17].

Er zijn drie manieren waarop realisatie van onze ontwikkelopgave plaats kan vinden. Ten eerste is er het instrument grondverwerving in combinatie met inrichting. Ten tweede kan de huidige eigenaar voor een functieverandering zorgen via particulier natuurbeheer. Ten derde zoeken we ruimte voor andere constructies, zoals concessies of aanbestedingen. In onze Nota Uitvoering Grondstrategie werken we dit verder uit. Ons doel is om zoveel mogelijk samenhangende eenheden te realiseren. We willen de realisatie van het NNN in 2027 hebben afgerond.

Bij het realiseren van onze ontwikkelopgave geven we voorrang aan gebieden die vanuit internationaal perspectief van belang zijn. Enerzijds gaat het hierbij om gebieden waarmee we onze Natura 2000-gebieden uitbreiden of versterken, anderzijds om gebieden die van belang zijn om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te verwezenlijken[18]. Dit deel van de opgave – vanaf nu de prioritaire ontwikkelopgave genoemd – dient in 2021 afgerond te zijn. Bij voorkeur realiseren we deze opgave op basis van vrijwilligheid, maar we sluiten niet uit dat we in het uiterste geval – bijvoorbeeld vanwege urgente wettelijke verplichtingen – overgaan tot het inzetten van zwaardere instrumenten, bijvoorbeeld onteigening.

Deze keuze heeft ook gevolgen voor onze rol. Bij de realisatie van de prioritaire ontwikkelopgave willen we meer dan voorheen als trekker optreden, wat betekent dat we nadrukkelijker willen sturen op het realiseren van de prioritering. Bij de realisatie van de overige ontwikkelopgave treden we op als opdrachtgever. Beide rollen werken we verder uit in onze realisatiestrategie (zie verder paragraaf 2.3 en het Supplement Realisatiestrategie).

Object: ontwikkelopgave NNN







3.1.2 ONTWIKKELOPGAVE GROENE CONTOUR ONDERSTEUNEN

Naast de ontwikkelopgave die we zelf financieren vinden we het van belang dat 3000 ha van de oorspronkelijke EHS-ontwikkelopgave op de agenda blijft staan. Dit deel, de Groene Contour, is van belang voor het goed functioneren van het NNN. Realisatie nemen we niet zelf ter hand. In plaats daarvan faciliteren we ontwikkeling door derden. Delen van de Groene Contour die gerealiseerd zijn voegen we toe aan het NNN. Tot die tijd maakt de Groene Contour geen deel uit van het NNN maar beschermen we de aanwezige natuurkwaliteit (zie verder paragraaf 3.2.2). De afspraken over de Groene Contour maken tevens deel uit van het Akkoord van Utrecht.

Onze rol bij het realiseren van de Groene Contour is die van ondersteuner. We gaan samen met onze partners manieren uitwerken om de realisatie van de Groene Contour een verdere impuls te geven. In de PRS hebben we aangegeven dat bij het zoeken naar locaties voor natuurcompensatie er allereerst gekeken wordt in de Groene Contour. Ook kunnen gemeenten constructies mogelijk maken waarbij met de opbrengst van een ruimtelijke ontwikkeling realisatie van een deel van de Groene Contour gefinancierd wordt (zie verder paragraaf 6.1.3). Andere mogelijkheden, met alternatieve financieringsconstructies, zijn tevens denkbaar.

Object: Groene Contour



3.1.3 TIJDELIJKE NATUUR FACILITEREN

Een andere manier om nieuwe natuur te realiseren is het laten ontstaan van tijdelijke natuur. Gebieden die bestemd zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen liggen namelijk vaak enige tijd braak. Door deze gebieden in de tussentijd als natuurgebied te laten functioneren krijgt de Utrechtse biodiversiteit – met name de pioniers-soorten – een impuls. Bovendien zorgen tijdelijke natuurgebieden voor vergroting van de natuurbeleving. Het laten ontstaan van tijdelijke natuurgebieden is vooral interessant in en nabij het stedelijk gebied, hoewel we de inzet van dit instrument niet tot het stedelijk gebied beperken (zie ook het Beleidskader Wnb).

Bij het laten ontstaan van tijdelijke natuurgebieden treden we op als ondersteuner. Dit doen we door de beleidslijn tijdelijke natuur van het Rijk voort te zetten[19]. Initiatiefnemers kunnen bij ons een ontheffing tijdelijke natuur aanvragen. Met deze ontheffing mogen alle beschermde soorten die zich na aanmelding op het terrein vestigen bij de start van de werkzaamheden weer verwijderd worden. Om vast te stellen om welke soorten het gaat dient de initiatiefnemer bij aanvang een ecologische toets te overleggen. Ook treden we op als scheids-rechter: we houden in de gaten wat de effecten van dit beleid zijn.

Object: hele provincie

3.2 DOEL 2: DE RUIMTE VOOR NATUUR VEILIGSTELLEN

Het gericht vergroten van ons netwerk van natuur heeft alleen zin als we tegelijkertijd de reeds bestaande natuur bestendigen. Daarom zetten we in op het in stand houden van onze gebieden met natuurwaarden. Dit doen we met name door het toepassen van ons planologische instrumentarium, zowel binnen als buiten het NNN, waarbij we verschillende regimes hanteren. Ook besteden we speciale aandacht aan het in stand houden van ons bosareaal, waartoe we het instrumentarium van de voormalige Boswet inzetten[20]. Ten slotte gaan we in op de manier waarop we de Nationale Park status van de Utrechtse Heuvelrug willen bestendigen.

3.2.1 NATUURNETWERK RUIMTELIJK BESCHERMEN

Inmiddels hebben we begrensd welke delen van ons territorium tot het NNN behoren. We zorgen ervoor dat de omvang van het NNN gelijk blijft via ons planologische instrumentarium dat we hebben uitgewerkt in onze PRS en PRV. Hierbij hanteren we het ‘nee, tenzij’ regime: significante aantasting – waarbij stukken NNN verdwijnen – is alleen toegestaan bij grote openbare belangen waarvoor geen alternatieven zijn. Schadelijke effecten





dienen in dat geval zoveel mogelijk voorkomen te worden, en de schade die overblijft dient gecompenseerd te worden door realisatie van nieuwe natuur elders, bij voorkeur in de Groene Contour (zie paragraaf 7.1.2). Ontwikkelingen die het functioneren van het NNN niet aantasten of verbeteren maken we mogelijk. Verder vragen we bij gemeenten aandacht voor het voorkomen of aanpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van het NNN die een negatief effect kunnen hebben. Waterschappen en gemeenten vragen we attent te zijn op ruimtelijke ontwikkelingen die schadelijk kunnen zijn voor verdrogingsgevoelige natuur.

Onze rol bij het inzetten van het ruimtelijk instrumentarium is enerzijds die van scheidsrechter: we controleren nieuwe bestemmingsplannen van gemeenten op het conform de PRV omgaan met natuur in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Bij ontwikkelingen in het NNN verwachten wij van gemeenten dat een 'nee, tenzij'-onderzoek uitgevoerd is. Indien dat aan de orde is, verwachten we van gemeenten ook dat geborgd is dat de vereiste natuurmaatregelen tijdig en juist uitgevoerd worden. Het toezicht op de juiste uitvoering van het bestemmingsplan ligt conform de Wet ruimtelijke ordening (Wro) bij de gemeenteraad. We controleren via ons toezichts- en handhavingsinstrumentarium (zie verder paragraaf 7.1.1 en het Beleidskader Wnb) of daarbij ook de ge- en verbodsbepalingen van de Wnb goed nageleefd worden. We achten het van groot belang op dit vlak nauw met de gemeenten samen te werken. Anderzijds zijn we tevens motivator, doordat we bij gemeenten en waterschappen vragen te voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen buiten het NNN een negatief effect hebben.

Overigens besteden we in de PRS bijzondere aandacht aan enkele binnen onze provincie gelegen defensieterreinen met belangrijke natuurwaarden: de Leusderheide en de Vlasakkers. Hoewel het Rijk heeft aangegeven dat deze terreinen geen deel zijn van het NNN functioneren ze wel als zodanig. Vandaar dat we deze terreinen in de PRS hebben aangeduid als militair oefenterrein met bijzondere natuurwaarden. Als het militaire gebruik op termijn beëindigd wordt voegen we beide terreinen toe aan het NNN (zie verder de PRS).

Daarnaast zijn er kleine delen van het agrarisch gebied die onderdeel van het NNN zijn maar hun agrarische functie behouden – we streven niet naar verdergaande functieverandering. Deze gebieden worden op een extensieve manier gebruikt die het functioneren van het NNN niet in de weg zit (zie ook paragraaf 4.1.2). Er geldt hetzelfde planologische regime als in de rest van het NNN.

Ten slotte komt de status van Beschermde Natuurmonumenten uit de Natuurbeschermingswet 1998 in de Wnb te vervallen. Deze natuurgebieden blijven ruimtelijk beschermd via het NNN maar de externe bescherming – bij ontwikkelingen buiten de betreffende gebieden rekening houden met de status van Beschermd Natuurmonument – verdwijnt. Wij vinden het van belang om de bijzondere waarde van deze gebieden te behouden. Daarom treffen we maatregelen om deze gebieden te herstellen (zie verder het Beleidskader Wnb). We kiezen er vooralsnog niet voor om ter vervanging van de Beschermde Natuurmonumenten provinciale natuurgebieden aan te wijzen. We houden de mogelijkheid om dit te doen wel open, voor het geval dit in de toekomst nodig is.

Object: NNN, militair oefenterrein met natuurwaarden (toelichtend), agrarisch gebied NNN (toelichtend)

3.2.2 NATUUR IN AGRARISCH GEBIED RUIMTELIJK BESCHERMEN

Ook in het agrarisch gebied zorgen we via ons ruimtelijke ordeningsinstrumentarium voor planologische bescherming van belangrijke natuurwaarden, hoewel onze inzet hier minder stringent is; het 'nee, tenzij'-principe is voorbehouden aan het NNN. Er zijn twee categorieën in het agrarisch gebied waar we ruimtelijke bescherming voor geregeld hebben: de Groene Contour en de weidevogelkerngebieden.

3.2.2.1 RUIMTELIJKE BESCHERMING VAN DE GROENE CONTOUR

De Groene Contour – een gebied van 3000 ha waar we het realiseren van natuur door derden faciliteren, zie paragraaf 3.1.2 – hebben we in de PRS en PRV opgenomen. Zolang de nieuwe natuur hier niet is gerealiseerd bieden we ruimte om het bestaande gebruik voort te zetten, maar voorkomen we grootschalige ontwikkelingen die realisatie van nieuwe natuur onmogelijk maken, tenzij deze ingrepen voortkomen uit groot openbaar belang en alternatieven ontbreken (zie verder de PRS). De gemeenten dienen dit in hun bestemmingsplannen te regelen.

Bij het bestendigen van de Groene Contour zien we onszelf als scheidsrechter: we zorgen ervoor dat het op termijn realiseren van natuur niet buiten bereik komt door het tegenhouden van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen. Als deze ontwikkelingen een groot openbaar belang hebben en alternatieven ontbreken kunnen ze alleen doorgaan als er compensatie plaats vindt (zie verder de PRS en PRV).

Object: Groene Contour[21]

3.2.2.2 RUIMTELIJKE BESCHERMING VAN DE WEIDEVOGELKERNGEBIEDEN

Weidevogelkerngebieden zijn plekken waar belangrijke aandachtsoorten voorkomen; we hebben deze gebieden in de PRS opgenomen. Daarnaast hebben we besloten om deze gebieden tevens als natuurparels te benoemen (zie de paragrafen 2.2). In de weidevogelkerngebieden willen we de natuurkwaliteit verbeteren



door het inzetten van agrarisch natuurbeheer (zie verder paragraaf 4.1.2). Tegelijkertijd vragen we aan gemeenten en waterschappen om eventuele ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen die bijvoorbeeld de openheid van de weidevogelkerngebieden aantasten te voorkomen. Indien nodig overwegen we om op termijn ook de overige natuurparels in het agrarisch gebied op een vergelijkbare wijze in de PRS op te nemen (zie paragraaf 4.2.2).

Bij het ruimtelijk beschermen van de weidevogelkerngebieden is onze rol die van motivator; hier willen we ongewenste ontwikkelingen voorkomen door bij gemeenten aandacht te vragen voor dit onderwerp. Het is aan de gemeenten en waterschappen of ze hier vervolgens gehoor aan geven.

Object: weidevogelkerngebieden

3.2.3 LANDSCHAP RUIMTELIJK BESCHERMEN

In aanvulling op de ruimtelijke bescherming van belangrijke natuurwaarden die we regelen via de PRS en PRV – zie de paragrafen 3.2.1 en 3.2.2 – voeren we beleid om ons landschap ruimtelijk te beschermen. Inmiddels is ons beleid op dit punt onderdeel geworden van de Vnl (zie hoofdstuk 5 van het Beleidskader Wnb). Het betreft enerzijds het voorkomen van slootdempingen en het ruimtelijk beschermen van kleine landschapselementen die niet binnen de scope van het boswetinstrumentarium vallen (zie paragraaf 3.2.4). De te beschermen sloten en landschapselementen staan weergegeven op respectievelijk de waardenkaart slootdempingen en de waardenkaart kleine landschapselementen. Beide kaarten zijn onderdeel van de Vnl en worden met enige regelmaat geactualiseerd. Anderzijds gaat het om het reguleren van locaties voor woonschepen – op dit laatste punt trekken we ons terug als gemeenten dit onderwerp in hun bestemmingsplannen geregeld hebben. We hebben in het verleden voor deze aanvulling gekozen omdat we het van belang achtten extra aandacht aan deze onderwerpen te besteden[22].

Bij het ruimtelijk beschermen van ons landschap treden we op als scheidsrechter; via onze Vnl stellen we regels waaraan ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van woonschepen, slootdempingen en kleine landschapselementen getoetst moeten worden. Daarbij is het mogelijk om ontwikkelingen toe te staan in ruil voor compenserende maatregelen (zie verder het Beleidskader Wnb).



Overigens vinden we dat al onze landschapstypen unieke kwaliteiten bezitten en dat ze allemaal belangrijk zijn voor Utrecht. Daarom maken we vooralsnog geen gebruik van de mogelijkheid die de Wnb ons biedt tot het aanwijzen van bijzondere provinciale landschappen. Wel besteden we de komende tijd extra aandacht aan de Utrechtse Heuvelrug, vanwege het traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl dat daar loopt. Het versterken van de landschappelijke kwaliteit en de belevingswaarde van het gebied zijn speerpunten van dit traject.

Object: toepassingsgebied NLCA waarden hoofdstuk 5 Vnl

3.2.4 BOSAREAAL IN STAND HOUDEN

Wij hechten bijzondere waarde aan het grote bosgebied dat onze provincie rijk is. De houtopstanden die zich daar bevinden zijn vanuit meerdere perspectieven belangrijk, vanwege hun natuurwaarde maar ook vanwege de mogelijkheden tot houtproductie, het vastleggen van koolstof, de recreatiemogelijkheden en de cultuurhistorische waarde (zie ook paragraaf 6.2.3). Ons uitgangspunt is daarom het in stand houden van het bestaande oppervlak aan bos; dit betreft zowel de aaneengesloten bossen – zoals op de Utrechtse Heuvelrug – als de grotere landschapselementen die uit bosschages bestaan.

Om dit doel te realiseren kiezen we voor een rol als scheidsrechter. Die rol vullen we in door het in dat deel van onze provincie waar wij bevoegd gezag zijn[23] het instrumentarium van de oude Boswet – opgenomen in de Wnb en gedecentraliseerd naar de provincies – in te zetten. Concreet betekent dit dat we de meldplicht voor het vellen van een houtopstand uit de Boswet overnemen. Onder strikte voorwaarden kunnen we hier vrijstelling van verlenen. Om bosgebieden met belangrijke natuur- of cultuurhistorische waarde extra te beschermen kunnen we ter plekke een kapverbod instellen (zie verder het Beleidskader Wnb).

Verder blijft voor het Utrechtse bosareaal een herplantplicht gelden: houtopstanden die gekapt worden dienen teruggeplaatst te worden. Onder voorwaarden staan we toe dat deze herplant op een ander perceel plaatsvindt. We stimuleren in dat geval dat de gekozen locatie voor deze compensatie bijdraagt aan de realisatie van provinciale doelen zoals de realisatie van het NNN, Groene Contour of RodS gebieden, het versterken van de natuurparels of ter herstel en versterking van waardevolle landschapselementen (zie verder paragraaf 7.1.2). Alleen in bijzondere gevallen geven wij een ontheffing van de herplantplicht, bijvoorbeeld in het kader van heide- en schraallandherstel. We letten daarbij op een goede balans tussen bos en andere natuurtypen en stellen een aparte notitie op waarin we dit onderwerp nader uitwerken (zie verder paragraaf 7.3.1).

Object: Vnl indicatief toepassingsgebied houtopstanden (hoofdstuk 4), bos met bijzondere waarde

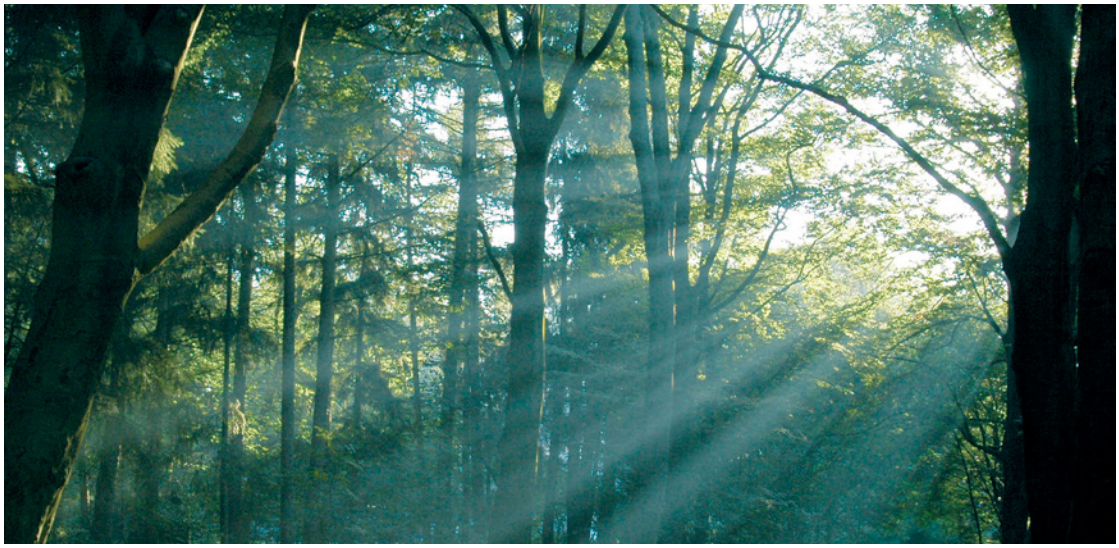

3.2.5 NATIONAAL PARK UTRECHTSE HEUVELRUG BESTENDIGEN EN UITBREIDEN

Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug herbergt de bijzondere natuurwaarden van de stuwwal die in onze provincie gelegen is. Het park omvatte oorspronkelijk alleen het zuidelijke deel van het gebied, onder de A12. Recent is het park naar het noorden toe uitgebreid, tot aan de A28. De ambitie is uiteindelijk een Nationaal Park nieuwe stijl dat de hele Heuvelrug omvat, inclusief de flanken en het gedeelte van het gebied dat ten noorden van onze provinciegrens ligt. Om deze uitbreiding te verwezenlijken zullen we samen met de provincie Noord-Holland en de gebiedspartijen optrekken.

Deze ambitie sluit aan bij onze wens om de Utrechtse Heuvelrug meer dan voorheen in de schijnwerpers te plaatsen. Via het bestendigen van de status van het Nationaal Park genereren we extra aandacht voor het behoud van natuur en landschap en het realiseren van verbindingen en ontsnipperingsmaatregelen (deze pijler), willen we extra kansen voor het verbeteren van de natuurkwaliteit verzilveren – met water als sturend principe (zie verder pijler 2), geven we een impuls aan landschap, cultureel erfgoed, recreatie, toerisme en beleving en betrekken we burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties (pijler 3) en bezien we op welke manier we dit kunnen koppelen aan nieuwe verdienmodellen, met waar nodig en mogelijk nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (pijler 4). Hoe dit er precies uit zal zien werken we nader uit.



Onze rol bij het nastreven van deze ambitie is nog niet uitgekristalliseerd. We zullen met name als ondersteuner – of eventueel als partner of opdrachtgever – optreden, afhankelijk van het verdere proces[24]. Ook zullen we onze rol als scheidsrechter vervullen: we maken ontwikkelingen alleen mogelijk als dit niet ten koste gaat van de natuurwaarden die door de Wnb en Wro beschermd worden. In dat licht is het van belang dat het op te zetten traject natuurinclusief verloopt en onze toetsingscriteria in een vroeg stadium meegenomen worden (zie verder paragraaf 7.1.1).

Object: Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug[25]

3.3 DOEL 3: NATUUR VERBINDEN

Het verbinden van natuurgebieden komt de Utrechtse biodiversiteit – waaronder de Utrechtse aandachtsoorten – ten goede omdat het de mogelijkheden voor uitwisseling van soorten vergroot. Daarom hebben we in het verleden fors ingezet op het realiseren van ecologische verbindingszones. In Natuurbeleid 2.0 hebben we besloten om dit instrument voort te zetten, maar op minder grote schaal; apart beleid over ecologische verbindingszones voeren we niet langer. We nemen nog enkele grootschalige verbindingen voor onze rekening en richten ons verder op het realiseren van maatregelen via kleinschaliger instrumentarium.

3.3.1 GROOTSCHALIGE VERBINDINGEN REALISEREN

We willen de komende jaren drie grote infrastructurele knelpunten oplossen die de verbinding van ons robuuste netwerk van natuur in de weg staan. Dit doen we door het financieren van de aanleg van ecoducten over de N226 (Maarsbergen – Leersum), de N227 (Maarn – Doorn) en de N237 (Utrecht – De Bilt). Realisatie van laatstgenoemd ecoduct is gekoppeld aan het aanleggen van de ecopassage Biltse Rading, waarvan de gemeente Utrecht trekker is. Op een vierde locatie, bij Landgoed Pijnenburg, is op basis van recent onderzoek gebleken dat de realisatie van een ecoduct een effectieve maatregel is. Voor de financiering van dit ecoduct kijken wij in eerste instantie naar meevallers bij de realisatie van de andere ecoducten. Als deze meevallers uitblijven bezien we of we financiering via het Mobiliteitsprogramma kunnen inzetten.

Bij de realisatie van deze ecoducten treden we op als opdrachtgever. Dit loopt deels via het AVP programma – de gebiedscommissies adviseren over de locatiekeuze – en deels via directe opdrachtverlening aan onze partners. Inmiddels zijn de voorbereidingen tot het aanleggen van de drie ecoducten gestart en bevinden de projecten zich in verschillende fases van uitvoering.





Overigens is een aantal nog te realiseren verbindingen ondergebracht bij de ontwikkelopgave van ons NNN. Dit betreft vooral delen van de vroegere robuuste ecologische verbindingszones – de Groene Ruggengraat in het veenweidegebied, de verbinding Veluwe – Heuvelrug via de Gelderse Vallei en de uiterwaarden van de Neder-Rijn en de verbinding richting Gelderland via de uiterwaarden van de Lek. De realisatie hiervan vindt plaats zodra zich een kans daartoe voordoet. Vooralsnog geven we hier geen extra urgentie aan.

Object: geplande ecoducten en grote faunatunnels, gewenste ecoducten

3.3.2 KLEINSCHALIGE VERBINDINGSMAATREGELEN REALISEREN

We zetten in aanvulling op het realiseren van grootschalige verbindingen in op een aantal maatregelen die kleinschaliger van karakter zijn. Ten eerste stimuleren we de groene dooradering van het agrarisch gebied. Dit doen we door de aanleg, het beheer en het herstel van landschapselementen in combinatie met het beheer van wegbermen bij sloten, fiets- en wandelpaden. Deze elementen – beschermd door onze Vnl, zie paragraaf 3.2.3 – zijn belangrijk voor de biodiversiteit en zijn bovendien van belang voor de aantrekkelijkheid van ons landschap – zie verder paragraaf 5.1.2. Financiering regelen we via het agrarisch natuurbeheer (zie verder paragraaf 4.1.2). We overwegen ook om onze compensatiebank hiervoor in te zetten (zie verder paragraaf 7.1.2).





Daarnaast zetten we tevens in op de blauwe dooradering van het agrarisch gebied. Zo biedt de uitvoering van KRW-maatregelen – bijvoorbeeld de aanleg en het onderhoud van natuurvriendelijke oevers, zie verder paragraaf 4.2.1.1 – mogelijkheden voor koppelingen met het agrarisch waterbeheer. Met deze maatregelen versterken we de natte verbindingen tussen delen van het NNN en geven we tegelijkertijd de natuur in het agrarisch gebied een impuls. Deze maatregelen faciliteren we met het provinciebreed stimuleren van agrarisch waterbeheer, onderdeel van het agrarisch natuurbeheer (zie paragrafen 4.1.2 en 4.2.1.2).

Verder treffen we in het kader van ons Mobiliteitsprogramma verschillende soorten verkeersmaatregelen. Enerzijds zorgen we voor faunapassages die de oversteekbaarheid van provinciale wegen voor wild verbeteren. Anderzijds treffen we verkeersremmende maatregelen om te voorkomen dat er aanrijdingen plaatsvinden. Dergelijke maatregelen verbeteren tevens de verkeersveiligheid[26].

Ten slotte willen we verbindingen leggen tussen de stad en de groene omgeving. In de PRS hebben we aangegeven dat we in de kernrandzone planologische mogelijkheden bieden om dergelijke verbindingen te leggen. Daarnaast onderzoeken we of groene routes tussen de verschillende RodS gebieden via kleinschalige inrichtingsmaatregelen een verbindende functie kunnen krijgen (zie ook paragraaf 4.2.1).

Bij het realiseren van deze kleinschalige verbindingsmaatregelen treden we vooral op als opdrachtgever, onder andere bij het agrarisch natuur- en waterbeheer (zie paragraaf 4.1.2) en het Mobiliteitsprogramma. Daarnaast hebben we een ondersteunende rol bij het realiseren van stad-landverbindingen en treden we op als scheidsrechter bij het beschermen van onze landschapselementen via de Vnl (zie paragraaf 3.2.3). Bij het realiseren van de KRW-maatregelen hebben we een trekkersrol (zie paragraaf 4.2.1.1).

Object: hele provincie





4 PIJLER 2 | NATUUR MET KWALITEIT

VISIE:

we bestendigen en verbeteren de kwaliteit van ons netwerk van natuur ter behoud en versterking van onze natuurwaarden en onze biodiversiteit

Om de Utrechtse natuurwaarden en de daarbij behorende biodiversiteit te behouden en versterken en een duurzame staat van instandhouding van onze aandachtsoorten naderbij te brengen is het niet alleen voldoende om ruimte aan een robuust netwerk van natuurgebieden te bieden. Tegelijkertijd dienen we zorg te dragen voor het op orde brengen van de natuurkwaliteit. De tweede pijler van ons natuurbeleid richt zich daarom op het treffen van maatregelen die hiervoor zorgen. We onderscheiden hierbij drie doelen: het bestendigen van natuurkwaliteit (in gebieden waar de kwaliteit reeds op orde is), het verbeteren van natuurkwaliteit (in gebieden waar de kwaliteit nog onvoldoende is), en het beschermen van soorten.

4.1 DOEL 1: DE NATUURKWALITEIT BESTENDIGEN

In gebieden waar de natuurkwaliteit voldoende is zorgen we voor een goede consolidering. Daarmee willen we voorkomen dat de kwaliteit achteruit gaat, bijvoorbeeld doordat bepaalde natuurwaarden verdwijnen en vervangen worden door andere waarden die we van minder hoge kwaliteit achten. Instrumenten die we inzetten zijn het treffen van natuurbeheermaatregelen in het NNN en het organiseren van agrarisch natuurbeheer. Deze maatregelen hebben een structureel karakter: het betreft activiteiten die een lange looptijd hebben. Daarnaast hebben we speciale aandacht voor het bestendigen van de kwaliteit van onze Natura 2000-gebieden, via het daartoe bedoelde juridische instrumentarium uit de Wnb. Ten slotte zetten we ter behoud van onze natuurkwaliteit langs provinciale wegen in op ecologisch bermbeheer.





4.1.1 NATUURBEHEERMAATREGELEN TREFFEN

In de bestaande natuurgebieden van het NNN die reeds van voldoende kwaliteit zijn en op de gerealiseerde ecoducten treffen we passende beheermaatregelen. Deze maatregelen zijn structureel van aard en dienen om de gebieden op hun huidige kwaliteitsniveau te houden. De beheermaatregelen bekostigen wij via onze SNL-regeling (Subsidiestelsel Natuur en Landschap), waarop eigenaren van natuurterreinen een beroep kunnen doen; we verwachten daarbij dat deze eigenaren een deel van deze kosten (25%) zelf kunnen dragen. Vanaf 2017 komen alleen beheerders(collectieven) met een certificaat natuurbeheer in aanmerking voor de subsidie.

Bij het treffen van beheermaatregelen hebben we de rol van subsidieverstrekker. In ons Natuurbeheerplan, dat we regelmatig actualiseren, beschrijven we aan welke criteria het beheer moet voldoen en welke beheertypen waar voorkomen. In onze Subsidieverordening geven we aan welke voorwaarden gelden voor subsidieaanvragen. Uitgangspunt is dat wij onze middelen zo doelmatig mogelijk inzetten. Bovendien formuleren we onze doelen meer dan in het verleden op hoofdlijnen. Nadere uitwerking laten we aan onze partners over. De beheermaatregelen die we in onze Natura 2000-gebieden treffen zijn apart uitgewerkt in de gebiedsspecifieke beheerplannen.

Object: natuurbeheer NNN, gerealiseerde ecoducten en faunapassages




4.1.2 AGRARISCH NATUURBEHEER ORGANISEREN

De natuurwaarden in ons agrarisch gebied zijn de afgelopen decennia sterk achteruitgegaan. Om deze trend te keren en de agrarische natuurwaarden te behouden zetten we in op natuurbeheer door agrariërs. We spitsen dit toe op kerngebieden die het Natuurnetwerk versterken en hoge potenties bevatten met voldoende perspectief op behoud en versterking op de langere termijn. Bij de begrenzing van deze gebieden is rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten, waaronder enkele Utrechtse aandachtsoorten. In afwachting van uiteindelijke realisatie als Natuurnetwerk is in de Groene Contour agrarisch natuurbeheer mogelijk. Daarnaast zijn er agrarische beheeractiviteiten – zoals het onderhoud van landschapselementen en het agrarisch waterbeheer – die we in het hele agrarische gebied ondersteunen. Ten slotte wordt ook het beheer van de agrarische gebieden die onderdeel van het NNN zijn (zie paragraaf 3.2.1) via het agrarisch natuurbeheer geregeld.

Bij het organiseren van het agrarisch natuurbeheer vervullen wij de rol van subsidieverstrekker. We bekostigen het beheer via het SNL-subsidiestelsel en organiseren dit via collectieven van agrariërs. De voorwaarden waaraan de agrarische collectieven moeten voldoen, alsmede de kwaliteitsambities die we met ons agrarisch natuurbeheer nastreven, zijn weergegeven in ons Natuurbeheerplan.

Overigens heeft het feit dat de agrarische natuur in Nederland onder druk staat niet alleen onze aandacht maar ook die van het Rijk. Dit uit zich in verschillende voorstellen, onder andere het samen met de provincies opzetten van een programmatische aanpak die het welzijn van weidevogels moet verbeteren, waartoe onder andere geld van het Europese GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) ingezet zou kunnen worden[27]. In dit licht speelt ook de terugkerende discussie in hoeverre de Europese steun voor agrariërs gekoppeld wordt aan het realiseren van maatschappelijke doelen zoals het versterken van de biodiversiteit[28]. Wij volgen deze debatten met belangstelling en overwegen wanneer er concrete voorstellen liggen wat onze rol zou kunnen zijn.

Object: agrarisch gebied, agrarisch gebied binnen NNN





4.1.3 GEBIEDENBESCHERMING NATURA 2000 HANDHAVEN

Ter bestendiging van de natuurkwaliteit van de Natura 2000-gebieden is er in de Wnb een aantal bepalingen geformuleerd dat erop toeziet dat de beschermde habitats in stand gehouden worden. Deze bepalingen kunnen een verstrekkende impact hebben die zich uitstrekt tot buiten de Natura 2000-gebieden. Zo is het verboden om activiteiten te ontplooien die een negatief effect hebben op de waterhuishouding of de milieubelasting van bepaalde habitats – vanwege deze laatste bepaling is het Programma Aanpak Stikstof ontwikkeld (zie verder paragraaf 7.1.3). Wij zien het handhaven van deze bepalingen als een belangrijk instrument om de natuurkwaliteit van onze Natura 2000-gebieden te consolideren (zie verder het Beleidskader Wnb).

We vervullen hierbij met name de rol van scheidsrechter. We toetsen ten eerste aanvragen voor ontwikkelingen aan de criteria die de Wnb stelt. Indien we een ontwikkeling onder voorwaarden toestaan controleren we of de gemaakte afspraken ook daadwerkelijk worden nageleefd. Ook laten we onze toezichthouders in de gaten houden of er in of nabij onze Natura 2000-gebieden geen ongeoorloofde activiteiten plaatsvinden die de beschermde habitats aantasten (zie verder paragraaf 7.1.1). Per Natura 2000-gebied stellen we een handhavingsplan op.

Object: Natura 2000-gebieden



4.1.4 ECOLOGISCH BERMBEHEER UITVOEREN EN STIMULEREN

We vinden het belangrijk dat de natuur in bermen langs infrastructuur en in overhoeken behouden blijft. De provincie Utrecht beheert daarom de wegbermen en beplantingen langs de provinciale wegen – die in eigen beheer zijn – op ecologische wijze voor zover de functie van de weg en de verkeersveiligheid dat toestaat. Dit is geregeld in de gedragscode provinciale infrastructuur. Deze gedragscode, nu onderdeel van de Flora- en faunawet, zal overgaan in de Wnb. Een vernieuwing ervan is voorzien in 2018. Daarop vooruitlopend overwegen we in 2017 een evaluatie van het ecologisch bermbeheer uit te voeren die zal uitwijzen of er bijstelling nodig is.

De realisatie van het ecologisch bermbeheer regelen we binnen onze eigen organisatie. Daarnaast willen we andere partijen stimuleren om aan ecologisch bermbeheer te doen. We nodigen de diverse wegbeheerders, waterschappen, terreinbeheerders voor natuur en recreatie en agrarische collectieven uit om kansen en knelpunten te bespreken. Wij stellen daarbij de kennis die wij over dit onderwerp hebben beschikbaar.

Object: hele provincie



4.2 DOEL 2: DE NATUURKWALITEIT VERBETEREN

Met maatregelen die de kwaliteit van onze natuur verbeteren dragen we bij aan het behoud en de versterking van de Utrechtse biodiversiteit en brengen we een duurzame staat van instandhouding van onze aandachtsoorten dichterbij. We zorgen voor deze verbeterslag op verschillende manieren: het treffen van eenmalige inrichtingsmaatregelen, het op orde brengen van de omstandigheden van onze aandachtsoorten in onze natuurparels (zie paragraaf 2.2) en het verbeteren van de bodem-, water- en milieucondities.

4.2.1 INRICHTINGSMAATREGELEN REALISEREN

Om de natuurkwaliteit gericht te verbeteren treffen we inrichtingsmaatregelen. Het gaat daarbij om eenmalige fysieke ingrepen die de condities voor bepaalde typen natuur een stimulans geven. Hieronder werken we dit verder uit, waarbij we onderscheid maken in de maatregelen die we in het NNN treffen en ingrepen die we daarbuiten organiseren.

4.2.1.1 INRICHTINGSMAATREGELEN IN HET NNN

Om de natuurkwaliteit gericht te verbeteren treffen we in die gedeeltes van het NNN die nog niet van voldoende kwaliteit zijn inrichtingsmaatregelen. Enerzijds gaat het om gronden die al wel natuurgebied zijn maar waarvan we het functioneren via het treffen van fysieke ingrepen willen verbeteren. Anderzijds gaat het om inrichten van gebieden die nog geen natuurfunctie hebben maar wel als zodanig bestemd zijn. Ten tijde van het Akkoord van Utrecht is het areaal van deze laatstgenoemde gebieden vastgesteld op circa 4200 ha waarvan 1506 ha tevens nog verworven moest worden (zie ook paragraaf 3.1.1). Inmiddels liggen we op koers bij het realiseren van deze maatregelen. We vinden het desalniettemin van belang om het tempo ervan een impuls te geven omdat we hiermee de realisatie van onze biodiversiteitsdoelen dichterbij brengen. We gaan onderzoeken op welke manier we deze versnelling het best kunnen vormgeven.

In ons Natuurbeheerplan beschrijven we welke ambities we voor welk type natuur nastreven. Voor de bekostiging van de werkzaamheden – uit te voeren door de grondeigenaar – kan gebruik gemaakt worden van de SKNL (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap). Deze subsidie is bedoeld voor ingrepen met



een incidenteel karakter. Uitgangspunt is dat wij onze middelen inzetten op een manier die zo doelmatig mogelijk is. Bovendien formuleren we onze doelen op hoofdlijnen; nadere uitwerking laten we aan onze partners over.

Bepaalde delen van het NNN zijn vanuit internationaal perspectief van belang. Dit zijn enerzijds de Natura 2000-gebieden en de Oppervlaktewaterlichamen Kaderrichtlijn Water (KRW) en anderzijds delen van het NNN die bijdragen aan de realisatie van de KRW-doelen. Kwaliteitsmaatregelen die aan deze gebieden verbonden zijn, zijn apart uitgewerkt; bij de Natura 2000-gebieden in beheerplannen, bij KRW-gebieden in stroomgebied-beheerplannen. In de meeste van onze Natura 2000-gebieden vallen de te nemen maatregelen bovendien deels onder het regime van het PAS; deze maatregelen zijn opgenomen in de gebiedsanalyses die onderdeel zijn van de Natura 2000-beheerplannen (zie verder paragraaf 7.1.3 en het Beleidskader Wnb).

Onze rol bij het realiseren van deze maatregelen verschilt. De uitvoering van de PAS-maatregelen heeft de hoogste prioriteit, omdat het mogen toestaan van nieuwe economische activiteiten rondom de Natura 2000-gebieden waar we deze maatregelen treffen afhangt van succesvolle en tijdige realisatie ervan (zie verder paragraaf 7.1.3). Daarom vervullen we de rol van trekker: we sturen maximaal op tijdige en volledige realisatie en beleggen de PAS-maatregelen rechtstreeks bij de beoogde uitvoerders – Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en enkele waterschappen. Daar waar PAS-maatregelen uitgevoerd worden in samenhang met andere opgaven zoals grondverwerving, kavelruil en inrichting vindt afstemming plaats met onze gebieds-commissies[29].

Daarnaast geven we een verhoogde prioriteit aan de realisatie van de overige inrichtingsmaatregelen die we vanwege onze internationale verplichtingen treffen – dit betreft de niet aan de PAS gerelateerde Natura 2000-maatregelen en de KRW-maatregelen. Ook bij het realiseren van deze maatregelen willen we als trekker optreden. De uitvoering hiervan loopt via het AVP-programma. In onze realisatiestrategie werken we verder uit hoe we dit vormgeven (zie paragraaf 2.3 en het Supplement Realisatiestrategie).

Bij de realisatie van de overige inrichtingsmaatregelen in het NNN treden we op als opdrachtgever. De uitvoering van onze functieveranderingsmaatregelen loopt via ons AVP-programma, waarbij onze gebiedscommissies nauw samenwerken met de terreineigenaren en de waterschappen. Voor het verbeteren van bestaande natuurgebieden kunnen terreineigenaren rechtstreeks bij de provincie subsidie aanvragen.

Object: NNN

4.2.1.2 INRICHTINGSMAATREGELEN IN HET AGRARISCH GEBIED

Ook in het agrarisch gebied stimuleren we het treffen van inrichtingsmaatregelen die bedoeld zijn om de natuurkwaliteit te verbeteren, zoals het aanleggen van tijdelijke plasdrassituaties voor weidevogels, het realiseren van natuurvriendelijke oevers of het herstellen en versterken van kleine landschapselementen. De laatste twee typen maatregelen zijn tevens bedoeld om de groenblauwe dooradering van het agrarisch gebied te vergroten (zie ook paragaaf 3.3.2). Bij de te treffen inrichtingsmaatregelen houden we rekening met de kernkwaliteiten en de herkenbaarheid van het landschap.

Onze rol in het realiseren van dergelijke maatregelen is verschillend. Bij de inrichtingsmaatregelen in het agrarisch gebied treden we op als subsidieverstrekker via ons agrarisch natuurbeheer (zie paragraaf 4.1.2). Ook overwegen we om onze compensatiebank hiertoe in te zetten. In dat geval hebben we een ondersteunende rol (zie paragraaf 7.1.2).

Object: agrarisch gebied



4.2.1.3 INRICHTINGSMAATREGELEN IN RECREATIE OM DE STAD GEBIEDEN

Ten slotte ontwikkelen we aan de rand van de stad Utrecht groene gebieden met recreatiefaciliteiten, de zogenaamde RodS–gebieden (Recreatie om de Stad). Dergelijke gebieden bieden onze stedelingen de gelegenheid om natuur in de nabijheid van de woonomgeving te beleven, wat tevens een positief effect heeft op de gezondheid. Daarnaast zijn ze een belangrijke aanvulling op de stedelijke natuur en ondersteunen ze het functioneren van ons bredere netwerk van natuur. Bovendien hebben ze zelf ook belangrijke natuurwaarden; zo komen er enkele aandachtsoorten voor.

Inmiddels zijn we bezig met het afronden van de opgave; er resteert nog het inrichten van circa 65 ha. Een knelpunt is dat er momenteel een tekort is op het beheer van de gebieden. Daarom zoeken we samen met de grondeigenaren en gemeenten naar mogelijkheden om geld te verdienen aan de bezoekers van de gebieden, bijvoorbeeld in de vorm van het realiseren van horecagelegenheden, waarbij we voor planologische ruimte zorgen. Daarnaast kijken we of we de routes tussen de verschillende RodS-gebieden via kleinschalige inrichtingsmaatregelen kunnen laten functioneren als verbinding tussen onze verschillende natuurgebieden (zie ook paragraaf 4.2.1). Ook bezien we na afronding van het huidige programma of we het aanwezige aanbod van recreatief groen verder willen gaan uitbreiden en zo ja, op welke manier.

Bij de huidige afronding van de RodS spelen we de rol van opdrachtgever via een apart programma. In de zoektocht naar mogelijkheden om het beheer te financieren treden we op als partner. Wat onze rol is in het treffen van inrichtingsmaatregelen langs de routes tussen de RodS-gebieden en in het formuleren en realiseren van een eventuele extra opgave is nog niet uitgekristalliseerd.

Overigens dragen we ook in de regio Amersfoort bij aan de realisatie van recreatieve groengebieden. Deze gebieden zijn onderdeel van de recreatiezone.

Object: RodS (toelichtend)

4.2.2 DE CONDITIES VOOR DE AANDACHTSOORTEN IN DE NATUURPARELS VERBETEREN

Om invulling te geven aan het centrale doel van de Wnb – behoud en versterking van de biodiversiteit – hebben we zowel in het NNN als in het agrarisch en stedelijk gebied natuurparels benoemd. Dit zijn gebieden waar in geconcentreerde mate Utrechtse aandachtsoorten voorkomen danwel gebieden die de



potentie hebben om deze soorten te huisvesten (zie paragraaf 2.2). De status van natuurparel heeft voorlopig nog geen aparte planologische betekenis en de grenzen ervan zijn niet hard maar indicatief[30].

In de natuurparels willen we ons actief soortenbeleid concentreren: het stimuleren van maatregelen die een positief effect hebben op de duurzame staat van instandhouding van de Utrechtse aandachtsoorten. Om te komen tot realisatie van dergelijke maatregelen treden we in overleg met de bij de natuurparels betrokken partners. We roepen hiertoe een regelmatig terugkerend biodiversiteitsoverleg in het leven. De in het Supplement Biodiversiteit genoemde voorbeeldmaatregelen zijn een handreiking die als basis voor de gesprekken kan dienen. Uitgangspunt bij de natuurparels die in het agrarisch en stedelijk gebied liggen is dat de maatregelen goed afgestemd worden op andere aanwezige functies (zie paragraaf 2.2).

In eerste instantie zien we bij het verbeteren van de natuurkwaliteit in de natuurparels een rol als motivator en ondersteuner voor onszelf weggelegd. We willen de beoogde verbeterslag vooral realiseren door met onze partners in overleg te treden en hen te ondersteunen met kennis. Als op termijn blijkt dat een extra inspanning nodig is omdat blijkt dat een duurzame staat van instandhouding niet dichterbij komt overwegen we echter een meer sturende rol als partner, opdrachtgever of subsidieverstrekker[31]. Daarbij kunnen we bijvoorbeeld de volgende aanvullende maatregelen in overweging nemen:

- Het aanpassen van het Natuurbeheerplan, waarmee we SKNL en SNL subsidie meer expliciet koppelen aan maatregelen die de Utrechtse aandachtsoorten ten goede komen;
- het beschikbaar stellen van aanvullende subsidie waarmee onze partners extra maatregelen kunnen treffen die de Utrechtse aandachtsoorten ten goede komen. Dit is met name in het stedelijk gebied een optie;
- het samen met beheerders uitwerken van soortenmanagementplannen (zie paragraaf 7.1.1), bijvoorbeeld ter behoud en versterking van onze weidevogels, rugstreeppadden of vissoorten;
- het stimuleren van agrariërs om over te stappen op een bedrijfsvoering waar het behouden en versterken van de biodiversiteit mee gediend is (zie verder paragraaf 6.2.1);
- de natuurparels voorzien van een planologisch beschermingsregime via onze PRV en er een grotere inzet van toezicht en handhaving organiseren;
- het realiseren van bepaalde gedeeltes van de Groene Contour of het herstellen van bepaalde landschapselementen;
- het indien nodig lokaal en gericht bestrijden van soorten die onze aandachtsoorten schade berokkenen (zie verder paragraaf 7.3.3).

Object: natuurparels

4.2.3 SYNERGIE TUSSEN NATUUR EN BODEM-, WATER- EN MILIEUCONDITIES VERBETEREN

Om te komen tot een goede natuurkwaliteit is het verbeteren van de condities die hiervoor nodig zijn van essentieel belang. Natuur gedijt bijvoorbeeld bij schoon water, een lage milieudruk en een goede bodemkwaliteit. Vandaar dat ons natuurbeleid in belangrijke mate verweven is met het bodem-, water- en milieubeleid. Zo hebben we in ons Bodem-, Water- en Milieuplan verschillende ecologische criteria – waaronder normen met een internationale resultaatsverplichting – vastgesteld. Verder regelt de KRW de hydrologische condities die nodig zijn om de Natura 2000-kwaliteitsdoelen te halen. De waterschappen realiseren deze condities via hun waterbeheerplannen.

Ook onderscheiden we waterparels: gebieden met hoge potenties qua waternatuur die deels binnen en deels buiten het NNN liggen. In deze gebieden – die deels overlappen met onze natuurparels – zetten we ons in om de aanwezige kwaliteiten te beschermen en verzilveren. Ook voor onze overige natte natuurgebieden zullen we doelen formuleren. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor de waterbeheerders. Ten slotte vragen we gemeenten bij ontwikkelingen in de nabijheid van het NNN te voorkomen dat er een negatief effect ontstaat op het watersysteem (zie verder de PRS).

Om het verbeteren van de bodem-, water- en milieucondities een verdere impuls te geven streven we naar verdere synergie tussen deze beleidsvelden en het natuurbeleid. Ons Bodem-, Water- en Milieuplan biedt hiervoor de basis. We richten ons zowel op het NNN als op het agrarisch gebied en besteden extra aandacht aan onze natuurparels en aan het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Enkele kansrijke voorbeelden die we in de toekomst op kunnen gaan pakken:

- Het faciliteren van maatregelen die ervoor zorgen dat onze natuurgebieden als een spons fungeren: ze houden langer en beter water vast waardoor ze zowel overschotten kunnen opvangen als tekorten kunnen aanvullen. Tegelijkertijd kan de natuurkwaliteit hier baat bij hebben en kunnen onze natuurgebieden een rol spelen bij klimaatadaptatie;
- het inzetten van natte natuurontwikkeling in gebieden waar veel bodemdaling optreedt, terwijl we ruimte bieden voor innovatieve vormen van agrarisch medegebruik;
- het afstemmen van ons agrarisch natuurbeheer op onze KRW-opgave, waarbij we agrarisch waterbeheer inzetten om tot verbetering van de waterkwaliteit te komen (zie paragraaf 4.1.2). Hiermee brengen we tevens de vernatting die nodig is om de condities voor onze weidevogels te verbeteren dichterbij;
- tegelijkertijd met de dijkversterkingsprojecten die de komende jaren langs de Nederrijn en Lek plaatsvinden de buitendijkse natuur en de ecologische verbindingen langs de betreffende dijken versterken. We overwegen om hier onze compensatiebank in te zetten (zie verder paragraaf 7.1.2);
- het inventariseren van kansen om de geohydrologische systemen van de Utrechtse Heuvelrug te herstellen, waarbij we tevens verbinding zoeken met de flanken en kwelgebieden. Hierbij zoeken we aansluiting bij het traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl.

Per mogelijkheid die we ontwaren kunnen we een voor ons geschikte rol kiezen, of dit nu ondersteuner, motivator, partner, subsidieverstrekker, opdrachtgever of eventueel zelfs trekker is. Om scherp te krijgen welke mogelijkheden er zijn willen we een nadere gebiedsgerichte uitwerking in gang zetten. Dit werken we uit in ons Supplement Realisatiestrategie.

Object: hele provincie, waterparels (toelichtend)





4.3 DOEL 3: SOORTEN BESCHERMEN

Een derde doel dat we naast het bestendigen en verbeteren van de natuurkwaliteit van onze gebieden met natuurwaarden nastreven is het beschermen van individuele dieren en planten. We zijn van mening dat we hiermee tevens bijdragen aan de natuurkwaliteit in onze provincie. Om dit te realiseren handhaven we de gebods- en verbodsbepalingen uit de Wnb; dit noemen we passief soortenbeleid. Daarnaast hebben we gebieden aangewezen waar beperkingen gelden voor het bestrijden van ganzen – een soort die veel schade veroorzaakt maar desalniettemin beschermd is. Ten slotte hebben we de mogelijkheid om soortenpopulaties gericht te vergroten door het uitzetten van dieren.

4.3.1 PASSIEF SOORTENBELEID ORGANISEREN

Ter bescherming van de biodiversiteit omvat hoofdstuk 3 van de Wnb een stelsel van verbodsbepalingen waarin is bepaald welke activiteiten in beginsel niet zijn toegestaan – het zogenoemde passieve soortenbeleid. Te denken valt aan het doden, vangen of verstoren van dieren of het verwijderen van planten. Deze verbodsbepalingen gelden voor de soorten die door de Wnb beschermd worden – zoals soorten die in de bijlagen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen staan of bepaalde soorten die op de Rode Lijsten voorkomen (zie paragraaf 2.2). We zetten dit juridisch instrumentarium uit de Wnb in om de natuurkwaliteit binnen en buiten het NNN te behouden en waar mogelijk te verbeteren.

De rol die we voor onszelf zien weggelegd is ten eerste die van scheidsrechter. Zo gaan we zorgvuldig om met het verlenen van vrijstellingen en ontheffingen van de gebods- en verbodsbepalingen uit de wet. Als we een bepaalde activiteit toestaan die de natuurkwaliteit schade berokkent – bijvoorbeeld doordat een beschermde soort of een beschermd leefgebied aangetast wordt – vragen we om mitigerende of







compenserende maatregelen, waarbij we streven naar een zo goed mogelijk resultaat en controleren of de maatregelen worden gerealiseerd. Als het gaat om de aantasting van een aandachtsoort onderzoeken we of we eventuele compensatie in onze natuurparels kunnen realiseren (zie verder paragraaf 7.1.2).

Daarnaast houden we toezicht op het naleven van de voorwaarden die we aan het toestaan van een activiteit verbinden en handhaven we de gebods- en verbodsbepalingen die in de wet zijn opgenomen. De manier waarop we dit doen en de prioriteiten die we hierbij stellen werken we verder uit in ons Beleidskader Wnb. Dit wordt tevens doorvertaald in de provinciale programma's waarin ons toezicht- en handhavingsbeleid uitgewerkt wordt. Uitgangspunt hierbij is dat we onze capaciteit zo efficiënt mogelijk – dus met een zo goed mogelijk resultaat voor de Utrechtse natuurkwaliteit – inzetten (zie ook paragraaf 7.1.1).

Ten tweede zien we voor onszelf ten aanzien van het passieve soortenbeleid ook een ondersteunende rol weggelegd: we willen partijen die een bepaalde ontwikkeling willen ontplooien in hun streven bijstaan door op voorhand met hen in overleg te treden en te kijken welke mogelijkheden er zijn. Met deze natuurinclusieve manier van werken beogen we de vergunningverlening soepel te laten verlopen terwijl we tegelijkertijd de natuurkwaliteit bewaken (zie verder paragraaf 7.1.1).

Object: hele provincie

4.3.2 GANZENRUSTGEBIEDEN AANWIJZEN

Van alle soorten die onder het beschermingsregime van de Wnb vallen is de status van de gans het meest controversieel. Ganzen zijn weliswaar beschermd maar komen in grote getalen in onze provincie voor. Daardoor veroorzaken ze veel overlast en schade, bijvoorbeeld doordat ze gras dat eigenlijk bestemd is voor melkvee opeten.

Om deze schade te beperken is het onder voorwaarden toegestaan om ganzen te bestrijden (zie verder paragraaf 7.2.1). Om te komen tot een evenwichtig faunabeheer aangaande de ganzenproblematiek hebben we ganzenrustgebieden aangewezen, deels gelegen in het NNN en deels daarbuiten. In deze gebieden geldt dat ganzen in bepaalde periodes niet verontrust en bejaagd mogen worden.



Bij de inzet van dit instrument vervullen wij de rol van scheidsrechter. We bepalen waar de ganzenrustgebieden liggen, houden in de gaten of de opvangcapaciteit van deze gebieden voldoende groot is en zien toe op het naleven van de beperkingen die in deze gebieden gelden ten aanzien van het bestrijden van ganzen. Verdere uitwerking vindt plaats in het Beleidskader Wnb.

Object: ganzenrustgebieden

4.3.3 SOORTENPOPULATIES GERICHT VERGROTEN

De Wnb verbiedt het uitzetten van dieren maar biedt de provincies de mogelijkheid om een ontheffing te verlenen, bijvoorbeeld om bepaalde soortenpopulaties te versterken. Wij willen zeer terughoudend van deze bevoegdheid gebruik maken; alleen wanneer de duurzame staat van instandhouding van een Utrechtse aandachtsoort in gevaar komt en we geen andere mogelijkheden zien tot verbetering zullen we de inzet van dit instrument onder voorwaarden toestaan. Verdere uitwerking van dit instrument presenteren we in het Beleidskader Wnb.

Bij de toepassing van dit instrument zien we voor onszelf een rol als scheidsrechter. We beoordelen het verzoek tot inzet ervan door derden.

Object: hele provincie



5 PIJLER 3 | BELEVEN EN BETREKKEN

VISIE:

we vergroten de belevingswaarde van en de maatschappelijke betrokkenheid bij onze natuur om zo het draagvlak voor ons natuurbeleid en de positieve effecten die natuurbeleving biedt te vergroten

We zijn van mening dat natuur een intrinsieke waarde heeft en dat het onze plicht is om er daarom goed voor te zorgen. Tegelijkertijd vinden we dat mensen van onze natuur – en het omringende landschap – moeten kunnen genieten, temeer omdat dit tal van positieve neveneffecten heeft, bijvoorbeeld op de gezondheid. Een robuust netwerk van natuur kan dit recreatieve gebruik aan. Ook willen we graag dat recreanten zich mede verantwoordelijk voelen. Daarom is de derde pijler van ons natuurbeleid dat we mensen de natuur willen laten beleven en dat we ze erbij betrekken. De twee doelen die we hierbij formuleren: het verhogen van de belevingswaarde van onze natuur en het versterken van de maatschappelijke betrokkenheid.

5.1 DOEL 1: DE BELEVINGSWAARDE VAN DE UTRECHTSE NATUUR VERHOGEN

Natuur is van belang voor het welbevinden van mensen. Er tijd doorbrengen heeft tal van positieve effecten en verbetert het lichamelijke en geestelijke welzijn[32]. Daarom willen we de belevingswaarde van onze natuur vergroten, een ambitie die des te belangrijk is omdat de bevolking van Utrecht groeit en er dus meer behoefte is aan rust, natuurbeleving en recreatie. We willen samen met onze partners de mogelijkheden voor recreatief gebruik van natuurgebieden beter benutten en investeren in kansen om natuur en recreatie te koppelen, op een manier die aansluit bij de behoeften van de samenleving - nabijheid, variatie, rust, toegankelijkheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid[33] - en bij de ambities van ons recreatiebeleid, die omschreven staan in de Visie Recreatie en Toerisme 2020 en verder zijn uitgewerkt in de Agenda Recreatie 2016-2019.

We onderscheiden hierbij drie aandachtsvelden: toegankelijkheid, landschappelijke kwaliteit en stedelijke natuurbeleving. Uiteraard mag de verhoging van de belevingswaarde niet ten koste gaan van de ecologische waarde van de Utrechtse natuur. Dit vraagt een zorgvuldige aanpak met oog voor maatwerk.

5.1.1 TOEGANKELIJKHEID VAN DE NATUUR BESTENDIGEN EN VERGROTEN

De belevingswaarde van onze natuur neemt toe als we het voor onze burgers makkelijker maken om de natuur te bereiken. Een eerste manier om daarvoor te zorgen is garanderen dat de natuurgebieden toegankelijk zijn. Op dit punt zijn we vergevorderd. Vrijwel alle natuurgebieden in ons NNN zijn opengesteld en toegankelijk. Enkel als tijdelijk te grote ecologische schade zou optreden in bijvoorbeeld het broedseizoen, worden terreinen (deels) gesloten. Wij blijven ernaar streven dat de openstelling van natuurterreinen ook op langere termijn gegarandeerd is, mits dit geen negatieve effecten op de natuurdoelstellingen heeft. Daarbij kijken we samen met de eigenaren en gebruikers naar aandachtspunten als aansprakelijkheid en toezicht.

Een tweede manier waarmee we de toegankelijkheid van onze natuur vergroten is het realiseren van een samenhangend netwerk van wandel-, fiets- en vaarroutes, recreatieve poorten en toeristische overstappunten (TOPs), het zogenoemde Recreatief Hoofdnetwerk. Dit netwerk dient in 2020 gereed te zijn en verbindt de stedelijke gebieden met onze landschappen en natuurgebieden. De geplande TOPs zijn al in 2016 nagenoeg gereed gekomen. Ook komt er een provinciaal routebureau voor wandelen, varen en fietsen[34]. Dit bureau beheert en coördineert de recreatieve routes. Provincie en gemeenten werken hierin samen. Bijkomend voordeel is dat we met betere routes en verbindingen tussen de stad en het buitengebied kunnen zorgen voor een bundeling van bezoekersstromen. Door zo te sturen kunnen we de druk op bepaalde gebieden verminderen, en tegelijkertijd voor goed bereikbare alternatieven zorgen. Een goed zoneringsplan is daarbij essentieel. Een voorbeeld is het plan dat onderdeel uitmaakt van het project Heel de Heuvelrug.

Wij vinden het belangrijk dat het Recreatief Hoofdnetwerk meer bekendheid krijgt. Daarom zorgen we voor fysieke bewegwijzering en stellen we digitale informatie beschikbaar over routes en begin- en eindpunten. Deze informatie moet actueel en eenvoudig toegankelijk zijn, ook via mobiel internet[35]. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet om deze ambities te realiseren. Zo is er een begin gemaakt met de digitale ontsluiting door het opzetten van U-base (dat de datasets van natuur-, recreatie- en toerismepartners in de provincie Utrecht met elkaar verbindt, zie http://www.ubase.nl/) en www.aantrekkelijkutrecht.nl, waar informatie te vinden is over wandel- en fietsroutes, natuurgebieden, horeca, hotels, evenementen etc. Wij verwachten dat door de realisatie en promotie van het Recreatief Hoofdnetwerk meer mensen de Utrechtse natuurgebieden zullen bezoeken.







Bij de realisatie van onze ambities aangaande toegankelijkheid spelen we verschillende rollen. Bij het regelen van openstelling treden we op als subsidieverstrekker door het beschikbaar stellen van een recreatietoeslag, verbonden aan onze SNL-regeling. Bij het Recreatief Hoofdnetwerk treden we op als opdrachtgever. Zo loopt de realisatie ervan via het AVP-programma en de promotie via het Regionaal Bureau Toerisme. Daarnaast hebben we een rol als scheidsrechter, doordat we samen met de Belastingdienst erop toezien dat landgoederen die gebruik maken van de fiscale voordelen van de Natuurschoonwet de openstelling die hieraan verbonden is naleven. Ook zorgen we ervoor dat het vergroten van de toegankelijkheid niet tot natuurschade lijdt. Zo stellen we bijvoorbeeld voorwaarden aan het houden van evenementen in natuurgebieden; hiertoe is – tenzij er een vrijstelling geldt – een vergunning in het kader van de Wnb nodig. Als een dergelijke vergunning ontbreekt kunnen we handhavend optreden.

Object: hele provincie

5.1.2 LANDSCHAPPELIJKE KWALITEIT BEHOUDEN EN VERSTERKEN

Utrecht herbergt verschillende landschapstypen waarin onze natuurgebieden ingebed zijn: Eemland, de Gelderse Vallei, de Utrechtse Heuvelrug, het Rivierengebied en het Groene Hart. Dwars door deze landschappen heen lopen bovendien de Grebbelinie, Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Limes, de copeverkaveling en de Stelling van Amsterdam (zie verder de PRS en de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen). Zoals eerder aangegeven herbergen deze landschappen belangrijke natuurwaarden. Daarnaast hebben ze echter ook een grote esthetische waarde: het Utrechtse landschap is mooi, verrassend en veelzijdig. Dit sluit aan bij de recreatiebeleving van veel Utrechters. Voor veel mensen is het niet zozeer van belang welke planten en dieren ze in de natuur tegenkomen maar des te meer dat ze zich in een omgeving bevinden die ze aan-trekkelijk vinden.

We blijven zowel de ecologische waarde als de landschappelijke kwaliteit van ons veelzijdige landschap waarborgen en waar mogelijk versterken. Instrumenten die we inzetten om de natuurwaarden te bestendigen en verbeteren hebben we beschreven in pijlers 1 en 2. Hieronder zetten we daarom uiteen welk instrumentarium we gebruiken om de andere waarden van ons landschap – esthetisch, cultuurhistorisch – te behouden en te versterken[36]. We nemen op termijn tevens de inzichten uit de Agenda Landschap van het IPO mee[37].

Om de esthetische waarde van ons landschap te borgen beschermen we ten eerste de aanwezige kernkwaliteiten. Deze kwaliteiten hebben we uitgewerkt in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen; voorbeelden zijn openheid, rust en stilte, kleinschaligheid, reliëfbeleving of slagenverkaveling. Vervolgens hebben we het behouden van deze kwaliteiten als provinciaal belang opgenomen in onze PRS en vertaald naar regels in de PRV. Dat betekent dat gemeenten de kernkwaliteiten moeten doorvertalen in hun ruimtelijke plannen en erop toe moeten zien dat ontwikkelingen in het landelijk gebied hier goed op afgestemd worden. Ook beschermen we landschappelijke waarden via onze Vnl (zie paragraaf 3.2.3).

Verder sporen we initiatiefnemers van ontwikkelingen aan om de landschappelijke kernkwaliteiten in hun plannen mee te nemen. Als initiatiefnemers aandacht besteden aan landschappelijke kwaliteitswinst vergroten ze de kans dat hun plannen doorgang vinden. Ter ondersteuning hebben wij een Voorbeeldenboek opgesteld, een ambassadeur Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen ingezet, subsidie beschikbaar gesteld waarmee Landschap Erfgoed Utrecht een ervenconsulentschap heeft opgericht en zet onze adviseur Ruimtelijke Kwaliteit zich in voor landschap.

Daarnaast gaan we indien mogelijk ook zelf over tot versterking van landschappelijke kwaliteit, bijvoorbeeld door in het agrarisch gebied landschapselementen te herstellen of aan te leggen. Voor dergelijke projecten is provinciaal geld beschikbaar via de SNL – uitgevoerd door de agrarische collectieven – en de Agenda Vitaal Platteland. Ook overwegen we om onze compensatiebank hiertoe in te zetten (zie verder paragraaf 4.2.1.2).



Bovendien zetten we in op het behouden en zichtbaar en beleefbaar maken van het erfgoed dat zich in ons landschap bevindt. Maatregelen van deze aard treffen we via ons AVP-programma. Zo investeren we in de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Grebbelinie, maken we de Linie van Linschoten weer zichtbaar bij werkzaamheden aan de N204, zetten we in op het beschermen van de buitenplaatsen in de Laagte van Pijnenburg en realiseren we projecten in de Stichtse Lustwarande – een langgerekte gordel van landgoederen en buitenplaatsen aan de zuidwestelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug[38].

Een laatste manier om de kwaliteit van ons landschap te versterken is het verbeteren van de toegankelijkheid. Daarbij gaan we deels hetzelfde te werk als bij onze natuurgebieden (zie paragraaf 5.1.1). Om de toegankelijkheid te verbeteren zorgen we bijvoorbeeld ook in onze landschappen voor realisatie van het Recreatief Hoofdnetwerk. Daarnaast stimuleren we initiatieven van derden, zoals de klompenpaden van Landschap Erfgoed Utrecht, die laten zien dat met de openstelling van agrarisch grondgebied interessante wandelmogelijkheden worden ontsloten. Bovendien proberen we recreatieve opgaven te koppelen aan andere investeringen. Zo zijn in het Hollands Plassengebied, onderdeel van het Groene Hart en deels gelegen in de provincie Utrecht, de aansluitingen tussen de plassen verbeterd vanwege werkzaamheden in het kader van waterberging.

De verschillende manieren waarop we de landschappelijke kwaliteit van onze provincie willen bestendigen impliceren verschillende rollen. Zo treden we op als scheidsrechter bij het inzetten van onze PRS, PRV en Vnl waarbij we (ruimtelijke) ingrepen toetsen. Motivator en ondersteuner zijn we bij het streven naar de koppeling tussen ruimtelijke ontwikkeling en het boeken van landschappelijke kwaliteitswinst en bij het stimuleren van initiatieven van derden die de toegankelijkheid van ons landschap willen vergroten. De rol van opdrachtgever vervullen we bij het aanleggen van het Recreatief Hoofdnetwerk, bij het herstellen van landschapselementen, bij het behouden en zichtbaar en beleefbaar maken van ons erfgoed en bij het meekoppelen van recreatieve opgaven aan andere initiateven.

Object: landschap

5.1.3 STEDELIJKE NATUURBELEVING VERGROTEN

Omdat er ook in het stedelijk gebied Utrechtse aandachtsoorten voorkomen – waarvoor wij als provincie in het kader van de Wnb verantwoordelijk zijn – verstevigen wij onze inzet via het benoemen van stedelijke natuurparels (zie de paragrafen 2.2 en 4.2.2). Daarnaast willen we meer dan voorheen maatregelen stimuleren die de natuurbeleving in de stad ten goede komen. Deze dragen bij aan de band tussen de natuur en onze inwoners. Bovendien draagt natuur in en nabij de stad bij aan een aantrekkelijke leefomgeving en zorgt het voor verkoeling, verbetert het de gezondheid, zorgt het voor sponswerking in het stedelijk gebied bij wateroverlast en droogte en geeft het mensen de gelegenheid om vlakbij huis te ontspannen.





Bij het realiseren van deze ambitie spelen we overwegend een ondersteunende rol. De gemeenten zijn de eerst aangewezenen om dergelijke maatregelen te treffen, wij helpen hen daarbij door mee te denken en kennis ter beschikking te stellen. We sluiten zoveel mogelijk aan op onze huidige inzet die we eventueel kunnen uitbreiden. We denken dan aan de programma's Gezonde Leefomgeving en Binnenstedelijke Ontwikkeling, die bijvoorbeeld aandacht besteden aan ruimtelijke adaptatie, waarbij in het licht van de klimaatverandering op ontharding en vergroening van het stedelijk gebied en versterking van groenblauwe structuren wordt ingezet. Ook kijken we met belangstelling naar vergelijkbare vergroeningsinitiatieven zoals Operatie Steenbreek en De Levende Tuin[39]. Bij het project Groen aan de Buurt, een initiatief van NMU, LEU en IVN waarmee zij gemeenten actief betrekken en een servicepunt inrichten, treden we op als opdrachtgever.

Object: stedelijk gebied

5.2 DOEL 2: MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID BIJ NATUUR VERSTERKEN

Als mensen zich betrokken voelen zal dat hun binding met de natuur, en daarmee hun welzijn, verbeteren. Bovendien neemt in dat geval het maatschappelijk draagvlak voor onze activiteiten toe. Daarom willen we mensen betrekken bij het beheren en realiseren van natuur. We richten ons hierbij zowel op burgers als op samenwerkingsverbanden met maatschappelijke organisaties en bedrijven.

5.2.1 BETROKKENHEID VAN BURGERS VERGROTEN

Wij vinden het belangrijk dat de burgers meer betrokken raken bij hun eigen groene woonomgeving en dat het natuurbeleid weer midden in de samenleving komt te staan. Een manier om dat te bereiken is om de participatie van burgers te vergroten. Dat willen wij doen door mensen waar mogelijk een belangrijkere rol te geven bij de invulling van ons natuurbeleid en bij het beheer van natuur en landschap. We hebben inmiddels verschillende voorbeelden en staan open voor nieuwe initiatieven. Hieronder volgt een korte opsomming van onze huidige projecten.

Ten eerste is vrijwilligerswerk een goede manier om de betrokkenheid van burgers bij de natuur te versterken. Bijkomend voordeel is dat deze mensen een groot aandeel in het beheer van onze natuur leveren en tellingen en waarnemingen uitvoeren op basis waarvan de effecten van beleid en beheer gemeten kunnen worden.





De participatiegraad van vrijwilligers is op het onderwerp natuur hoog: in Utrecht zijn er in totaal zo'n 12.000 actief, en hun aantal groeit. Daarom ondersteunen we organisaties die met vrijwilligers werken, bijvoorbeeld Landschap Erfgoed Utrecht en IVN. Deze organisaties hebben in vele jaren een netwerk opgebouwd waarmee ze in de haarvaten van de Utrechtse samenleving zitten. Bovendien hanteren ze een professionele aanpak waarmee ze voor scholing en goede coördinatie zorgen. Om de band met onze vrijwilligers te versterken en te leren van hun ervaringen zorgen we ervoor dat we elkaar ontmoeten. Zo heeft in 2014 en 2015 het IVN samen met de provincie Utrecht een dialoogdag voor vrijwilligers georganiseerd. Tegelijkertijd stemmen we de activiteiten van Landschap Erfgoed Utrecht en IVN af met onze natuurdoelen.

Verder zoeken we bij groene ontwikkelingen naar een betere en concretere band met de inwoners van de provincie. Dat kan door in gebieden als de Groene Contour, de kernrandzones en de recreatiezones bewoners een grotere rol te geven in ontwikkeling en beheer van natuur. Verder bieden we ruimte en ondersteuning aan initiatieven vanuit de samenleving die gericht zijn op het ontwikkelen van groen in de directe leefomgeving. Ook willen we de betrokkenheid vergroten door het koppelen van natuur aan andere maatschappelijke doelen.

Daarnaast experimenteren we met innovatieve projecten die de binding met de maatschappij versterken. Zo ondersteunen we het IVN-programma Groen doet goed. Met dit programma zorgt IVN ervoor dat stadskinderen tussen de 4 en 12 jaar en hun opvoeders de natuur binnen en buiten de stad vaker bezoeken en zich daardoor meer betrokken voelen bij de natuur[40]. Ook doen we mee aan het programma Groen aan de Buurt (zie ook paragraaf 5.1.3). Daarnaast willen we de betrokkenheid vergroten door een bestaande communicatie- en educatienetwerken gerichter in te zetten.

In al deze projecten vervullen we met name de rol van ondersteuner, subsidieverstrekker of partner. Per initiatief vullen we nader in hoe onze betrokkenheid er concreet uitziet.

Object: hele provincie

5.2.2 SAMENWERKINGSVERBANDEN AANGAAN EN VERDER VERBETEREN

Onze partners spelen een hoofdrol in de realisatie van onze natuurdoelen. Goede samenwerkingsverbanden zijn daarom essentieel. We sturen minder op detail en investeren meer in een goede relatie en in vertrouwen in onze partners. Dit maakt een goed overleg met onze partners extra belangrijk. In onze huidige samenwerkingsverbanden streven we bovendien continu naar verbetering en efficiëntie. Dit houdt ons en onze partners scherp en komt daarmee de Utrechtse natuur ten goede.

Vanwege de komst van de Wnb willen we een aantal van onze huidige samenwerkingsverbanden intensiveren. Een voorbeeld is onze samenwerking met de gemeenten – vanwege onze verantwoordelijkheid voor de Utrechtse aandachtsoorten die tevens in het stedelijk gebied voorkomen (zie paragraaf 4.2.2) en onze ambitie om bij het toetsen van aanvragen voor ruimtelijke ontwikkelingen die raken aan de gebods- en verbodscriteria van de Wnb natuurinclusief te werken (zie paragraaf 7.1.1). Daarnaast intensiveren we het contact met de natuurbeheerders in het nieuwe Biodiversiteitsoverleg dat we instellen vanwege onze ambities in onze natuurparels (zie paragraaf 4.2.2). We bezien of er in aanvulling hierop nog andere samenwerkingsverbanden zijn waar we extra in gaan investeren, bijvoorbeeld in het kader van de gebiedsgerichte uitwerking die we willen organiseren (zie verder paragraaf 2.3).

Om bij onze samenwerking een gelijk speelveld te realiseren hanteren we bij het natuurbeheer het principe van gelijkberechtiging. We geven de kaders en doelen aan waar het natuurbeheer aan moet voldoen maar bepalen niet vooraf wie de natuur moet beheren en hoe dat moet gebeuren. Beherende organisaties, particulieren, natuurondernemers en natuurverenigingen kunnen onder dezelfde voorwaarden een bijdrage leveren aan het natuurbeheer. Door per geval te bekijken welke partij het best geëquipeerd is om de doelstellingen te bereiken, kunnen we deze beter realiseren. De inzet van andere partijen kan ook leiden tot een nieuwe, frisse aanpak met nieuwe mogelijkheden. Gelijkberechting is als basis voor onze subsidieverlening opgenomen in ons Natuurbeheerplan.

Daarnaast stimuleren en faciliteren we samenwerking met nieuwe partners. Vaak zijn er nieuwe ontwikkelingen die vragen om een nieuw samenwerkingsverband. Bijzondere aandacht gaat de komende tijd uit naar het Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl, waar meer mensen, organisaties en bedrijven de ruimte geboden krijgen om actief deel te nemen aan het proces. De nieuwe samenwerkingsverbanden kunnen overigens van tijdelijke aard zijn; wanneer een bepaalde ontwikkeling is afgerond zijn verdere bijeenkomsten niet meer nodig.

Onze rol bij het aangaan van samenwerkingsverbanden verschilt. Bij bijvoorbeeld het (agrarisch) natuurbeheer treden we op als opdrachtgever, bij het naleven van gelijkberechtiging zijn we scheidsrechter. In weer andere gevallen, zoals het betrekken van burgers (zie paragraaf 5.2.1) spelen we vooral de rol van partner of ondersteuner.

Object: hele provincie





6 PIJLER 4 | NAAR DUURZAME FINANCIERING EN BENUTTING

VISIE:

we zoeken naar manieren om de financiering van het natuurbeleid te verduurzamen en streven zoveel mogelijk naar duurzame benutting van de natuur

De financiering van het natuurbeleid staat onder druk; sinds enkele jaren moet de sector het met aanzienlijk minder publieke middelen doen. Om ervoor te zorgen dat de natuur hier zo min mogelijk onder lijdt zoeken we naar duurzame manieren van financiering die bovendien niet alleen bij de overheid vandaan komen. Dit betekent dat we een grotere verantwoordelijkheid bij onze partners leggen. We ondersteunen hen in de zoektocht naar nieuwe financieringsconstructies. Tegelijkertijd benadrukken we het belang van duurzame benutting van de natuur, bijvoorbeeld in de agrarische en recreatieve sector en in het bosbeheer.

6.1 DOEL 1: OPTIMALISEREN VAN BESTAANDE EN NIEUWE FINANCIERINGSBRONNEN

Om het natuurbeleid minder afhankelijk te maken van overheidsfinanciering zoeken we samen met onze partners naar nieuwe manieren om het beschermen en versterken van de natuur te bekostigen. Nieuwe verdienmodellen kunnen het eigenaarschap dat partijen bij natuur ervaren vergroten en leveren tevens een bijdrage aan de bekostiging van het natuurbeleid. Tegelijkertijd heeft de ervaring ons geleerd dat dergelijke modellen geen tovermiddel zijn. Het ontwikkelen ervan is een tijdrovend traject en gaat veelal gepaard met relatief hoge administratieve lasten in vergelijking tot de opbrengen die vaak relatief klein zijn. Bovendien staat de kassa vaak buiten het bos: de baten komen te liggen bij in- en omliggende horeca, recreatieondernemers, huizenbezitters (via de verkoop- en verhuurwaarde), drinkwaterbedrijven en dergelijke en komen nog niet of nauwelijks ten goede aan het beheer van de natuur.

Om op een adequate manier met dit veelbelovende maar complexe onderwerp om te gaan intensiveren wij onze inspanningen door het opzetten van een taskforce. We maken samen met onze partners een actieplan waarin we aangeven wat we gaan doen voor de ontwikkeling van verdienmodellen en het aanboren van potentiële nieuwe geldstromen. Uitgangspunt is het reeds beschikbare materiaal over verdienmodellen. Uiteindelijk gaat de taskforce gericht participeren in pilots met de voor ons meest interessante opties. Daarbij zoekt ze tevens naar mogelijkheden om nieuwe verbindingen met het Utrechtse bedrijfsleven en kenniscentra te leggen. In dit proces zoeken we aansluiting bij het traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl omdat we verwachten dat zich hier kansen voordoen.

We onderscheiden een viertal aandachtsvelden waar de taskforce zich op zal gaan richten: onze investeringen in natuur koppelen aan andere publieke investeringen (zowel op natuurgebied als gerelateerd aan andere functies), het vergroten van de private investeringen, het faciliteren van verdienmogelijkheden in ruil voor investeringen in natuur en het koppelen van kosten en baten aangaande natuur (geïnspireerd door het concept ecosysteemdiensten). In de volgende paragrafen werken we deze aandachtsvelden uit. De nadere organisatie van de taskforce pakken we op in het Supplement Realisatiestrategie.

6.1.1 NATUURINVESTERINGEN KOPPELEN AAN ANDERE PUBLIEKE INVESTERINGEN

We investeren veel geld in het behouden en versterken van onze natuur, onder andere door het realiseren van onze ontwikkelopgave en het verbeteren van de natuurkwaliteit. Door deze investeringen aan te vullen met andere publieke fondsen op het gebied van natuur of door het meekoppelen met andere ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van wateroverlast, waterveiligheid of infrastructuur kunnen we geld besparen of binnenhalen, doordat we respectievelijk goedkoper kunnen werken of doordat nieuwe vormen van cofinanciering in beeld komen.





Een goed voorbeeld van het aanboren van publieke natuurfinanciering is inzetten op Europese subsidiëring. Dit is onder andere gelukt in het Noorderpark en Botshol, Natura 2000-gebieden waar zich natuurwaarden bevinden die zeer bijzonder zijn in Noordwest Europa maar die erg onder druk staan; de natuurkwaliteit is de afgelopen decennia teruggelopen. Om deze achteruitgang een halt te roepen zijn herstelmaatregelen nodig. Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zijn erin geslaagd om van de Europese Unie een LIFE+ subsidie te krijgen, waarna ook het Rijk een bijdrage geleverd heeft. Dit betekent dat de provinciale bijdrage verdrievoudigd is – zowel de EU als het Rijk dragen evenveel bij als wij zelf. Dankzij deze succesvolle actie kunnen de noodzakelijke maatregelen op korte termijn worden uitgevoerd.

Bij het koppelen van onze natuurinvesteringen aan andere ontwikkelingen zien we vooral kansen door aan te haken op de fysieke maatregelen die worden getroffen voor andere opgaven. Concreet denken we aan de Kaderrichtlijn Water (KRW), het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie, het Mobiliteitsprogramma, het programma Gezonde Leefomgeving, het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling, het Deltaprogramma – waaruit grootschalige dijkversterkingen langs de Neder-Rijn en Lek voortvloeien, het programma Klimaatbestendige Leefomgeving, maatregelen om van regionale keringen te verbeteren ten behoeve van de waterveiligheid, investeringen die Rijkswaterstaat en ProRail doen aan de A2, het Amsterdam – Rijnkanaal en het daarnaast gelegen spoor en ingrepen die de bodemdaling in het veenweidegebied moeten remmen. Daarnaast liggen er kansen om onze natuurinvesteringen te koppelen aan onze opgaven op het gebied van recreatie en cultuurhistorie. We participeren in projecten waar we natuurwinst kunnen boeken en stemmen dit af met onze ambities op het gebied van natuurkwaliteit (zie pijler 2).

De rol die we in dergelijke initiatieven kunnen spelen is divers. In sommige gevallen – zoals de maatregelen in Natura 2000-gebieden – zijn we opdrachtgever of zelfs trekker. In andere gevallen kunnen we als partner optreden. Een andere rol ligt minder voor de hand.

Object: hele provincie

6.1.2 PRIVATE INVESTERINGEN STIMULEREN

Er gaat momenteel al veel privaat geld naar de natuur. Natuurbeheerders dekken hun begroting met geld dat ze uit de markt halen, bijvoorbeeld via pacht, houtoogst, de verkoop van producten, het buitenleefconcept, donaties, legaten en loterijgeld. Vanwege bezuinigingen op natuur zijn veel natuurbeheerders actief op zoek gegaan naar extra verdienmodellen. Zo biedt Het Utrechts Landschap wildernisvlees aan en heeft ze in een bosgebied bij Bilthoven een natuurbegraafplaats gerealiseerd[41]. Ook zijn er in onze provincie een drietal streekfondsen opgericht die (deels) gevuld worden met privaat geld.

We zien voor onszelf vooral een rol als ondersteuner. We willen onze partners stimuleren om op zoek te (blijven) gaan naar deze verdienmodellen. Waar mogelijk faciliteren wij.

Object: hele provincie

6.1.3 VERDIENMOGELIJKHEDEN FACILITEREN IN RUIL VOOR INVESTERINGEN IN NATUUR

We bekijken waar we ondernemers die in of nabij de natuur initiatieven willen ontplooien – bijvoorbeeld op het gebied van landbouw, woningbouw of recreatie – kunnen faciliteren, bijvoorbeeld door ontheffing te verlenen van de natuurbeschermingsregels – het spreekt voor zich dat we hierbij voor een zorgvuldige afweging zorgen (zie paragraaf 7.1.1). In ruil daarvoor vragen we een tegenprestatie die de natuur ten goede komt.

In Utrecht hebben we goede ervaringen opgedaan met deze benadering. Het meest prominente voorbeeld is de ontwikkeling van de voormalige luchtmachtbasis in Soesterberg tot een natuurgebied, deels te financieren met de opbrengst van een woonwijk. Een ander voorbeeld is het convenant waarin we 55 ha nieuwe natuur realiseren op landgoed De Boom bij Leusden. Deze natuur wordt vooral gerealiseerd op gronden van pachtbedrijven die stoppen, of waarvan de (intensieve) veehouderijtak verdwijnt. Om de inkomsten die de landgoedeigenaar hiermee verliest te compenseren staan gemeente en provincie de bouw van extra woningen toe, mits die goed passen in het landschap. Ook komt er verdere openstelling van het landgoed door wandelroutes en een recreatieve poort in een monumentale boerderij. Het waterschap doet mee door te werken aan natuurlijk beekherstel en verdrogingsbestrijding.



We zien een dergelijke benadering tevens als manier om doelen waar we zelf slechts beperkte financiering voor hebben te realiseren, zoals natuurontwikkeling in de Groene Contour (zie paragraaf 3.1.2) of het beheer van de Recreatie om de Stad-gebieden (zie paragraaf 4.2.1.3). De beheerders van deze laatstgenoemde gebieden kunnen de planologische ruimte die wij bieden gebruiken om een deel van het beheergeld te genereren. Ook zijn we in het bijzonder geïnteresseerd in initiatieven die ontwikkeling van natuur op deze manier koppelen aan nieuwe thema's, zoals natuurinclusief bouwen. We zien dit systeem ook als een geschikte manier om uitbreiding van recreatieve activiteiten in of nabij het NNN mogelijk te maken, mits dit op een duurzame manier gebeurt (zie paragraaf 6.2.3).

De rol die we bij dergelijke initiatieven voor onszelf zien weggelegd is vooral die van ondersteuner, hoewel we ook overwegen om als partner op te treden. Per project kijken we hoe we onze betrokkenheid vormgeven.

Object: hele provincie







6.1.4 KOSTEN EN BATEN VAN DE DIENSTEN DIE DE NATUUR LEVERT KOPPELEN

De Utrechtse natuur levert ons tal van diensten. Zo zuivert de natuur het drinkwater, biedt het verkoeling, kan het ons beschermen tegen wateroverlast en de negatieve effecten van klimaatverandering en profiteren horecaondernemers en huiseigenaren van een groene omgeving. De opbrengsten van deze ecosysteemdiensten komen de natuurgebieden echter niet direct ten goede. Wij vinden het logisch dat degenen die relatief veel van deze baten profiteren ook een bijdrage leveren aan het bekostigen van de maatregelen die de betreffende diensten in stand houden.

Op het moment ontplooien we reeds initiatieven in deze richting. Zo zijn we in gesprek met Vitens en de terreinbeherende organisaties om samen te werken op het gebied van natuur en waterwinning. Ook zijn er in onze provincie voorbeelden van natuurgebruikers die bijdragen aan het beheer en onderhoud van de gebieden die ze bezoeken. Bijvoorbeeld ruiters en mountainbikers die bijdragen aan het onderhouden van de paden.

Met onze taskforce verdienmodellen willen we dergelijke initiatieven verder tot ontplooiing brengen. We vervullen daarmee een ondersteunende rol waartoe we capaciteit beschikbaar stellen. Een eerste stap die we zetten is het bijeenbrengen van de reeds bestaande kennis over de economische waarde van onze natuur. Daarmee willen we voeding geven aan een gevoel van eigenaarschap, met name bij ondernemers. Hiermee hopen we hen er op termijn toe te bewegen om bij te dragen aan het behouden en versterken van de Utrechtse biodiversiteit. We ontwikkelen vervolgens een systeem waarmee we de economische waarde van onze natuur kunnen verzilveren. We werken hiertoe samen met ondernemers en kennisinstellingen en sluiten aan bij de huidige kennisontwikkeling, zoals ideeën over Natuurlijk Kapitaal[43].

Object: hele provincie

6.2 DOEL 2: DUURZAME BENUTTING VAN NATUUR BEVORDEREN

Het is van groot belang dat de diensten die de natuur ons levert blijven bestaan. Zo zou het verder afnemen van onze bijenpopulaties een negatief effect kunnen hebben op bijvoorbeeld de fruitteelt in onze provincie. Het is daarom niet alleen zaak om degenen die baat hebben bij deze diensten te betrekken bij het in stand houden ervan (zie paragraaf 6.1.4), het is ook belangrijk om op een duurzame manier met onze natuur en biodiversiteit om te gaan: we willen ervoor zorgen dat we onze leefomgeving niet zodanig overbelasten dat het welzijn van onze burgers, nu en op lange termijn, in het geding komt. Daarom besteden we in een aantal sectoren die gebruik maken van diensten die de natuur levert aandacht aan duurzame benutting: landbouw, recreatie en bosbeheer. Overigens is dit ook één van de doelen van de Wnb die in een provinciale Natuurvisie aan de orde dienen te komen[43].

6.2.1 VERDUURZAMING VAN DE LANDBOUW BEVORDEREN

De landbouw is de belangrijkste gebruiker van de diensten die onze natuur levert en heeft in die hoedanigheid een grote stempel op ons landelijk gebied gedrukt. Om de synergie tussen natuur en landbouw te vergroten is verduurzaming van de agrarische sector een belangrijk doel dat aan de orde komt in onze provinciale Landbouwvisie[44], in het huidige coalitieakkoord en in ons meerjarenprogramma AVP. We spreken onder andere de agrarische ondernemers aan op hun verantwoordelijkheid bij het gebruiken van het bodem- en watersysteem en stimuleren hen om de milieubelasting terug te dringen.

Momenteel werken we aan een nieuwe provinciale visie op duurzame landbouw. In dat licht verkennen we of er manieren zijn waarop we duurzaam ondernemen nog verder kunnen stimuleren. Hierbij zal tevens aan bod komen of we met name in onze natuurparels van het agrarisch cultuurlandschap extra aandacht kunnen besteden aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit door in te zetten op een andere manier van werken. Dit kan gepaard gaan met een omschakeling naar biologische landbouw maar dat is niet perse het geval. Inspiratie halen we uit recente studies, bijvoorbeeld over natuurinclusieve landbouw[45]. We verkennen of



het ondersteunen van experimenten met dergelijke manieren van werken kan bijdragen aan verduurzaming en het versterken van de biodiversiteit.

Bij het realiseren van deze ambitie spelen wij met name een ondersteunende rol. Uitgangspunt is dat het mes aan twee kanten snijdt. Enerzijds kunnen we met het verduurzamen van de landbouw natuurwinst realiseren, anderzijds kunnen we de sector helpen met het verzilveren van kansen die verduurzaming biedt[46]. Daarbij blijft ondernemerschap voorop staan: er dient altijd perspectief te zijn op een rendabele bedrijfsvoering en ondernemers maken hun eigen keuzes. Waar mogelijk maken we gebruik van de expertise van het bureau Landbouw en Milieu (LaMi), onderdeel van het AVP-programma. Ook kunnen we eventueel aanvullende expertise beschikbaar stellen.

Object: agrarisch gebied

6.2.2 DUURZAME RECREATIE STIMULEREN

De recreatiesector is voor ons economisch zeer interessant en is tevens een belangrijke gebruiker van de diensten die de natuur levert. Daarom combineren we het bieden van ruimte voor deze sector met een duurzame manier van omgaan met de natuur. We willen samen met onze partners de mogelijkheden voor recreatief gebruik van natuurgebieden beter benutten en investeren in kansen om natuur en recreatie te koppelen, op een manier die aansluit bij de behoeften van de samenleving - nabijheid, variatie, rust, toegankelijkheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid[47] en bij de ambities van ons recreatiebeleid, die omschreven staan in de Visie Recreatie en Toerisme 2020 en verder zijn uitgewerkt in de Agenda Recreatie 2016-2019.



We vullen dit verder in door met onze partners te zoeken naar mogelijkheden om zowel natuur als recreatie te versterken. In de PRS hebben wij de planologische mogelijkheden voor recreatiebedrijven in het NNN beschreven, zonder daarbij de draagkracht van natuur en landschap uit het oog te verliezen. Een voorbeeld hiervan is dat de PRS ruimte biedt aan aanvullende bebouwing als dat ten behoeve van het goed functioneren van een toeristisch overstappunt (TOP, zie verder paragraaf 5.1.1) nodig is, mits tegelijkertijd in de omgeving maatregelen worden getroffen die de rust en stilte vergroten. Ook overwegen we samen met private partijen – wanneer haalbaar – een ontwikkelingsfonds of een andere vorm van innovatieve financiering voor recreatieprojecten te starten[48].

Bij het stimuleren van duurzame verblijfsrecreatie is de Utrechtse Heuvelrug een belangrijke regio. Van oudsher is de Heuvelrug recreatief van belang, en het is een goed voorbeeld van een plek waar door intensieve samenwerking tussen beheerders zowel de natuur- als de recreatieve doelstellingen gerealiseerd kunnen worden. In het kader van het Ruimtelijk Actieprogramma (RAP) hebben wij samen met RECRON (de belangenorganisatie van recreatieondernemers), NMU, gebiedscoöperatie O-gen en Het Utrechts Landschap dan ook de Handreiking Verblijfsrecreatie en natuur op de Heuvelrug opgesteld. Deze is bedoeld om de kwaliteit van zowel recreatie als natuur in de regio te verbeteren en eventuele kansen te benutten en richt zich met name op het vernieuwen en verbeteren van de bestaande voorzieningen. Duurzame recreatie staat tevens op de agenda van het Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl. Overigens is onze inzet breder dan alleen de Heuvelrug; zo ondersteunen we een cursus “Gastheren van het Utrechtse landschap” over duurzaam omgaan met de natuur die het IVN aanbiedt aan recreatieondernemers[49].

Ten slotte willen we natuur en recreatie gezamenlijk ontwikkelen in de recreatiezones. Hier kunnen we onder voorwaarden gericht ruimte bieden aan extra voorzieningen, via bijvoorbeeld rood voor recreatiegroen, voor aanvullende bovenlokale recreatievoorzieningen met een intensief of extensief gebruik (zie verder de PRS). Ook willen we kijken of we de participatie van burgers bij beheer of ontwikkeling kunnen vergroten.

Onze rol op dit punt zal vooral die van ondersteuner en motivator zijn, hoewel we ook als partner of opdrachtgever kunnen optreden – zoals in het verleden bij het opstellen van de Handreiking Verblijfsrecreatie. Verder blijven we onze rol als scheidsrechter vervullen door bijvoorbeeld te controleren of de voorwaarden die we verbinden aan het toestaan van ontwikkelingen nageleefd worden.

Object: hele provincie, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (toelichtend) recreatiezone (toelichtend)

6.2.3 VERANTWOORD BOSBEHEER ORGANISEREN

Een belangrijk aandachtsveld voor duurzame benutting betreft ons bos. Naast het zorgen voor natuurwaarde, belevingswaarde en landschappelijke kwaliteit heeft ons bos ook een aantal andere functies. Zo zorgt de groei van hout voor het vasthouden van koolstof, van groot belang voor het beperken van de klimaatsverandering. Ook levert hout economische en maatschappelijke waarde in de vorm van bouwmateriaal, meubels en papier. Bovendien kent hout in vergelijking met andere grondstoffen voor veel toepassingen een gunstiger klimaat- en milieuvoetafdruk. Nederland is bovendien voor een belangrijk deel (90 %) afhankelijk van de import van hout. Omdat de komende jaren de wereldwijde vraag naar hout naar verwachting aanzienlijk zal toenemen door nieuwe hoogwaardige toepassingen in de chemie en door bio-energie en omdat de productiecapaciteit in de wereld afneemt, is het verstandig om te kijken hoe we in ons eigen land meer hout kunnen produceren (zie ook het Beleidskader Wnb).

Dit vraagt om een duurzaam bosbeleid dat natuurwaarden beschermt en tegelijkertijd ruimte biedt om op een verantwoorde manier hout te oogsten. Een knelpunt hierbij is dat deze diensten slechts ten dele in geld gewaardeerd worden. Hierdoor is het voor eigenaren moeilijk om aan de doelen voor bos, inclusief de maatschappelijke, te blijven voldoen. Het is belangrijk dat de Nederlandse bos- en houtsector deze uitdaging aan kan gaan zonder de duurzaamheid en lange termijn van de houtoogst geweld aan te doen.

Wij nemen verantwoordelijkheid voor het duurzame beheer van onze bossen via onze scheidsrechterrol: de inzet van het Wnb-instrumentarium aangaande houtopstanden (zie paragraaf 3.2.4 en het Beleidskader Wnb). Daarnaast gaan we onderzoeken of het uitwerken van een apart strategisch bosbeleid voor onze provincie een meerwaarde heeft. Indien dit het geval is stellen we een dergelijk beleid op.

Object: Vnl indicatief toepassingsgebied houtopstanden (hoofdstuk 4)





7 PIJLER 5 | DE BALANS BEWAKEN

VISIE:

we zoeken een balans tussen instandhoudingsdoelen en het toestaan van ingrepen, zorgen voor een goed evenwicht in onze soortenpopulaties en bewaren de balans tussen verschillende typen natuur

In een drukbevolkte provincie als de onze is het essentieel dat het beschermen van de natuur zorgvuldig wordt afgewogen tegenover allerlei andere belangen. Het realiseren van een nieuwe weg of woonwijk heeft nu eenmaal een effect op de fysieke leefomgeving, waaronder natuurwaarden. Andersom geldt dat succesvolle bescherming van een bepaalde diersoort een negatief effect kan hebben op economische activiteiten in bijvoorbeeld de agrarische sector. Verder kan het ook zo zijn dat verschillende natuurbelangen met elkaar botsen. Zo kan het plaatselijk beschermen van de ene soort betekenen dat een andere soort op die locatie bestreden moet worden.

Om deze taken op een verantwoorde manier in te vullen hebben we ervoor gekozen om ons strategische natuurbeleid uit te breiden met een vijfde pijler: het bewaken van de balans tussen natuur en andere belangen en tussen conflicterende natuurbelangen. Ons uitgangspunt daarbij is dat we daar waar mogelijk proberen de verschillende belangen in een vroeg stadium met elkaar te combineren.

7.1 DOEL 1: EEN BALANS ZOEKEN TUSSEN BESCHERMING EN ONTWIKKELING

Wij zien de gebods- en verbodsbepalingen uit de Wnb als een belangrijke basis voor het behoud van onze natuurkwaliteit (zie paragrafen 4.3.1 en 4.1.3). Tegelijkertijd onderkennen we dat activiteiten die vanwege het natuurbelang in principe niet zijn toegestaan, uit andere oogpunten – bijvoorbeeld vanwege economische belangen – wel wenselijk kunnen zijn. Hieronder beschrijven we hoe we op een transparante manier willen

afwegen onder welke voorwaarden dergelijke activiteiten toch mogelijk zijn, met behoud van de biodiversiteit. Ook werken we uit hoe we ons compensatie-instrumentarium, van belang om voor een goede balans te zorgen, slagvaardiger willen maken. Ten slotte besteden we apart aandacht aan de balans tussen natuur en economie die ten grondslag ligt aan het PAS.

7.1.1 HELDERE BELANGENAFWEGING ORGANISEREN

Een belangrijk onderdeel van de decentralisatie van het natuurbeleid is dat de provincie bevoegd wordt voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen van de verbodsbepalingen uit de wet ten behoeve van, onder andere, ruimtelijke ingrepen. Dit werken we verder uit in het Beleidskader Wnb. Hieronder presenteren we de hoofdlijnen.

In het geval van ontheffingen toetsen we per casus of een voorgenomen activiteit doorgang kan vinden. Bij vrijstellingen hebben we op voorhand al bepaald dat een bepaalde activiteit – althans binnen de eventueel gestelde voorwaarden – is toegestaan. Een aparte vorm van vrijstelling is de gedragscode, die goedgekeurd moet worden door het Rijk na overleg met de provincie(s) (zie artikel 3.31 van de Wnb). Zowel bij een vrijstelling als bij een ontheffing kunnen we voorwaarden aan de te verrichten activiteiten verbinden.

Om tot een goede afweging te komen verplichten we initiatiefnemers om inzichtelijk te maken a) welke effecten de voorgenomen activiteit heeft op de beschermde soorten en b) waar deze effecten plaatsvinden. We toetsen dit vervolgens aan de criteria uit de wet en – indien van toepassing – aan ons Beleidskader Wnb (Vnl en Bnl). Daarbij maken we gebruik van de gegevens uit de NDFF. Dit laat onverlet dat de activiteit tevens getoetst moet worden aan de ruimtelijke kaders uit de PRS en de PRV (zie paragraaf 3.2.1). Indien – bijvoorbeeld als gevolg van onze kwaliteitsmaatregelen – beschermde soorten in een duurzame staat van instandhouding verkeren is voldaan aan een belangrijk criterium dat de Wnb stelt ten aanzien van het verlenen van een ontheffingen en vrijstellingen.

We zorgen er verder voor dat we op het moment dat de Wnb in werking treedt onze organisatie op het gebied van vergunningverlening op orde hebben. Dit betekent dat we op 1 januari 2017 in staat zijn om vergunningen af te geven – het is onze ambitie om 90% van de vergunningaanvragen binnen de daartoe gestelde wettelijke termijn af te handelen, conform onze ambities uit het Jaarprogramma Vergunningverlening en Handhaving (JUP). Tegelijkertijd investeren we capaciteit in onze ambitie om natuurinclusief te werken. Een jaar na de inwerkingtreding van de Wnb kijken we of we onze ambities kunnen waarmaken.





We kiezen er daarnaast voor om voor de behandeling van aanvragen op grond van de Wnb leges te vragen. De tarieven stellen we in principe kostendekkend vast. Voor aanvragen voor ontheffing ten behoeve van ruimtelijke ingrepen nemen we een gestaffeld legestarief op, waarbij bijvoorbeeld voor geringe ruimtelijke ingrepen geen leges in rekening worden gebracht als daarmee de biodiversiteit wordt gediend. We nemen geen legestarief op voor aanvragen om ontheffing in het kader van beheer- en schadebestrijding, de PAS-herstelmaatregelen en andere gesubsidieerde natuurontwikkelingsprojecten.

Ten slotte zetten we ons toezichts- en handhavingsinstrumentarium in om erop toe te zien dat de wettelijke voorschriften, alsmede de voorschriften uit ontheffingen, vrijstellingen en gedragscodes ook daadwerkelijk nagekomen worden. We zijn van mening dat het op deze manier inzetten van dit instrumentarium bijdraagt aan het versterken van de natuurkwaliteit in onze provincie. Uitgangspunt hierbij is dat we onze capaciteit zo efficiënt mogelijk – dus met een zo goed mogelijk resultaat voor de Utrechtse natuurkwaliteit – inzetten (zie ook paragraaf 4.3.1). In het JUP leggen we nader vast wat de objecten van onze toezichts- en handhavingsactiviteiten zijn. Waar nodig vullen we de relevante provinciale beleidsdocumenten aan – zoals het Beleidsplan VTH, de provinciale strategie VTH en de Nalevingsstrategie Omgevingsrecht 2012-2015. Met de gemeenten spreken we af hoe we onze toezicht- en handhavingscapaciteit op elkaar afstemmen (zie ook het Beleidskader Wnb).

Om de ontheffingverlening te vergemakkelijken willen we natuurinclusief werken: we stimuleren initiatiefnemers om natuurbelangen mee te wegen bij de voorbereiding van een aanvraag tot een bepaalde activiteit. Dit betekent een aantal dingen (zie ook het Beleidskader Wnb):

- Als hulpmiddel voor initiatiefnemers komen voor de belangrijkste soorten factsheets beschikbaar. Deze kunnen, onder andere, worden gebruikt bij het inschatten van de gevolgen van activiteiten voor beschermde soorten en om te kijken welke mogelijkheden er zijn om mitigerende maatregelen te treffen. Dit kan helpen bij het indienen van goed onderbouwde ontheffingaanvragen die de besluitvorming versnellen. Deze factsheets hanteren we immers zelf als hulpmiddel bij de ontheffingverlening;



- we zorgen ervoor dat de gemeenten een helder beeld hebben van de consequenties van ons natuurbeleid. Hierbij richten we ons op twee terreinen: onze ruimtelijke bescherming – van bijvoorbeeld het NNN[50] en de Groene Contour – die is vastgelegd in de PRS en PRV en onze passieve soortenbescherming – die we vastleggen in het Beleidskader Wnb;
- bij grote activiteiten, ingrepen of gebiedsprocessen – zoals het Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl – overleggen we in een vroeg stadium met de initiatiefnemer(s). De personele capaciteit die dit bij de provincie vergt weegt in onze ogen op tegen voordelen als snellere besluitvorming, minder kans op teleurstelling, minder vertraging door juridische procedures en verbetering van het natuurimago;
- we treden met de gemeenten in overleg om te bezien hoe we kunnen voorkomen dat burgers voor iedere kleine ingreep een ontheffing aan moeten vragen. Voor de hand ligt het stimuleren en faciliteren van gebiedsgerichte ontheffingen op basis van soortenmanagementplannen;
- bovengenoemde punten vergen een goede communicatie, zowel met gemeenten als met initiatiefnemers. Daarom stellen we een communicatiestrategie op waarin we bepalen hoe we deze partijen op een adequate manier kunnen betrekken (zie verder het Beleidskader Wnb).

Bij het organiseren van een heldere belangenafweging is onze rol die van scheidsrechter. We toetsen immers ontwikkelingen aan onze verordeningen en beleidsregels. Bij onze ambitie om natuurinclusief te werken combineren we de rol van ondersteuner – waarbij we derden stimuleren om ook natuurinclusief te werken – en partner, bijvoorbeeld door samen met de gemeenten op te trekken.

Object: hele provincie

7.1.2 COMPENSATIE SLAGVAARDIGER MAKEN

Om een goede balans te vinden tussen instandhoudingsdoelen enerzijds en het toestaan van ontwikkelingen anderzijds is adequate compensatie van groot belang. Het principe hierachter is dat natuur in sommige gevallen mag worden aangetast als tegelijkertijd degene die de aantasting veroorzaakt verloren gegane natuurwaarden compenseert door nieuwe natuur aan te leggen. Per saldo verdwijnt er op deze manier geen natuur. In de afgelopen jaren is uit landelijke onderzoeken en onze eigen ervaringen gebleken dat het vaak moeilijk is locaties voor natuur- en boscompensatie te vinden, dat dit leidt tot vertraging in de besluitvorming en dat vaak losliggende snippers natuur en bos worden gerealiseerd met een relatief lage natuur-, landschaps- of recreatieve kwaliteit. Verder is het wenselijk de registratie, de controle en de juridische borging van de uitvoering en



de planologische bescherming van de gerealiseerde compensatie beter op orde te brengen[51]. We pakken de geconstateerde problemen aan om te komen tot een slagvaardiger uitvoering van de compensatie en een betere kwaliteit ervan. De decentralisatie van het natuurbeleid en de daarmee gepaard gaande overdracht van bevoegdheden van Rijk naar provincie geeft ons meer dan in het verleden de mogelijkheid daartoe.

Een eerste vereiste bij het opzetten van een slagvaardig compensatie-instrumentarium is het uitwerken van heldere spelregels. We onderscheiden twee sporen waarbij sprake is van compensatie. Ten eerste bevat de Wro de verplichting tot compensatie wanneer natuur die ruimtelijk beschermd is wordt aangetast – vanaf nu noemen we dit natuurcompensatie. In de PRS en PRV is natuurcompensatie verder uitgewerkt, met een compensatieverplichting voor aantasting van het NNN en de Groene Contour. Daarbij hebben we een aantal regels gesteld. Voor het NNN geldt:

- De compensatie is qua oppervlakte, natuurkwaliteit en ruimtelijke samenhang tenminste gelijkwaardig aan de aantasting;
- de compensatie vindt plaats aansluitend aan het NNN (bij voorkeur binnen de Groene Contour) of binnen het NNN – indien dit leidt tot een versnelling van de NNN realisatie. Is dat laatste het geval dan breiden we tegelijkertijd het NNN uit met een gelijke oppervlakte nog te realiseren nieuwe natuur;
- de compensatie dient in de directe omgeving plaats te vinden als het functioneren van het NNN dit vereist;
- de realisatie van de compensatie dient geborgd te zijn op het moment van vaststelling van het ruimtelijk plan waarin de aantastende ingreep is geregeld en dient tijdig en juist uitgevoerd te worden;
- in de NNN-wijzer hebben we concrete criteria voor het bepalen van de natuurcompensatieopgave opgenomen.

Voor de Groene Contour geldt:

- Aard en omvang van de compensatie moeten evenredig zijn met het verlies aan potenties ter plekke van de ingreep en het aansluitende deel van de Groene Contour. Er dient tenminste eenzelfde oppervlakte natuur te worden gerealiseerd als de oppervlakte die binnen de Groene Contour verloren gaat;
- de compensatie vindt plaats binnen de Groene Contour of aansluitend aan het NNN. Er vindt geen uitbreiding van de Groene Contour plaats.
- de realisatie van de compensatie dient net zoals bij het NNN geborgd te zijn op het moment van vaststelling van het ruimtelijk plan waarin de aantastende ingreep is geregeld en dient tijdig en juist uitgevoerd te worden.

Ten tweede bevat ook de Wnb de verplichting tot compensatie. Dit is bij twee aspecten het geval: wanneer bos wordt geveld dat niet ter plekke wordt herplant – vanaf nu boscompensatie – en wanneer een activiteit soorten die door de Wnb beschermd worden schade berokkent – vanaf nu soortencompensatie. Bij boscompensatie gelden de volgende regels (zie verder het Beleidskader Wnb):

- Het nieuw te realiseren bosgebied is qua oppervlakte, natuurkwaliteit en ruimtelijke samenhang tenminste gelijkwaardig aan de aantasting;
- Hoewel we goede en tijdige compensatie in de nabijheid altijd onderzoeken, is het mogelijk om onder voorwaarden compensatie op een verder weg gelegen locatie plaats te laten vinden.
  - Uitzondering hierop is compensatie op gronden die al meer dan 150 jaar als bos in gebruik zijn. Bij deze gebieden – de oude bosgroeiplaatsen – verlangen we wel compensatie ter plekke omdat anders de ecologische kwaliteit van de bosgrond in het geding komt;
- compensatie dient ten opzichte van de oorspronkelijke situatie een meerwaarde te hebben, bijvoorbeeld door te grenzen aan een boskern, bij te dragen aan bestaand recreatie-, natuur- en landschapsbeleid van gemeenten of provincie, of te leiden tot een versterking van de landschappelijke kwaliteit;
- de realisatie van de compensatie dient geborgd te zijn op het moment dat de aantastende ingreep wordt toegestaan en dient tijdig en juist uitgevoerd te worden.
- In onze Bnl staan concrete regels voor het bepalen van de boscompensatieopgave.

Bij soortencompensatie bekijken we per aanvraag of hiertoe de noodzaak bestaat. In eerste instantie zullen compenserende maatregelen in de directe nabijheid van de ontwikkeling in kwestie moeten plaatsvinden. Wanneer het gaat om het compenseren van Utrechtse aandachtsoorten onderzoeken we of het mogelijk is om compensatie in onze natuurparels te laten realiseren. Hiermee versterken we de betreffende soort op de plek waar compensatie het beste tot zijn recht komt.

Daarnaast willen we met het oog op het vergroten van de slagvaardigheid van de compensatie in 2017 een natuur- en boscompensatiebank vormen. In deze bank houden we gronden of reeds gerealiseerde natuur- of bosgebieden op voorraad waarmee compensatieplichtigen aan hun verplichting kunnen voldoen. Hiermee ondersteunen we deze partijen bij het realiseren van een complexe opgave en krijgen we zelf de mogelijkheid om natuur- en boscompensatie te bundelen op een beperkt aantal locaties waar een hoge kwaliteit gerealiseerd kan worden. De compensatiebank biedt tevens de gelegenheid provinciale doelen op het gebied van natuur, landschap en recreatie te realiseren, zoals de Groene Contour. Het loslaten van het principe dat compensatie in de directe nabijheid dient plaats te vinden (zie de regels hierboven) is bedoeld om de compensatiebank te kunnen laten functioneren.

Ten slotte verbeteren we de registratie, de controle en de juridische borging van de uitvoering en de planologische bescherming van de compensatie en zetten we in op een goede ontsluiting van de kennis op het gebied van natuur- en boscompensatie, onder meer via de provinciale website, de NNN-wijzer en een natuurcompensatieloket.

Bij het inzetten van ons compensatie-instrumentarium hebben we verschillende rollen. Bij bos- en soortencompensatie treden we op als scheidsrechter, aangezien we hier bevoegd gezag zijn. We toetsen de aanvragen die we binnenkrijgen, bepalen of compensatie nodig is en zien toe op een adequate afhandeling. Bij natuurcompensatie is tevens een rol weggelegd voor de gemeenten. Zij besluiten over de mogelijkheid tot compenseren en dienen compensatie te borgen in het bestemmingsplan. Daarbij nemen ze onze PRS en PRV in ogenschouw. In eerste instantie willen wij optreden als ondersteuner van de gemeenten, bijvoorbeeld via onze NNN-wijzer. Wanneer we echter ontwikkelingen constateren die ongewenst zijn, kunnen we ook in dit geval onze scheidsrechterrol vervullen en ingrijpen. Met de natuurcompensatiebank treden we op als ondersteuner van degene die de compensatie moet verrichten.

Overigens heeft het Rijk de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van natuur-, bos- en soortencompensatie die voortvloeit uit de aanleg en verbetering van Rijkswegen en Rijkswateren. Ook bij de realisatie van deze compensatie bewerkstelligen we zoveel mogelijk dat de compensatie een goede kwaliteit heeft en zoveel mogelijk bijdraagt aan provinciaal natuur-, landschaps- en recreatiebeleid. We hebben in dit geval echter niet de mogelijkheid om als scheidsrechter op te treden; vandaar dat we onze rol op dit punt als partner van het Rijk typeren. Door aan te geven hoe de compensatie het beste vorm gegeven kan worden en door samen op te trekken verwachten we te komen tot een adequate invulling van de compensatie door het Rijk.

Object: hele provincie, Vnl indicatief toepassingsgebied houtopstanden (hoofdstuk 4), oude bosgroeiplaatsen (toelichtend)

7.1.3 STIKSTOFEMISSIE BIJ PAS GEBIEDEN ONDER VOORWAARDEN TOESTAAN

Onze Natura 2000 gebieden worden beschermd door strenge regels. Zo is het verboden om in de buurt ervan activiteiten te ontplooien die de aanwezige natuurwaarden schade toebrengen. Dit kan gevolgen hebben voor economische activiteiten. In 2008 bleek bijvoorbeeld dat het niet langer mogelijk was om rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden vergunningen toe te kennen aan melkveehouders die wilden uitbreiden; deze ondernemers konden niet aantonen dat de stikstofuitstoot die de uitbreiding met zich mee zou brengen het nabijgelegen natuurgebied geen schade zou berokkenen. Ook Utrecht kwam in deze impasse terecht: het overgrote deel van onze Natura 2000-gebieden bevat stikstofgevoelige natuurwaarden.

Om dit knelpunt op te lossen hebben Rijk en provincies het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld[52]. Het doel is tweeledig: het mogelijk maken van economische activiteiten rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (vanaf nu: PAS-gebieden) en het realiseren van natuurherstel. Bovendien zijn deze twee doelen aan elkaar gekoppeld: zonder natuurherstel geen economische ruimte. Om het natuurherstel te realiseren zorgt het Rijk voor het significant terugdringen van de Nederlandse stikstofuitstoot (via zogenoemde bronmaatregelen). De provincies zorgen voor het herstellen van de stikstofgevoelige natuur in hun Natura 2000-gebieden (via zogenoemde herstelmaatregelen). Als dit vervolgens leidt tot natuurherstel mogen Rijk en provincies een deel van de bereikte daling van de stikstofreductie als het ware investeren in nieuwe economische activiteiten die stikstof uitstoten. Dit doen ze door het uitgeven van ontwikkelingsruimte: rechten op het uitstoten van stikstof nabij PAS-gebieden.



Omdat het vereiste natuurherstel vaak pas jaren nadat de maatregelen getroffen zijn optreedt is het voldoende om een goed onderbouwde inschatting te maken van wat nodig is om tot natuurherstel te komen. Hiertoe hebben de provincies gebiedsanalyses opgesteld waarin staat welke maatregelen getroffen moeten worden. Ook is Aerius opgesteld, een computermodel waarmee uitgerekend is hoe groot de totale Nederlandse stikstofreductie naar verwachting zal zijn en hoeveel ontwikkelingsruimte er vervolgens per PAS-gebied beschikbaar is. Als uiteindelijk blijkt dat de verwachtingen niet kloppen en er achteraf gezien teveel ontwikkelingsruimte is vrijgegeven, dient er bijgestuurd te worden, bijvoorbeeld door het treffen van extra bron- of herstelmaatregen of door het beperken van de uitgifte van ontwikkelingsruimte.

De PAS zorgt aldus nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden voor een balans tussen economie en natuur. De benodigde herstelmaatregelen staan beschreven in onze Natura 2000-beheerplannen en vallen onder onze inspanningen om de natuurkwaliteit te vergroten (zie paragraaf 4.2.1) en zijn deels gekoppeld aan onze NNN ontwikkelopgave (zie paragraaf 3.1.1). In de uitvoering ervan spelen we de rol van trekker. Dit omdat de implementatie ervan urgent is; de PAS verplicht ons om al binnen 6 jaar na 1 juli 2015 (de start van het programma) de eerste resultaten geboekt te hebben. De ontwikkelingsruimte die we in ruil hiervoor mogen uitgeven stellen we beschikbaar aan agrarische bedrijven die nabij onze PAS-gebieden uit willen breiden (zie verder het Beleidskader Wnb).

Bij het realiseren van de PAS hebben we twee rollen. Bij het uitvoeren van de benodigde herstelmaatregelen treden we op als trekker door ervoor te zorgen dat de benodigde ingrepen tijdig gerealiseerd zijn. Bij het toekennen van ontwikkelingsruimte treden we op als scheidsrechter.

Object: hele provincie

7.2 DOEL 2: EVENWICHT IN SOORTENPOPULATIES BEVORDEREN

We vinden het van belang dat er bij de soorten die in onze provincie voorkomen sprake is van gezonde populaties. Dit betekent enerzijds dat we maatregelen treffen als bepaalde aandachtsoorten onder de ondergrens dreigen te zakken (dit werken we verder uit in pijler 2, zie met name paragraaf 4.2.2). Anderzijds is het van belang dat de maatschappij geen onevenredige schade ondervindt van beschermde diersoorten die in groten getale voorkomen. Dit betekent dat in sommige gevallen het beheren van bepaalde soortenpopulaties is toegestaan. Wanneer dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat beheer de duurzame staat van instandhouding van de betreffende soort in gevaar brengt, komt degene die schade ondervindt in aanmerking voor een tegemoetkoming in de kosten. Bij beide onderwerpen – het beheren van populaties en het uitkeren van faunaschade – spelen we een rol. Dit werken we hieronder op hoofdlijnen uit. Nadere uitwerking bevindt zich in het Beleidskader Wnb.

7.2.1 SOORTEN DIE ONEVENREDIGE SCHADE VEROORZAKEN BESTRIJDEN

Beschermde soorten kunnen onevenredig veel schade veroorzaken aan bijvoorbeeld landbouwgewassen. Te denken valt aan grote groepen ganzen die foerageren in graslanden. Op bepaalde locaties en in bepaalde tijdsperiodes zijn daarom beheeractiviteiten toegestaan. Hierbij is een centrale rol weggelegd voor de Faunabeheereenheid (FBE), die de beheeractiviteiten organiseert en uitwerkt. Dit alles wordt vastgelegd in het Faunabeheerplan. Wij bepalen daarbij welk type beheeractiviteiten er mogen plaatsvinden en welke







voorwaarden daarbij gelden. Vervolgens is het aan de wildbeheereenheden (WBE's) om de betreffende activiteiten uit te laten voeren. Dit gebeurt door jachthouders die lid zijn van een WBE. Het zijn uiteindelijk deze jachthouders die verantwoordelijk zijn voor het in stand houden van een redelijke wildstand in hun gebied – in dat geval is het niveau van de wildstand zodanig dat deze bijdraagt aan het voorkomen van schade zonder dat de staat van instandhouding van de soort daar onder te lijden heeft.

Wij spelen bij dit beleidsdoel de rol van scheidsrechter door ervoor te zorgen dat de beheeractiviteiten die in het kader van het voorkomen en bestrijden van faunaschade plaatsvinden in goede banen geleid worden. Zo stellen we enkele regels op waar de FBE, het faunabeheerplan en de WBE's aan moeten voldoen (zie verder het Beleidskader Wnb). Ook verlenen we vrijstellingen en / of ontheffingen van de verbodsbepalingen uit de Wnb. Hiermee zorgen we er onder andere voor dat bepaalde schadesoorten die nog niet in onze provincie voorkomen hier geen voet aan de grond krijgen – voorbeelden zijn het wild zwijn en het damhert – uitgezonderd de populatie op de Plantage Willem III / Remmerdense Heide (zie verder het Beleidskader Wnb).

We zijn overigens van mening dat beheer en schadebestrijding een mogelijkheid biedt om de natuur duurzaam te benutten. We geven er daarom de voorkeur aan dat dieren die in het kader van bestrijding van faunaschade gedood zijn beschikbaar komen voor consumptie en handel. Het alternatief – natuurproducten die in de daartoe geëigende afvalverwerkingskanalen terecht komen – vinden we niet aantrekkelijk.

Object: hele provincie

7.2.2 SCHADESOORTEN DIE NIET BESTREDEN KUNNEN WORDEN DE RUIMTE GEVEN

Er zijn gevallen waarin het niet mogelijk is om schade veroorzaakt door beschermde soorten te voorkomen, bijvoorbeeld wanneer faunabeheer de duurzame staat van instandhouding van de betreffende soorten in gevaar zou brengen. In dergelijke gevallen is het in het belang van de natuur dat deze soorten niet bestreden worden maar de ruimte krijgen. Om degenen die schade ondervinden tegemoet te komen kan de overheid een deel van de geleden schade vergoeden.

Het uitkeren van dergelijke faunaschade komt met de inwerkingtreding van de Wnb formeel bij de provincies te liggen. We vinden het op dit punt van belang dat er eenduidigheid tussen provincies is. Het uitgangspunt is daarom dat de provincies faunaschade zoveel mogelijk op dezelfde manier afhandelen. De provincies hebben



in IPO verband concept-beleidsregels opgesteld die wij hebben overgenomen. Zo handhaven we het huidige behandelbedrag en stellen we een aantal eisen waar een aanvraag voor een tegemoetkoming aan moet voldoen (zie verder het Beleidskader Wnb). De uitvoeringsorganisatie BIJ12 wordt gemandateerd om dit uit te voeren.

Belangrijk uitgangspunt is dat we het totale bedrag dat aan faunaschade uitgekeerd wordt niet willen laten stijgen ten opzichte van het bedrag dat is afgesproken in het Bestuursakkoord Natuur. Daarom willen we onder andere kritischer kijken naar de hoogte van de tegemoetkomingen. We verwachten daarbij dat degene die de schade ondervindt zelf zoveel mogelijk maatregelen treft om schade te voorkomen. De vuistregel wordt dat als gedupeerden redelijkerwijs gezien – dus binnen de mogelijkheden van het Faunabeheerplan – schade hadden kunnen voorkomen de mogelijkheid om een claim in te dienen vervalt (zie verder Beleidskader Wnb).

Bij het uitkeren van faunaschade treden we enerzijds op als opdrachtgever: we vragen BIJ12 om de tegemoetkoming in de kosten uit te keren. Daarnaast opereren we als scheidsrechter doordat we regels stellen aan bijvoorbeeld de criteria om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen.

Object: hele provincie

7.3 DOEL 3: DE BALANS TUSSEN VERSCHILLENDE TYPEN NATUUR BEWAREN

Iedereen heeft een eigen idee bij wat mooie en waardevolle natuur is. Dat impliceert ook dat de meningen verschillen over welke natuur wellicht minder waardevol is en dat er discussie kan ontstaan over het voorrang verlenen aan bepaalde typen natuur en / of soorten ten opzichte van andere typen en soorten. Wij stellen ons in deze discussie terughoudend op. We willen de natuurlijke verhouding tussen de verschillende in onze provincie aanwezige typen natuur alleen beïnvloeden als dat vanuit biodiversiteitsoogpunt gewenst is.
De Utrechtse aandachtsoorten en de natuurparels waar zij voorkomen (zie paragraaf 2.2) hebben onze speciale aandacht. Hieronder werken we drie aspecten nader uit: hoe we omgaan met het omvormen van het ene type natuur naar het andere, hoe we omgaan met dier- en plantsoorten die niet van nature in onze provincie voorkomen en wat ons beleid is ten aanzien van het bestrijden van beschermde soorten die aandachtsoorten verdringen.



7.3.1 OMVORMING VAN NATUUR ZORGVULDIG AFWEGEN

We koesteren de uitgestrekte bosgebieden en heideterreinen die zich binnen onze provinciegrenzen bevinden. Beide natuurtypen beschouwen we als even waardevol. Het kan vanuit biodiversiteitsoogpunt echter wenselijk zijn om stukken van ons bosareaal om te vormen naar heidegebied, bijvoorbeeld om robuuste overgangen tussen beide natuurtypen te realiseren waar veel soorten baat bij hebben. In het verleden zijn op die manier bijvoorbeeld waardevolle heidegebieden gerealiseerd[53]. In de toekomst is het treffen van dergelijke maatregelen wellicht interessant in het traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl.

Bij het toestaan van omvorming van bos naar heide treden we op als scheidsrechter. We willen deze ingrepen mogelijk blijven maken, mits er zorgvuldig gewerkt wordt. Daarom actualiseren we ons beleid door middel van het opstellen van een notitie die ingaat op de samenhang tussen bos, heide en schraalland. Bij het opstellen ervan betrekken we onze partners, met name de terreinbeherende organisaties. Op basis van deze notitie bekijken we waar we het omvormen van bos naar heide wenselijk vinden en op welke manier dat dient te gebeuren. De notitie vormt de motivering voor het verlenen van een eventuele ontheffing van de herplantplicht (zie paragraaf 3.2.4).

Object: Vnl indicatief toepassingsgebied houtopstanden (hoofdstuk 4)

7.3.2 INVASIEVE EXOTEN BESTRIJDEN

Er zijn soorten die niet van nature in ons land voorkomen maar er in de loop van de tijd terecht gekomen zijn. Vanwege bijvoorbeeld het ontbreken van natuurlijke vijanden hebben deze soorten zich soms exponentieel ontwikkeld en vormen ze inmiddels een bedreiging voor soorten die hier wel van nature voorkomen. In de Wnb is daarom opgenomen dat het Rijk dergelijke soorten – de zogenoemde invasieve exoten – aanwijst en dat de provincies ze zullen gaan bestrijden.

Wanneer het Rijk invasieve exoten aanwijst zetten wij ons als opdrachtgever in voor de bestrijding van deze soorten, mits er vooraf overeenstemming is over verantwoordelijkheden met betrekking tot financiering van de te treffen maatregelen. Zo lang dit niet het geval is zullen we op dit punt nog niet in actie komen. Uitzondering hierop is dat we tot bestrijding kunnen besluiten wanneer uit onze gegevens blijkt dat invasieve exoten belangrijke schade aanrichten aan de Utrechtse aandachtsoorten of aan andere belangen – zoals het behoud van een goede doorstroming in watergangen. Als dat zo is geven we opdracht tot het treffen van maatregelen, waarbij we inzetten op preventieve en diervriendelijke bestrijdingsmethoden (zie verder het Beleidskader Wnb).

Object: hele provincie





7.3.3 GERICHTE BESTRIJDING VAN SOORTEN DIE AANDACHTSOORTEN VERDRINGEN

Het kan voorkomen dat een bepaalde soort – die eveneens beschermd is – in de natuurparels een negatieve invloed heeft op de duurzame staat van instandhouding van de Utrechtse aandachtsoorten. Een voorbeeld van dergelijke predatie is het opeten van weidevogelkuikens door vossen, kraaien of ooievaars. Wij willen dit fenomeen zo veel mogelijk voorkomen, maar treden op als blijkt dat de duurzame staat van instandhouding van een bepaalde aandachtsoort niet dichterbij komt vanwege predatie.

Is dat het geval dan treden we op als opdrachtgever. We zorgen dan voor het treffen van maatregelen die het ontstaan van dit probleem kunnen voorkomen (zie ook paragraaf 4.2.2), waarbij we inzetten op preventieve en diervriendelijke methoden. We beschouwen deze maatregel als aanvulling op andere maatregelen die we ter plaatse reeds treffen, bijvoorbeeld in het kader van het (agrarisch) natuurbeheer en het faunabeheer. Indien nodig verlenen we ontheffing van de verbodsbepalingen uit de Wnb.

Object: hele provincie



8 OVERZICHT EN FINANCIËN

In dit laatste hoofdstuk van onze Natuurvisie vatten we onze natuuropgave, i.e. onze doelen, de daaraan gekoppelde prestaties en de manier waarop we ze tot uitvoering willen brengen, samen in een tabel. Ook geven we per pijler een indicatie van de financiële middelen die eraan verbonden zijn. Verder nog de volgende aandachtspunten:

- We geven een overzicht van de middelen die op het moment van schrijven gegarandeerd beschikbaar zijn in de huidige collegeperiode, met een opsplitsing in middelen voor 2017 en voor de gehele periode (2017 t/m 2019). Dit wil niet zeggen dat dit het totaal aan middelen is dat we voor deze doelen beschikbaar hebben. Voor sommige doelen is de financiering voor een langere periode geborgd (bijvoorbeeld het ontwikkelen van nieuwe natuur; hier hebben we tot 2027 geld voor gereserveerd). Voor andere doelen dient na deze collegeperiode besloten te worden of middelen beschikbaar blijven danwel of extra middelen beschikbaar gesteld worden. Ook kan besloten worden om de onderlinge verdeling van onze middelen over de doelen te wijzigen;
- we werken in ons overzicht met gemiddelden. Dat wil niet zeggen dat we elk jaar precies evenveel geld voor onze doelen beschikbaar hebben. Zo kan in het kader van het ontwikkelen van nieuwe natuur het ene jaar meer natuur gerealiseerd worden dan het andere jaar. We zetten onze budgetten als dat nodig is daarom in de tijd flexibel in;
- de gepresenteerde koppeling van middelen aan doelen is niet hard maar indicatief; ze is uitsluitend bedoeld om informatie te verschaffen, niet om schotten aan te brengen tussen de verschillende budgetten. De koppeling is niet doorgevoerd in onze werkwijze van doelrealisatie en is – op dit moment – ook niet te maken. Zo zijn bijvoorbeeld de middelen voor realisatie – via verwerving of functieverandering – en inrichting van nieuwe natuur in één budget ondergebracht bij het AVP programma terwijl we ze ten behoeve van deze Natuurvisie ter illustratie hebben onderverdeeld in een indicatief budget voor realisatie van nieuwe natuur dat onderdeel is van pijler 1 en een indicatief budget voor inrichting van nieuwe natuur dat – samen met de middelen voor verbetering van bestaande natuur – deel uitmaakt van pijler 2.
- in de financiële informatie zijn middelen die nodig zijn om de capaciteit die we ter realisatie van onze doelen inzetten te bekostigen niet meegenomen. Dit betekent dat we bij de realisatie van sommige doelen een 0 zullen opnemen. Deze doelen realiseren we vooralsnog alleen door capaciteit beschikbaar te stellen;
- sommige doelen realiseren we via andere beleidssporen zoals recreatie of cultuurhistorie. Als dat het geval is zullen we dat expliciet aangeven in de kolom “uitvoering”;
- bij enkele doelen is er cofinanciering beschikbaar vanuit het derde Europese subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van de agrarische sector (POP3). Deze zijn niet meegenomen in het budget maar staan wel apart in de tabel genoemd in de kolom “uitvoering”;
- we sluiten de tabel af met een overzicht van onze monitoringsactiviteiten en het daaraan gekoppelde budget; dit omdat deze activiteiten met verschillende pijlers samenhangen en daarom niet onder één pijler onder te brengen zijn.



DOEL	Prestatie	Uitvoering	Budget 2017	Budget 2017-2019
Pijler 1 - natuur in een robuust netwerk				
Nieuwe natuur ontwikkelen	1506 ha ontwikkelopgave NNN realiseren	Grondverwerving / functie-verandering via de AVP gebiedscommissies	13,16	39,48
	3000 ha Groene Contour realiseren	Door derden		
	Tijdelijke natuur faciliteren	Door derden		
Ruimte voor natuur veiligstellen	NNN ruimtelijk beschermen	Via PRS / PRV		
	Natuur in agrarisch gebied ruimtelijk beschermen	Via PRS / PRV		
	Landschap ruimtelijk beschermen	Via VNL		
	Bosareaal in stand houden	Via VNL / BNL		
	Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug bestendigen en uitbreiden	Via traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl (via AVP)		
Natuur verbinden	Grootschalige verbindingen realiseren	Via de AVP gebiedscommissies		
	Kleinschalige verbindingen realiseren • Agrarisch natuur- en water-beheer • Verkeersmaatregelen • Stad land verbindingen	 • Via agrarische collectieven • Via het Mobiliteitsprogramma • Door derden		

DOEL	Prestatie	Uitvoering	Budget 2017	Budget 2017-2019
Pijler 2 - natuur met kwaliteit				
Natuurkwaliteit bestendigen	Natuurbeheermaatregelen treffen in bestaand NNN	SNL subsidie via 6 jarige contracten met terreinbeheerders	17,86	53,58
	Agrarisch natuurbeheer organiseren	SNL subsidie via 6 jarige contracten met de agrarische collectieven **50% cofinanciering via POP3 (in totaal 4,72 mln beschikbaar)**		
	Gebiedenbescherming Natura 2000	Via VNL		
	Ecologisch bermbeheer uitvoeren	Opdrachtverlening aan afdeling Wegen		
Natuurkwaliteit verbeteren	Inrichtingsmaatregelen realiseren • NNN – inrichting ontwikkel-opgave • NNN – bestaande natuur • NNN – PAS • NNN – overig N2000 & KRW • Agrarisch gebied – collectieven • Recreatie om de Stad	 • SKNL subsidie, realisatie via de AVP gebiedscommissies • Direct via terreinbeheerders • Direct via terreinbeheerders **cofinanciering hydrologische maatregelen via POP3 (0,065 mln)** • SKNL subsidie, realisatie via de AVP gebiedscommissies • SNL subsidie via 6 jarige contracten met de agrarische collectieven • Via apart RodS programma		
	Condities natuurparels verbeteren	Direct via grondeigenaren of door ondersteuning gemeenten		
	Synergie tussen natuur en BWM condities verbeteren	Nog nader uit te werken		
Soorten beschermen	Passief soortenbeleid organiseren	Via VNL		
	Ganzenrustgebieden aanwijzen	Via VNL		
	Soortenpopulaties gericht vergroten	Via BNL		

DOEL	Prestatie	Uitvoering	Budget 2017	Budget 2017-2019
Pijler 3 - beleven en betrekken				
Belevingswaarde van de Utrechtse natuur vergroten	Toegankelijkheid bestendigen en vergroten • Openstelling • Realisatie recreatief hoofdnetwerk	• Via SNL subsidiespoor • Via de AVP gebiedscommissies **Financiering via recreatie**	1,56	4,68
	Landschappelijke kwaliteit behouden en versterken • Beschermen kernkwaliteiten • Stimuleren kwaliteitswinst • Kwaliteit herstellen • Behouden en zichtbaar en beleefbaar maken erfgoed • Toegankelijkheid bestendigen en vergroten	• Via PRS/ PRV en VNL • Via Kwaliteitsgidsen en PRS • Via agrarische collectieven en AVP • Via de AVP gebiedscommissies **Financiering via cultuur-historie** • Via SNL en AVP		
	Stedelijke natuurbeleving vergroten	Opdrachtgever Groen aan de buurt		
Maatschappelijke betrokkenheid bij natuur versterken	Betrokkenheid burgers vergroten	Via ondersteunen projecten (oa Groen doet goed)		
	Samenwerkingsverbanden aangaan en verbeteren	Varieert per samenwerkings-verband		

Pijler 4 - naar duurzame financiering en benutting				
Optimaliseren van bestaande en nieuwe financierings-bronnen	Natuurinvesteringen koppelen aan andere publieke investeringen	Via Taskforce Verdienmodellen	0	0
	Private investeringen stimuleren	Via Taskforce Verdienmodellen		
	Verdienmogelijkheden faciliteren in ruil voor investeringen in de natuur	Via Taskforce Verdienmodellen		
	Kosten en baten van diensten die de natuur levert koppelen	Via Taskforce Verdienmodellen		
Duurzame benutting van natuur bevorderen	Verduurzaming van de landbouw bevorderen	Via verduurzamingsspoor AVP		
	Duurzame recreatie stimuleren • Planologische ruimte bieden • Recreatie in NPUH stimuleren	• Via PRS • Via traject Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe stijl (via AVP)		
	Verantwoord bosbeheer organiseren	Via opstellen strategisch bosbeleid		

DOEL	Prestatie	Uitvoering	Budget 2017	Budget 2017-2019
Pijler 5 - de balans bewaken				
Een balans zoeken tussen bescherming en ontwikkeling	Heldere belangenafweging organiseren	Via VNL en BNL	1,31	3,93
	Compensatie slagvaardiger maken	Via oprichten compensatiebank		
	Stikstofemissie bij PAS gebieden onder voorwaarden toestaan	Via VNL en BNL		
Evenwicht in soorten-populaties bevorderen	Soorten die onevenredige schade veroorzaken bestrijden • Naleving ganzenakkoord • Overig faunabeheer	• Uitvoering ganzenakkoord FBE • Uitvoering faunabeheerplan FBE		
	Schadesoorten die niet bestreden kunnen worden de ruimte geven	Beslissen op schadeverzoeken door BIJ12		
De balans tussen verschillende typen natuur bewaren	Omvorming van natuur zorgvuldig afwegen	Via Notitie Bos Heide		
	Invasieve exoten bestrijden	Uitbesteden na opdracht van de Minister of bij negatief effect op aandachtsoorten		
	Gerichte bestrijding van soorten die aandachtsoorten verdringen	Via uitvoering faunabeheerplan		
Monitoring				
Monitoring	Monitoring van de effecten van het natuurbeheer	Opdrachtverlening aan BIJ12	1,12	3,36
Monitoring	Inzicht in toestand biodiversiteit en effecten subsidiëring	Uitgevoerd door TBO's		
Monitoring	Inzicht in toestand biodiversiteit en effecten subsidiëring	Zelf uitvoeren		
PAS	Monitoring van de PAS maatregelen	Zelf uitvoeren		
		TOTAAL	**35,01**	**105,03**

BIJLAGE 1

LIJST MET AFKORTINGEN

AVP	Agenda Vitaal Platteland
Bnl	Beleidsregels Natuur en Landschap
BNLU	Beleidsplan Natuur en Landschap Utrecht
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EU	Europese Unie
FBE	Faunabeheereenheid
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
IPO	Interprovinciaal Overleg
IVN	Instituut voor Natuureducatie
JUP	Jaarprogramma Vergunningverlening en Handhaving
KRW	Kaderrichtlijn Water
LEU	Landschap Erfgoed Utrecht
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie
NDFF	Nationale Databank Flora en Fauna
NMU	Natuur en Milieu Utrecht
NNN	Natuurnetwerk Nederland
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PRS	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie
PRV	Provinciale Ruimtelijke Verordening
RAP	Ruimtelijk Actieprogramma
SKNL	Subsidiestelsel Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
RodS	Recreatie om de Stad
SMPU	Strategisch Mobiliteitsplan Uitvoering
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
TOP	Toeristisch Overstappunt
Vnl	Verordening Natuur en Landschap
VRN	Voortgangsrapportage Natuur
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
WBE	Wildbeheereenheid
Wnb	Wet Natuurbescherming
Wro	Wet ruimtelijke ordening

BIJLAGE 2

KAARTMATERIAAL[54]



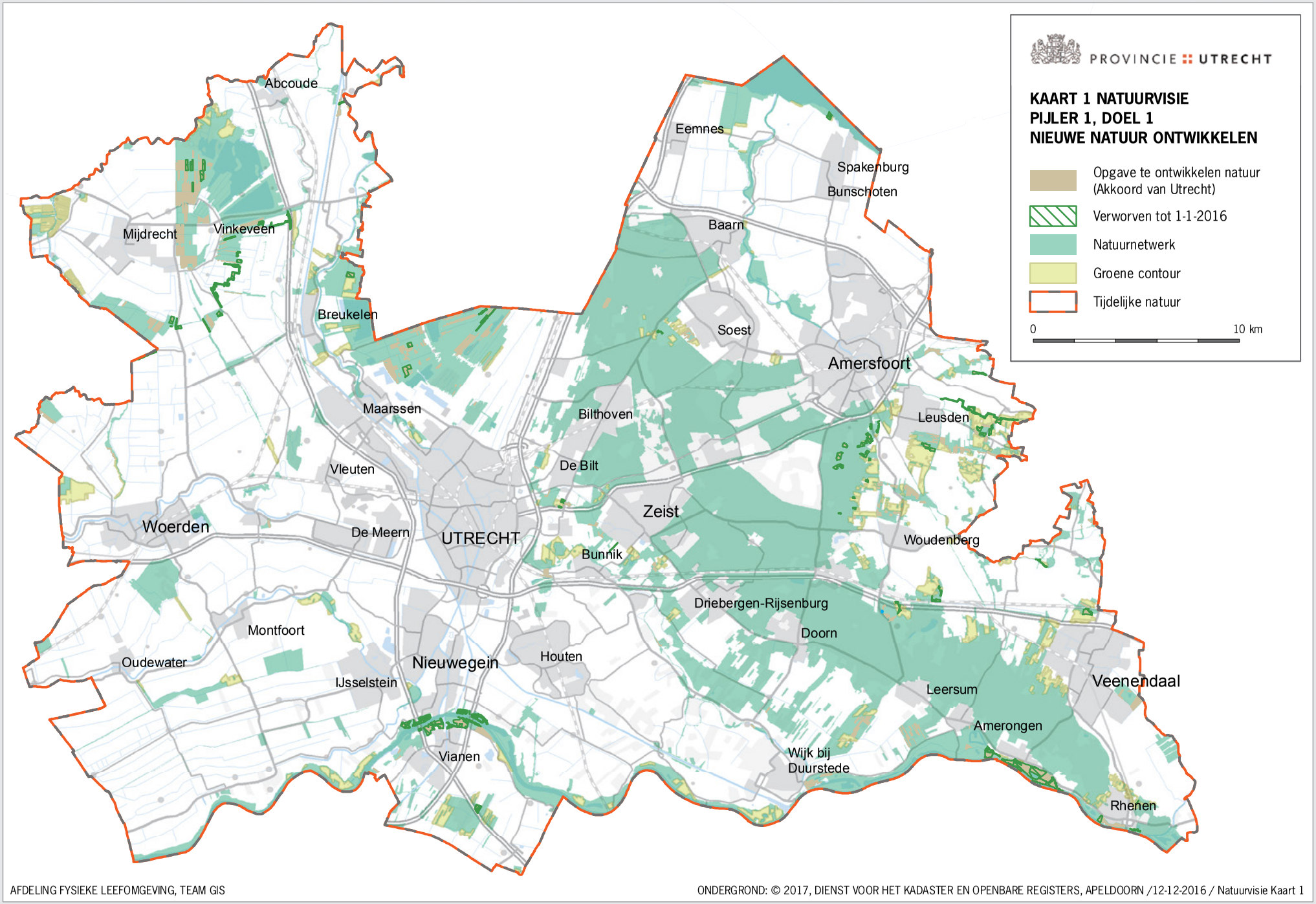

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-2016 / Natuurvisie Kaart 1

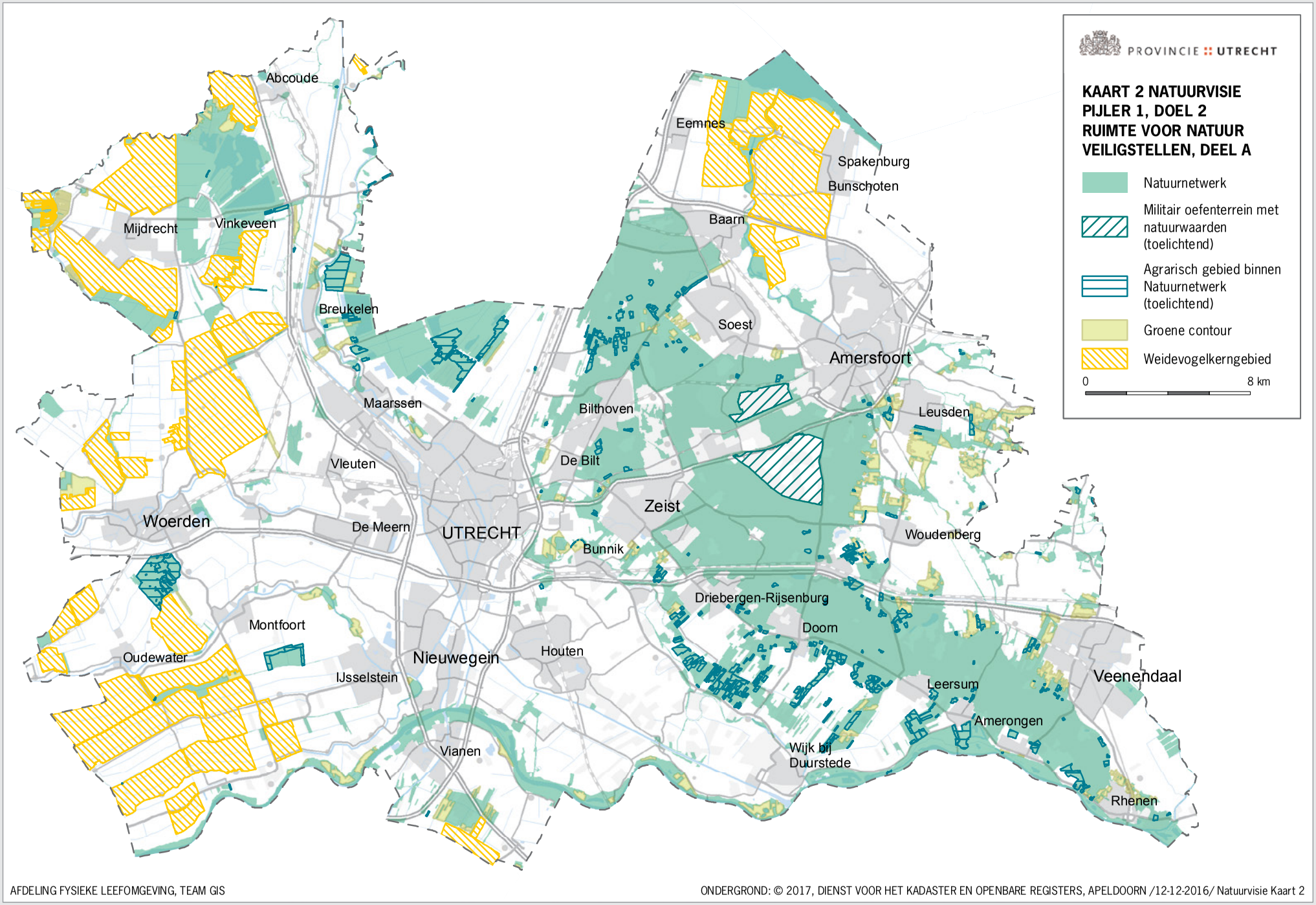

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-2016/ Natuurvisie Kaart 2

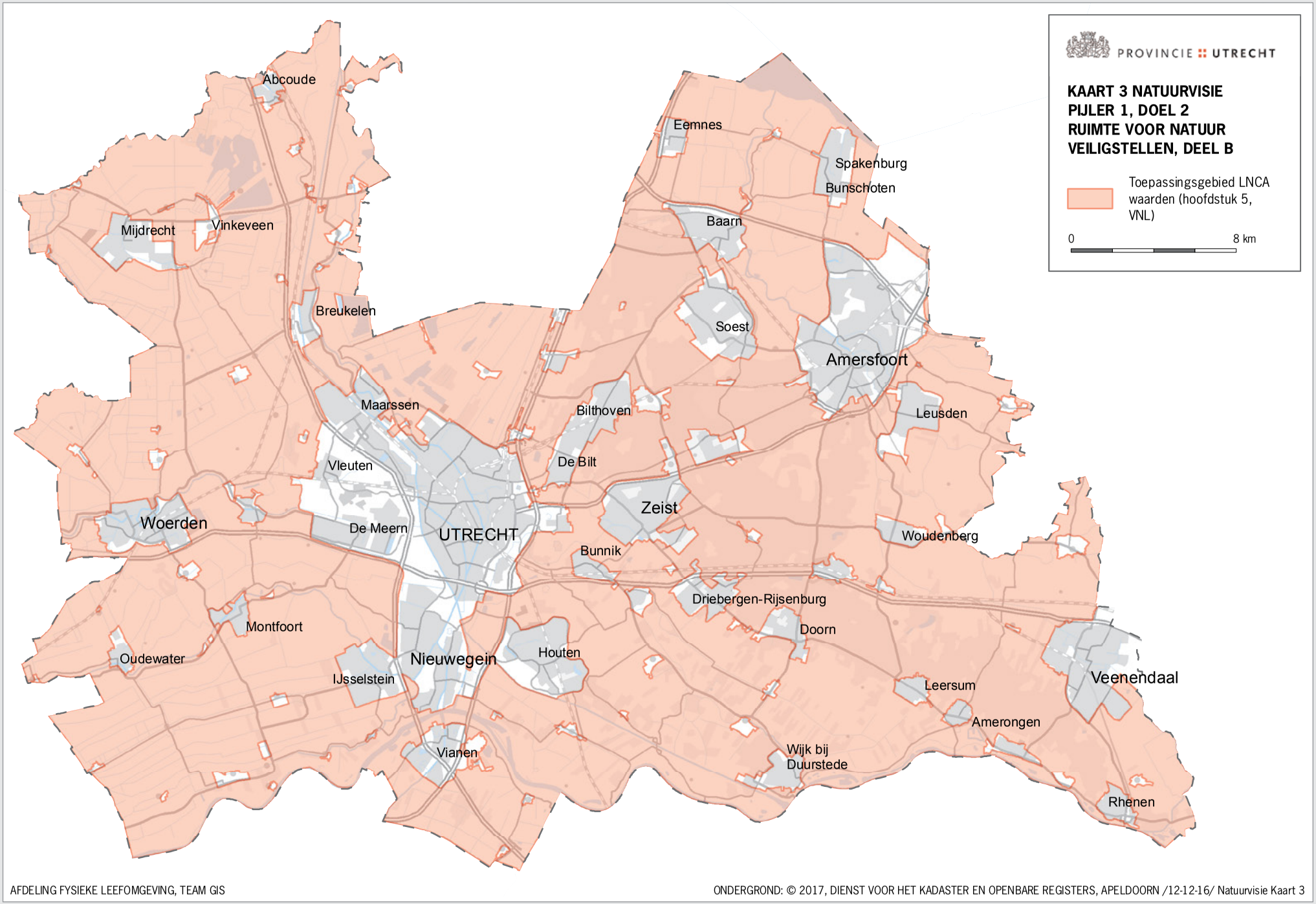

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16/ Natuurvisie Kaart 3

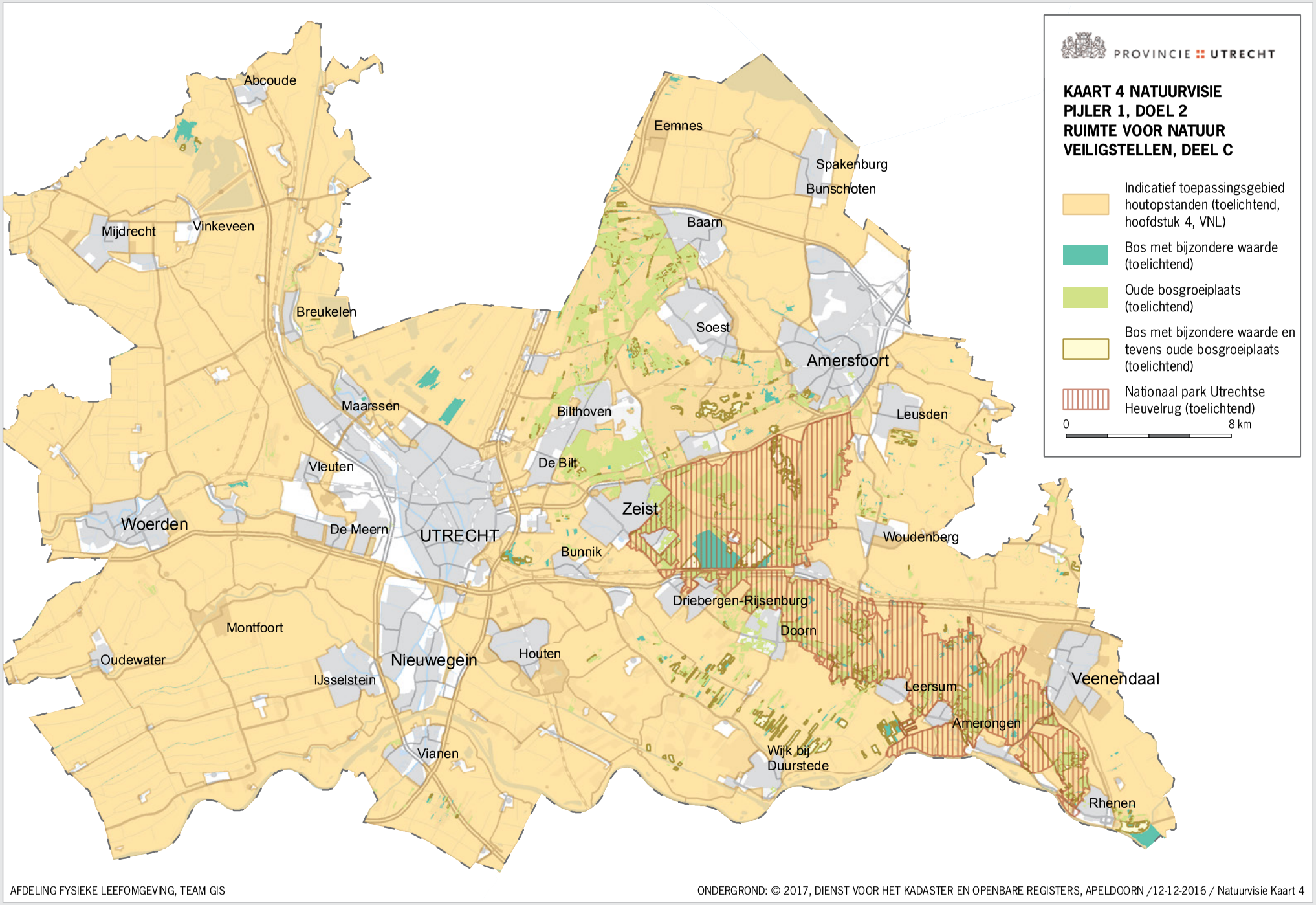

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-2016 / Natuurvisie Kaart 4

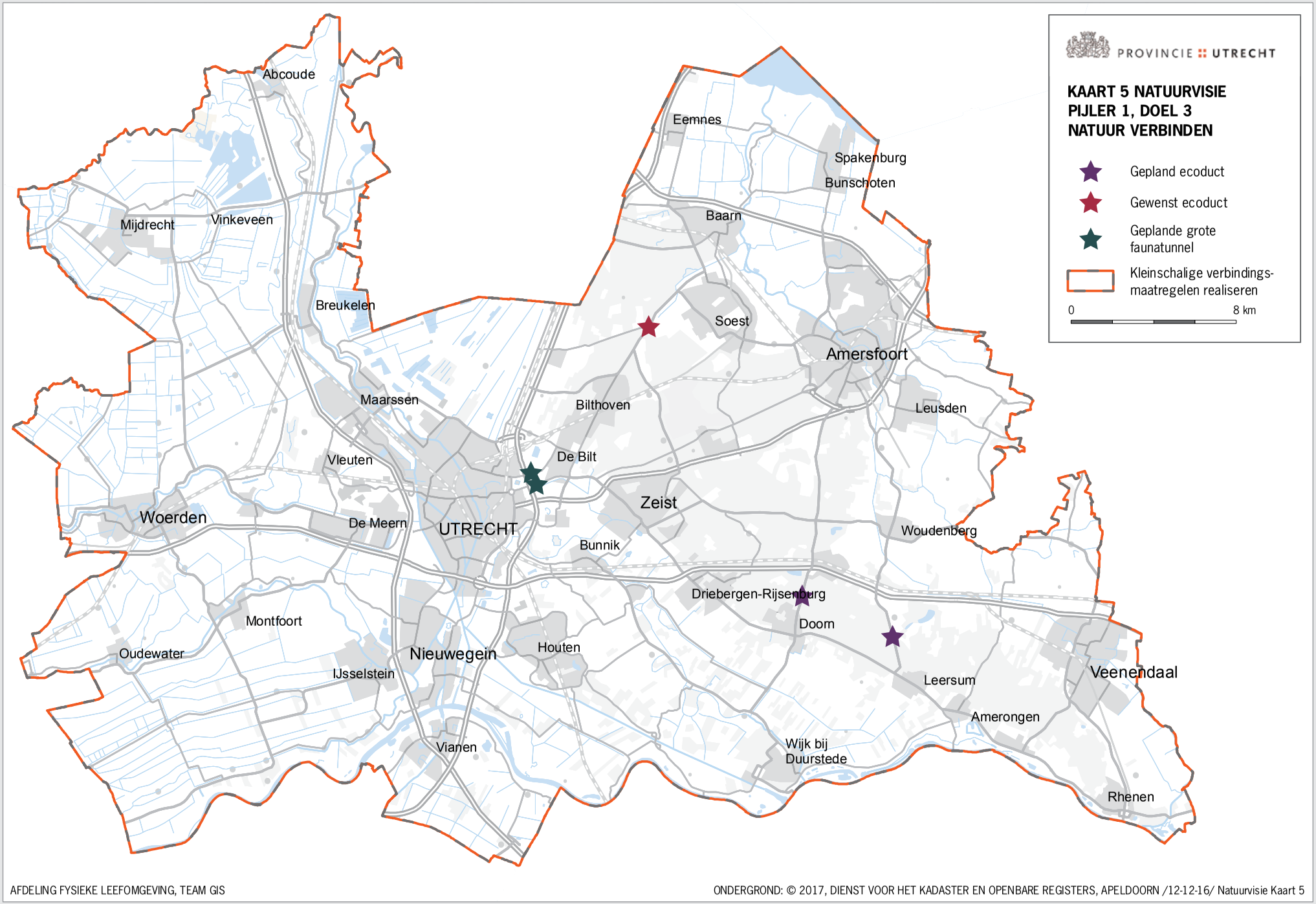

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16/ Natuurvisie Kaart 5

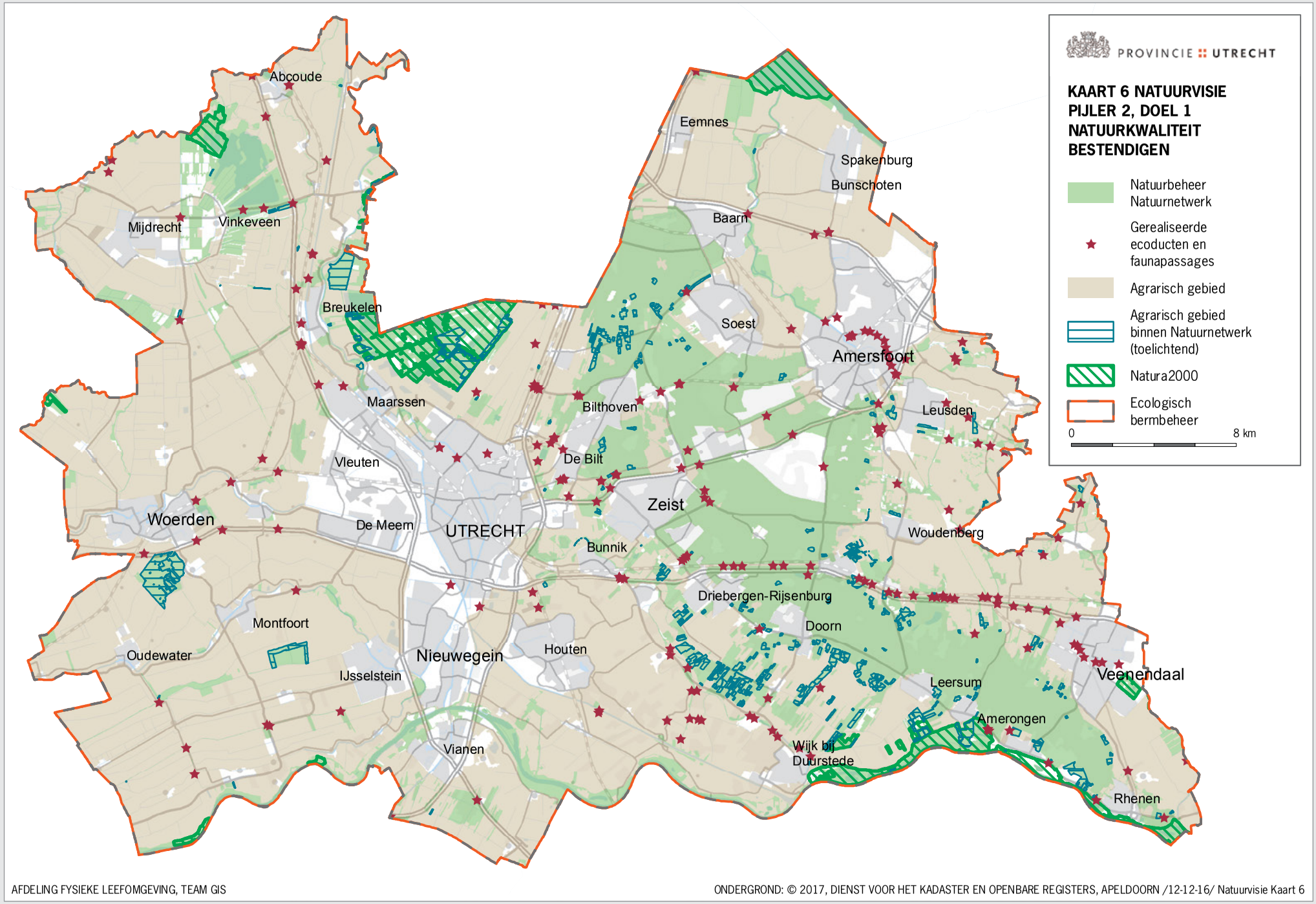

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16/ Natuurvisie Kaart 6

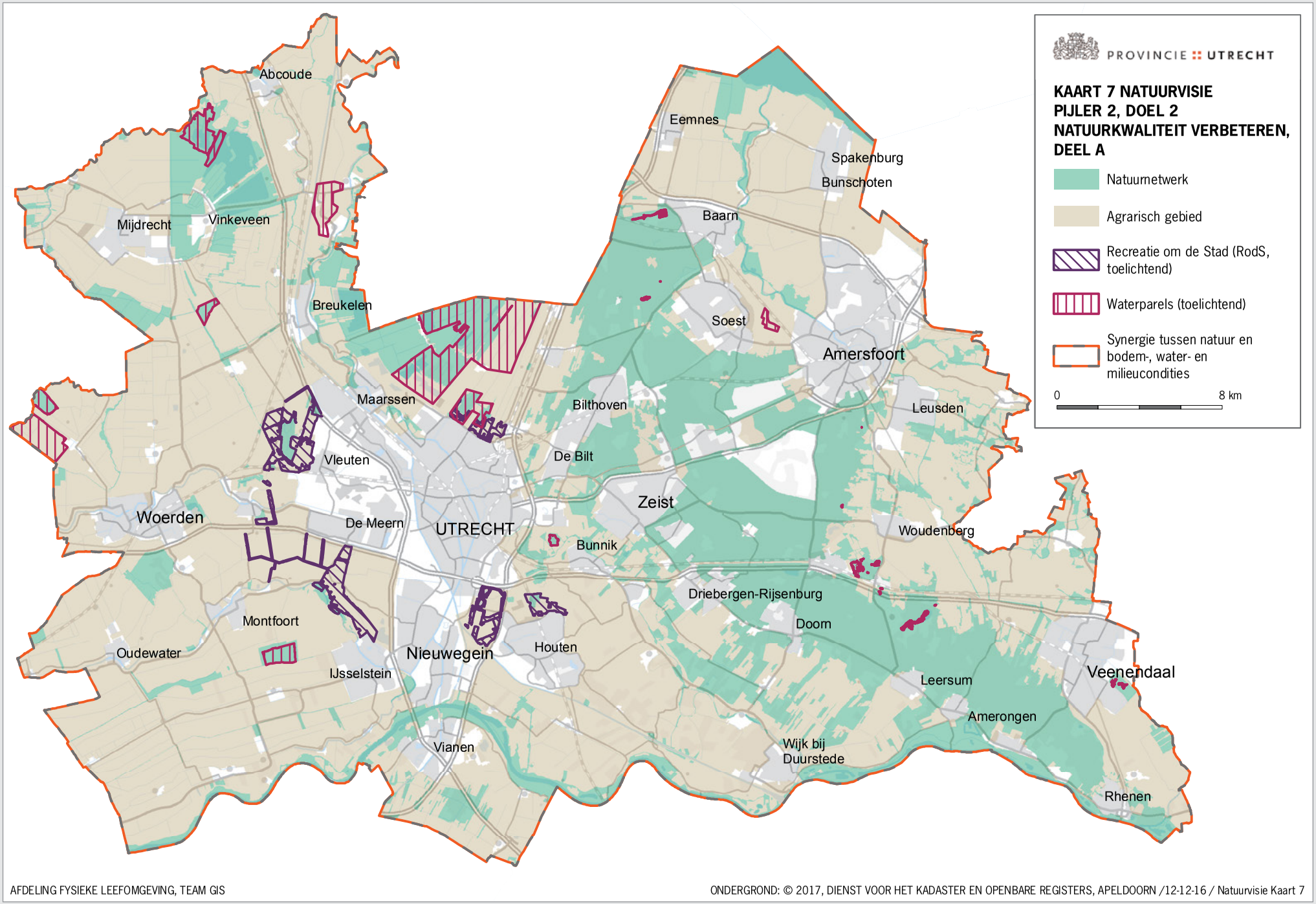

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16 / Natuurvisie Kaart 7

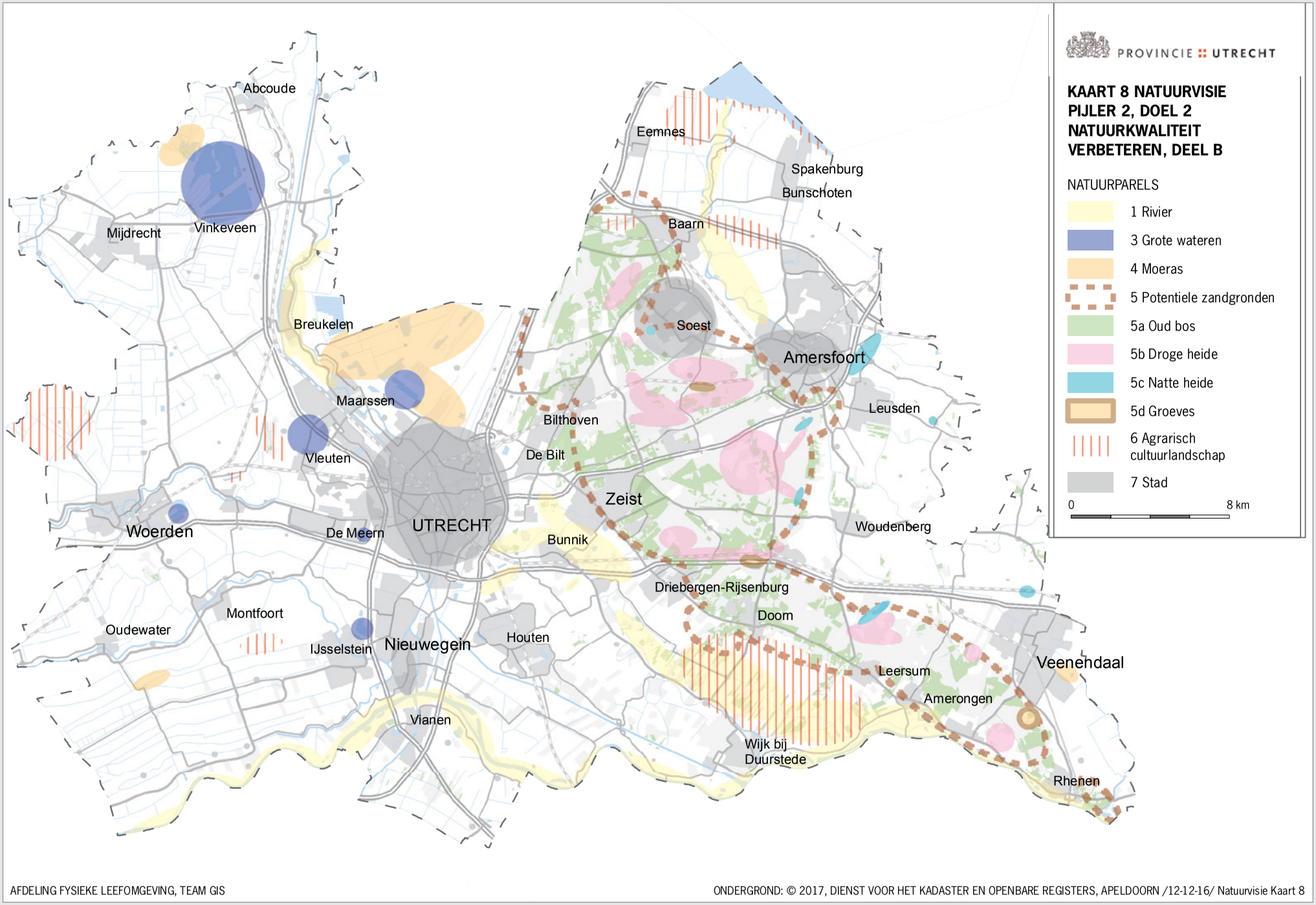

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16/ Natuurvisie Kaart 8

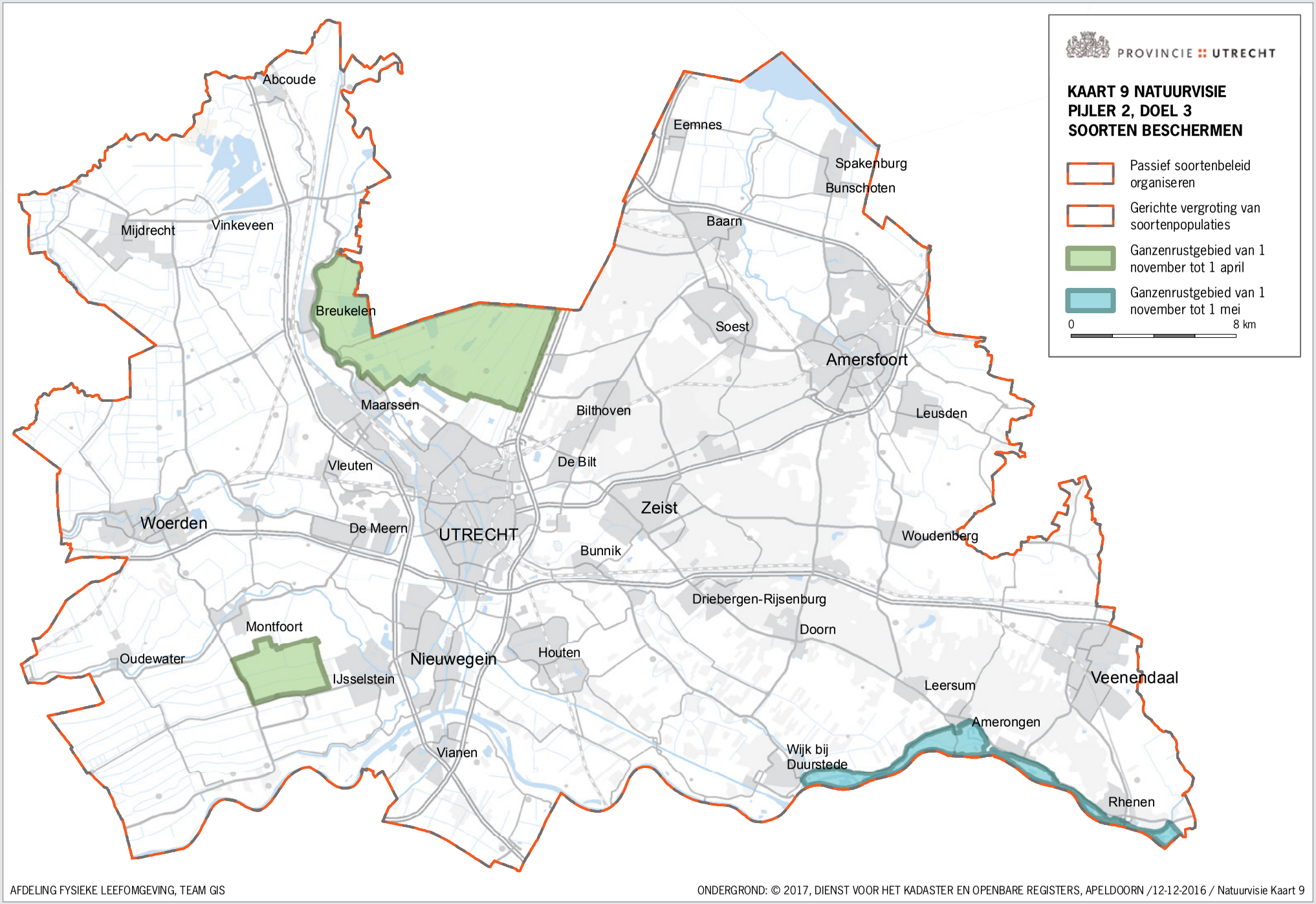
PROVINCIE UTRECHT
KAART 9 NATUURVISIE
PIJLER 2, DOEL 3
SOORTEN BESCHERMEN
Passief soortenbeleid organiseren
Gerichte vergroting van soortenpopulaties
Ganzenrustgebied van 1 november tot 1 april
Ganzenrustgebied van 1 november tot 1 mei
0
8 km
Abcoude
Eemnes
Spakenburg
Bunschoten
Baarn
Mijdrecht
Vinkeveen
Breukelen
Soest
Amersfoort
Maarssen
Bilthoven
Leusden
De Bilt
Vleuten
Zeist
Woerden
De Meern
UTRECHT
Woudenberg
Bunnik
Driebergen-Rijsenburg
Montfoort
Doorn
Oudewater
Nieuwegein
Houten
IJsselstein
Leersum
Veenendaal
Amerongen
Vianen
Wijk bij Duurstede
Rhenen
AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-2016 / Natuurvisie Kaart 9

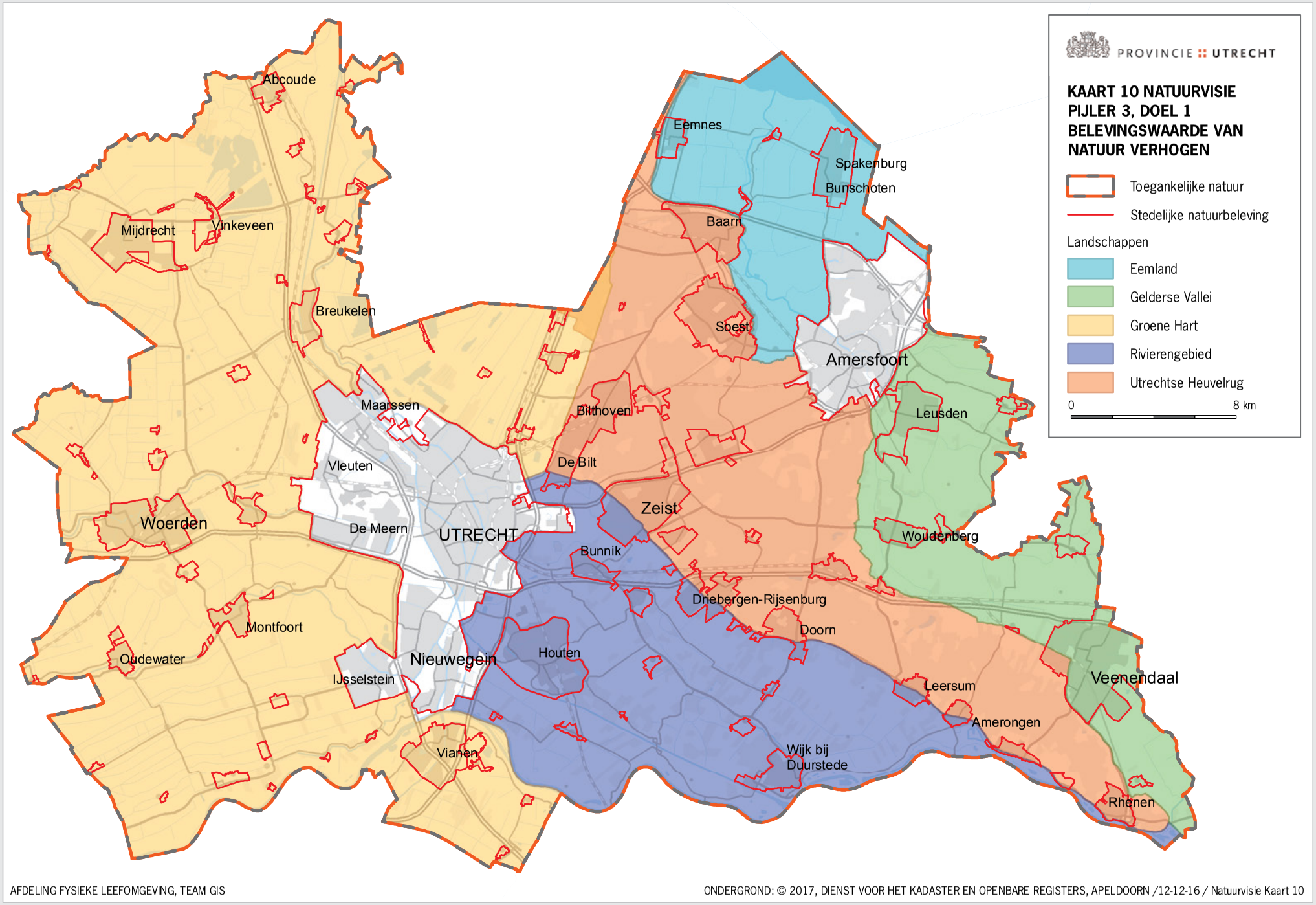

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16 / Natuurvisie Kaart 10

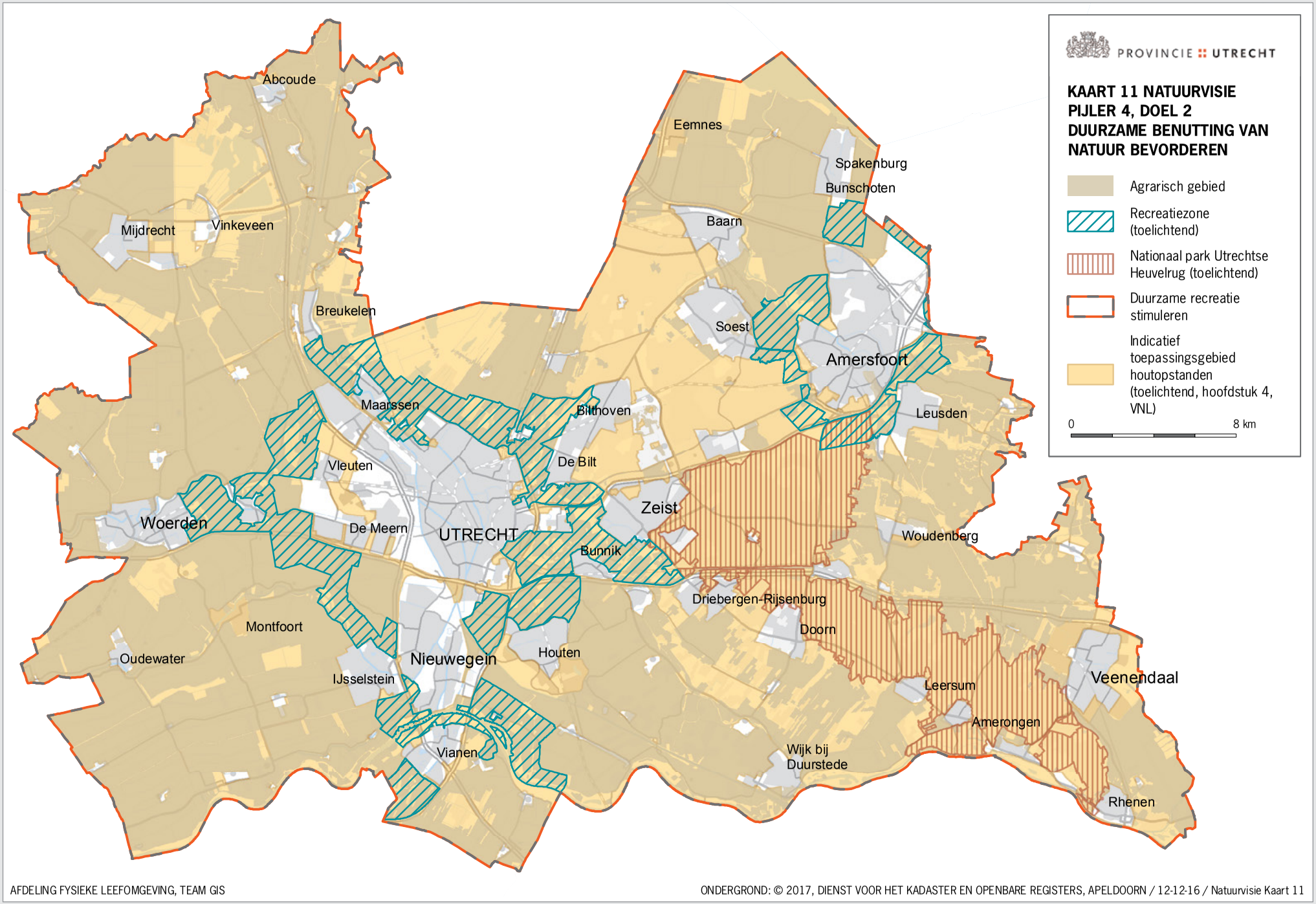

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN / 12-12-16 / Natuurvisie Kaart 11

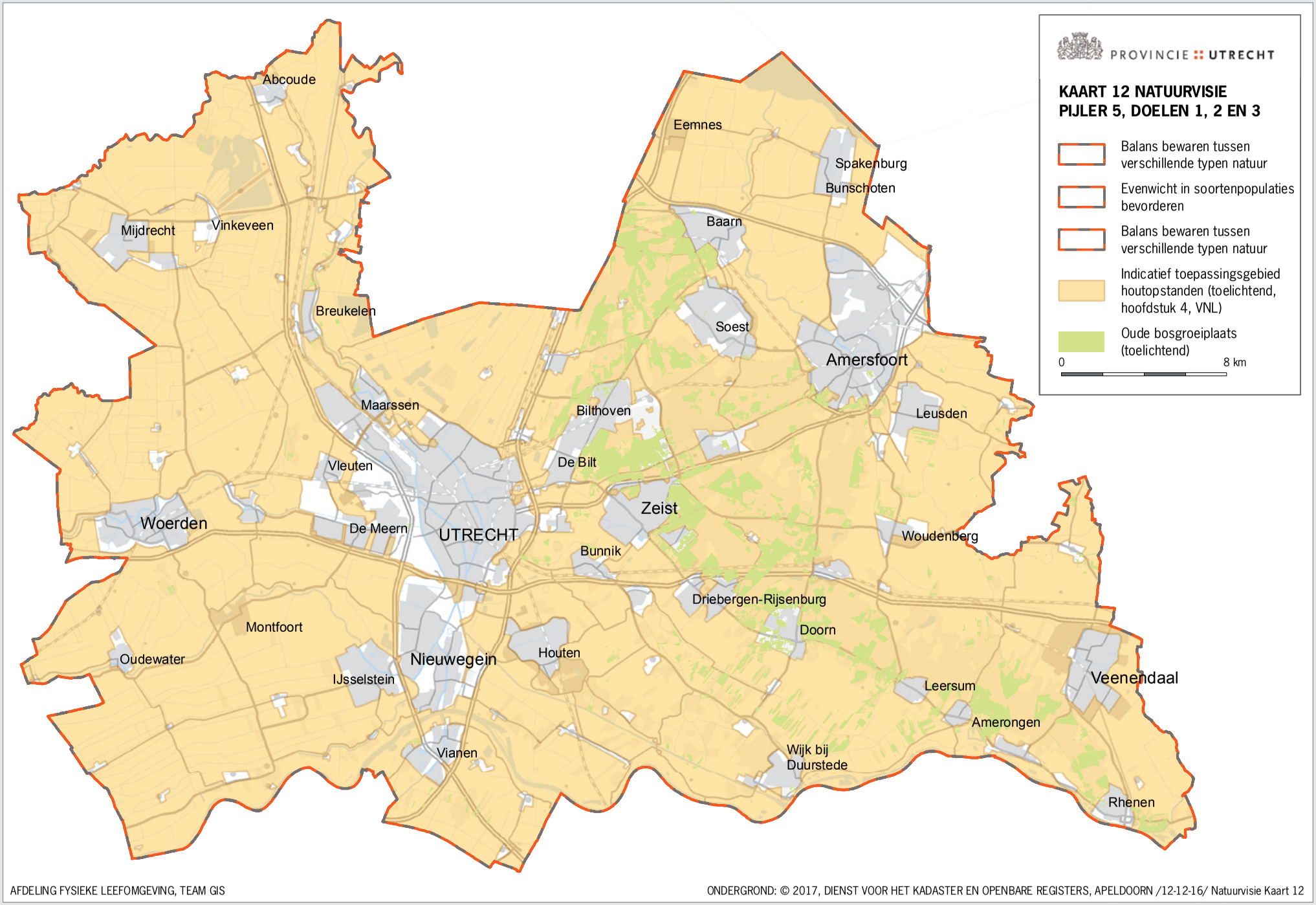

AFDELING FYSIEKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS

ONDERGROND: © 2017, DIENST VOOR HET KADASTER EN OPENBARE REGISTERS, APELDOORN /12-12-16/ Natuurvisie Kaart 12

BIJLAGE 3

EINDNOTEN



1 Samenstel van de door het Rijk en de provincies jegens elkaar aangegane verplichtingen, neergelegd in het op 20 september 2011 gesloten onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur (bijlage 131283 bij Kamerstukken II 2011/12, 30 825, nr. 107), de op 7 december 2011 gesloten aanvullende overeenkomst (bijlage 144712 bij Kamerstukken II 2011/12, 30 825, nr. 143) en de op 8 februari 2012 overeengekomen uitvoeringsafspraken (bijlage 153993 bij Kamerstukken II 2011/12, 30 825, nr. 153).
2 Zie Wnb, artikel 1.7 lid 1.
3 Zie Natuurbeleid 2.0 (met name hoofdstuk 2).
4 Zie verder http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2016-sustainable-development-goals-in-nederland_1798.pdf.
5 Zie Wnb, artikel 1.7 lid 2 en 3.
6 Zie verder https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/integraal/.
7 Per 1 januari 2017 is de Landschapsverordening (LSV) opgaan in de Vnl (zie Beleidskader Wnb).
8 Zie verder http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/vogelrichtlijn-soort-van-bijlage-i-artikel-41-vogelrichtlijn.
9 Zie verder http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/habitatrichtlijn-soort-van-habitatrichtlijn-bijlage-ii en http://minez.nederlandsesoorten.nl/habitatrichtlijn_iv.
10 http://www.soortenbescherming.nl/Bedreigdesoorten.aspx.
11 De weidevogelkerngebieden beschouwen we ook als natuurparel. Ze zijn niet opnieuw beoordeeld, want beleid hieromtrent is recent vastgesteld.
12 Zie verder de publicatie “Het Utrechts Model; procesgericht werken in theorie en praktijk”, provincie Utrecht, juni 2016.
13 Zie verder https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/agenda-vitaal/.
14 Zie verder http://www.webgispublisher.nl/voortgangsrapportage-natuur-vrn/.
15 Zie verder http://themasites.pbl.nl/evaluatie-natuurpact.
16 De Groene Contour (zie paragraaf 3.1.2) is geen onderdeel van het NNN; het areaal ervan (3000 ha) is niet meegenomen in de 31.500 ha.
17 Deze cijfers geven de stand van zaken weer op 1 januari 2016 en zijn tevens aangeleverd als onze input voor de Voortgangsrapportage Natuur 2016.
18 Dit areaal bedraagt zo’n 559 ha, zie verder de Nota Uitvoering Grondstrategie.
19 https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2015-29016.html.
20 Dit instrumentarium staat vanaf de inwerkingtreding van de Wnb ter beschikking van de provincies.
21 De op kaart aangegeven Groene contourgebieden omvatten ca. 2500 ha, ca. 500 dient nog aangewezen te worden. Voorwaarde daarbij is dat het aangewezen gebied het NNN in voldoende mate versterkt.
22 Zie verder de Startnotitie Op weg naar een provinciale landschapsverordening via https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Vergaderingen/Provinciale-Staten/2010/28-juni/09:30/Statenvoorstel-startnotitie-Op-weg-naar-een-provinciale-landschapsverordening–PS2010RGW16./PS2010RGW16-Bijlage-Statenvoorstel-Startnotitie-Op-weg-naar-een-provinciale-landschapsverordening.pdf.
23 De Wnb bepaalt dat de provincies ten aanzien van het onderdeel houtopstanden buiten de bebouwde kom bevoegd gezag zijn. De gemeenten dienen aan ons te geven hoe hun bebouwde kom begrensd is. Indien dat niet gebeurt zijn we bevoegd gezag in het hele gemeentelijke grondgebied.
24 Zie ook Procesplan Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl.
25 Deze kaart bevat de grens van het huidige Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. De toekomstige begrenzing van het Nationaal Park Heuvelrug Nieuwe Stijl is nog niet uitgewerkt.
26 Zie verder https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/mobiliteitsplan2015/artikel/.
27 Zie de moties Grashoff – Leenders https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9tvgajcovz8izf_j9vvij5epmj1ey0/vjv2oc2oadzt en https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vjzkc9e4iczd .
28 Zie bijvoorbeeld https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/06/07/kamerbrief-met-verslag-informele-landbouwraad-29-t-m-31-mei-2016.

29 Zie ook het Meerjarenprogramma AVP.
30 Uitzondering hierop zijn de weidevogelkerngebieden die we tevens als natuurparel beschouwen. Deze gebieden zijn via de PRS voorzien van – beperkte – planologische bescherming, zie paragraaf 3.2.2.
31 Op welke manier we deze terugkoppeling organiseren werken we uit in ons Supplement Monitoring en Bijsturing.
32 https://www.ivn.nl/facts-figures.
33 Uit onderzoek is gebleken dat Utrechters deze kenmerken belangrijk vinden, zie Natuurbeleid 2.0.
34 Wanneer deze Natuurvisie verschijnt is dit bureau naar verwachting reeds opgericht. Zo niet, dan volgt oprichting binnenkort.
35 Zie ook de Visie Recreatie en Toerisme 2020.
36 Voor een uitgebreider overzicht zie de Notitie Landschap (gekoppeld aan een Statenbrief van 4 maart 2014).
37 Op het moment van schrijven bevindt dit traject zich nog in het beginstadium.
38 Zie verder het Meerjarenprogramma Agenda Vitaal Platteland 2016 – 2019.
39 Zie respectievelijk http://www.operatiesteenbreek.nl/ en http://delevendetuin.nl/.
40 Zie verder https://groendoetgoedutrecht.com/.
41 Zie respectievelijk https://www.utrechtslandschap.nl/wildernisvlees en https://www.utrechtslandschap.nl/natuurbegraafplaats.
42 http://themasites.pbl.nl/natuurlijk-kapitaal-nederland/; http://www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/home.
43 Zie artikel 1.7 lid 2a.
44 Zie verder https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/duurzame-landbouw/doelen/.
45 Zie bijvoorbeeld http://www.wageningenur.nl/nl/artikel/Brochure-Op-weg-naar-een-natuurinclusieve-duurzame-landbouw.htm en http://www.joop.nl/opinies/gebruik-biodiversiteit-om-veerkracht-van-landbouw-te-bevorderen.
46 Zie bijvoorbeeld het advies “Ruimte voor duurzame landbouw” van de RLI via http://www.rli.nl/sites/default/files/rli008-1dowwtkbinnenwerkb5170x235metcoverinteractief_0.pdf.
47 Uit onderzoek is gebleken dat Utrechters deze kenmerken belangrijk vinden, zie Natuurbeleid 2.0.
48 Zie de Koersnotitie Toekomst Recreatieschappen.
49 Zie verder https://afdeling.ivn.nl/projecten/thema-duurzame-recreatie/cursus-gastheer-van-het-landschap-utrecht-west.
50 Hiertoe hebben we de EHS-wijzer opgesteld waarmee gemeenten kunnen bepalen welke ruimtelijke ontwikkelingen onder welke voorwaarden kunnen plaatsvinden in het NNN. Ook bevat de EHS-wijzer een set van signaleringskaarten waarop actuele informatie over natuurkwaliteit en potenties wordt gepresenteerd.
51 Zie onder andere Nationaal Groenfonds (2010), Op weg naar een betere natuurcompensatie; Provincie Utrecht (2010), Eindrapportage natuurcompensatielocaties, Ruimtelijk Actieprogramma 2008-2011; Alterra (2011), Natuurcompensatie. Kansen, knelpunten en rekenregels; Ambtelijke stuurgroep natuurcompensatie (2013), Eindrapport; Algemene Rekenkamer (2014), Compensatie van schade aan natuurgebieden, vervolgonderzoek naar de bescherming van natuurgebieden; Nationaal Groenfonds (2014), Kennisdocument Natuurpunten en Natuurbank.
52 Voor meer informatie zie bijvoorbeeld http://www.pbl.nl/publicaties/beoordeling-programmatische-aanpak-stikstof.
53 Zie onze Notitie Heideherstel uit december 2004.
54 Deze bijlage ontbreekt in de versie van de Natuurvisie die op onze webviewer (http://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/) staat aangezien de kaarten daar direct gekoppeld zijn aan de verschillende paragrafen. Deze webviewer bevat overigens de geactualiseerde versie van ons kaartmateriaal. Het is daarom raadzaam om voor de meest recente kaartinformatie de webviewer te raadplegen.

Colofon:

Tekst:
Afdeling Fysieke Leefomgeving, team natuur en landbouw.

Fotografie:
Landschap Erfgoed Utrecht
Sander van Rijswijk (luchtfoto's)
Jelger Herder
Uit op de Heuvelrug
Lubomir Hlasek
Klaas van Haeringen
Erik van Dijk
Buiten-Beeld (Karl van Ginderdeuren, Luc Hoogenstein, Paul van Hoof, Daan Schoonhoven,
John van den Heuvel, Els Branderhorst, Mark van Veen, Bendiks Westerink)
istock en shutterstock
Bart Siebelink
Jessica de Lepper
Faunafotografie Ton Richter
Foto Natura
Maarten Buruma
Stadsecologen Amsterdam en Utrecht
Jan Berkhof
Jeroen Nuissl
Toerisme Utrecht
Beeldbank provincie Utrecht
Jurjen Drenth
Jan van der Ploeg

Eindredactie:
Afdeling Fysieke Leefomgeving, team natuur en landbouw.

Vormgeving
Pier 19 Grafisch ontwerpers, Utrecht

Drukwerkbegeleiding
MultiMediaCentrum provincie Utrecht

© provincie Utrecht, 2018

Provincie Utrecht
Postbus 80300, 3508 TH Utrecht
T 030 25 89 111

